

ORTAÖĞRETİM KADEMESİNDE FARKLIlaştırILMIŞ ÖĞRETİM UYGULAMALARI
ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ

9. SINIF
TARİH

GENEL YAYIN YÖNETMENİ Cengiz METE
Doç. Dr. Mustafa OTRAR

YAYIN KOORDİNATÖRÜ Ömer SARICA

EDİTÖR Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer ALTUN

YAZARLAR Aysel EROĞLU Yalçın EFE
Serhat KARADURMUŞ Akın KÖSE
Zafer KARAKUŞ Derya ÖZEN
Aslıhan KARADAYI Erol KÖMÜR

DİL UZMANI Hasan YÜCA

DİZGİ ve GRAFİK TASARIM Çağlayan Volkan YILDIZ
Yasemin DEMİRCİOĞLU

ISBN 978-975-11-9673-6

YAYIM YILI Mayıs 2026

Bu yayın Millî Eğitim Bakanlığı
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ve
Özel Eğitim ve Rehberlik
Hizmetleri Genel Müdürlüğü
tarafından hazırlanmıştır.
Gerçekleştirilen çalışmalara
UNICEF Türkiye Temsilciliği
katkıda bulunmuştur.

©UNICEF Türkiye Temsilciliği 2026
Her hakkı saklıdır. Bu yayında
yer alan ifadeler UNICEF'in resmi
görüşlerini temsil etmez.

Millî Eğitim Bakanlığı
Atatürk Bulvarı No: 98 Bakanlıklar / ANKARA
Tel: +90 312 413 2680
+90 312 413 2681
+90 312 413 1838
www.meb.gov.tr

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNICEF
Turan Güneş Bulvarı No.106 Kat: 7 06550
Çankaya / ANKARA
Tel: +90 312 545 10 00
www.unicef.org.tr

ÖN SÖZ

Eğitim ortamları, her öğrencinin aynı hızda, aynı yolla ve aynı derinlikte öğrenmediği gerçeğini her geçen gün daha görünür kılmaktadır. Günümüz sınıfları; hazır bulunuşluk, ilgi, öğrenme profili, deneyim ve bireysel gereksinimler bakımından son derece çeşitlidir. Bu çeşitlilik, öğretimi tek tip bir yapıda sunmanın hem pedagojik hem de insani açıdan yetersiz kaldığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle çağdaş eğitim anlayışı, farklılıkları sorun olarak değil; öğretimi daha nitelikli, daha adil ve daha kapsayıcı hâle getiren bir imkân alanı olarak değerlendirmektedir.

Farklılaştırılmış öğretim, tam da bu noktada öğretmenin sınıf içi kararlarını güçlendiren temel bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alan, öğretim sürecini esnek biçimde düzenleyen ve her öğrencinin öğrenme sürecine anlamlı biçimde katılımını hedefleyen bu yaklaşım, kapsayıcı eğitimin sınıf içindeki en somut karşılıklarından biridir. Zenginleştirme ise farklılaştırılmış öğretimin özellikle derinleşme, genişleme, üretme, sorgulama ve üst düzey düşünme boyutlarını destekleyen güçlü bir bileşenidir. Bu yönüyle zenginleştirme, yalnızca ileri düzey öğrenciler için değil; uygun planlama ile tüm öğrencilerin potansiyellerini geliştirmelerine katkı sunabilecek önemli bir öğretim imkânıdır.

“Ortaöğretim Kademesinde Farklılaştırılmış Öğretim Uygulamaları: Zenginleştirilmiş Öğretim Etkinlikleri Öğretmen Rehber Kitabı”, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını desteklemek, farklılaştırma ve zenginleştirme kavramlarını kuramsal temelleriyle açıklamak ve bu kavramları uygulanabilir örneklerle somutlaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Kitapta, farklılaştırılmış öğretimin temellerinden zenginleştirme kavramına; Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli bağlamındaki çerçeveden içerik, süreç ve ürüne dayalı zenginleştirme tasarımlarına kadar uzanan bütüncül bir yapı sunulmaktadır. Bunun yanında, dokuz farklı derse yönelik zenginleştirme etkinlikleri hazırlanarak öğretmenlerin bu yaklaşımı sınıf içinde daha somut, sistematik ve uygulanabilir biçimde kullanmalarına destek olunması amaçlanmıştır. Bu yönüyle eser, yalnızca kuramsal bir çerçeve sunmakla kalmamakta, aynı zamanda uygulamaya dönük güçlü bir rehber niteliği de taşımaktadır.

Bu rehberin önemli katkılarından biri, zenginleştirmeyi sınıf içinde erişilebilir ve uygulanabilir bir öğretim yaklaşımı olarak ele almasıdır. Nitelikli öğretim, yalnızca öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencileri desteklemekle değil, aynı zamanda daha hızlı ilerleyen, derinlik arayan, üretmeye ve keşfetmeye istekli öğrenciler için de uygun öğrenme fırsatları oluşturmakla mümkündür. Eğitimde hakkaniyet, herkese aynı şeyi sunmak değil; her öğrencinin gereksinimine uygun öğrenme yaşantılarını tasarlayabilmektir. Elinizdeki kitap, bu anlayışı öğretmen uygulamalarıyla buluşturan değerli bir kaynak niteliğindedir.

Öğretmenler, sınıf içinde çoğu zaman eş zamanlı olarak çok farklı öğrenme gereksinimlerine yanıt vermek durumundadır. Bu nedenle onlara sunulacak rehberlik; sade, işlevsel, bilimsel temelli ve uygulamaya dönük olmalıdır. Elinizdeki çalışma, öğretmenin pedagojik yargısını merkeze alan, sınıfın gerçekliğini gözeten ve öğretim sürecini daha esnek, daha derinlikli ve daha anlamlı hâle getirmeyi hedefleyen bir anlayışla hazırlanmıştır. Temennimiz, bu kitabın öğretmenlerin mesleki uygulamalarına katkı sağlaması; öğrencilerin ise kendi potansiyellerini keşfedebildikleri daha zengin öğrenme ortamlarıyla buluşmalarına aracılık etmesidir.

İÇİNDEKİLER

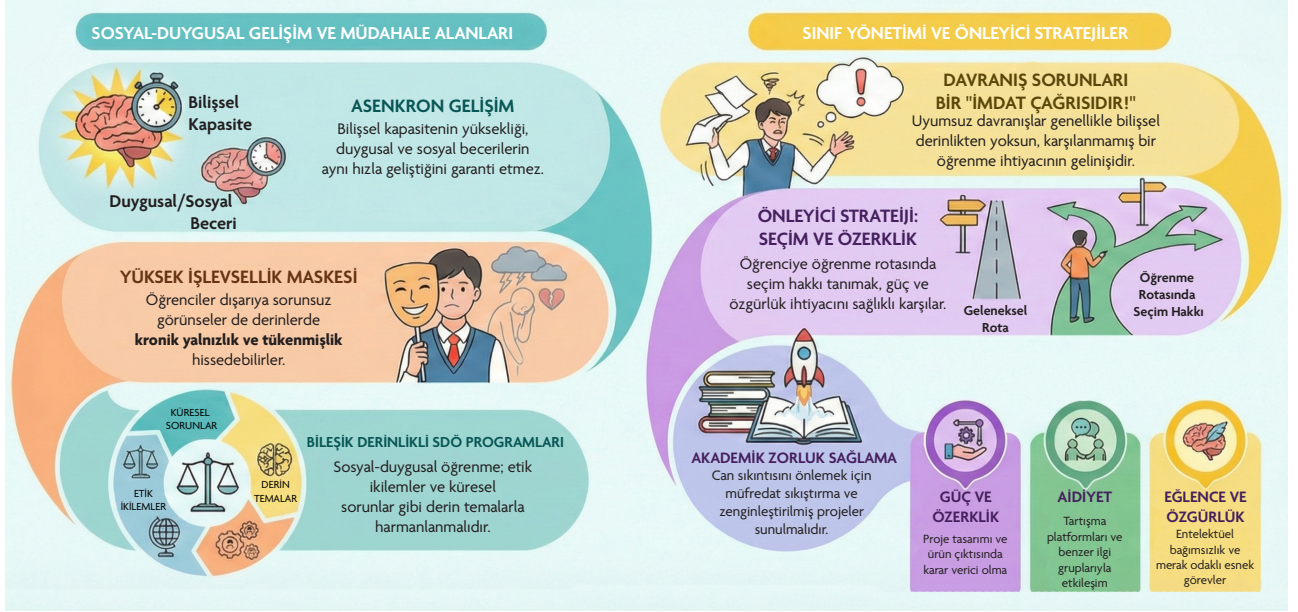
1. SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM VE DESTEK STRATEJİLERİ	7
ÜSTÜN ZEKÂLI ERGENLERİ ANLAMAK	7
1.1. ÜSTÜN ZEKÂLI ERGENLERİN SOSYAL-DUYGUSAL İHTİYAÇLARI	7
1.2. SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME PROGRAMLARI	10
1.3. MÜKEMMELİYETÇİLİK VE DUYGUSAL MÜFREDAT	11
1.4. AKRAN İLİŞKİLERİ VE SOSYAL BECERİ EĞİTİMİ	12
1.5. PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİ	14
2. DAVRANIŞ KONTROLÜ VE SINIF YÖNETİMİ	16
2.1. ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERDE DAVRANIŞ SORUNLARI	16
2.2. GLASSER'İN SEÇİM TEORİSİ VE OKULDA KALİTELİ EĞİTİM YAKLAŞIMI	16
2.3. ÖNLEYİCİ DAVRANIŞ YÖNETİMİ STRATEJİLERİ	18
2.4. MÜDAHALE STRATEJİLERİ	19
ÖĞRETMEN İÇİN HIZLI UYGULAMA REHBERİ: SOSYO-DUYGUSAL GELİŞİM	20
ÖĞRETMEN İÇİN HIZLI UYGULAMA REHBERİ: ÖNLEYİCİ SINIF YÖNETİMİ	21
2.5. SORUN ÇIKTIĞINDA: MÜDAHALE STRATEJİLERİ	21
ETKİNLİK TABLOLARININ YAPISINA AİT KILAVUZ	22
TARİH DERSİ ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ - 9. SINIF	27
KAYNAKLAR	134

1. SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM VE DESTEK STRATEJİLERİ

ÜSTÜN ZEKÂLI ERGENLERİ ANLAMAK

Sosyal-Duygusal İhtiyaçlar ve Destek Stratejileri

Üstün zekâli ergenler, zihinsel kapasiteleri ile duygusal olgunluklarının farklı hızlarda ilerlediği “asenكرون gelişim” süreci yaşarlar. Bu durum; mükemmeliyetçilik, akran zorbalığı ve sosyal izolasyon gibi riskleri beraberinde getirirken akademik zorluk ve özerklik temelli stratejilerle desteklenmeleri gerektiğini gösterir.

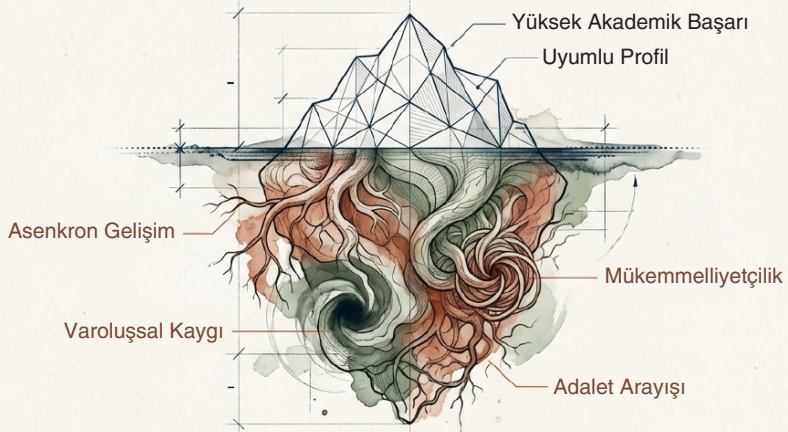

1.1. ÜSTÜN ZEKÂLI ERGENLERİN SOSYAL-DUYGUSAL İHTİYAÇLARI

Üstün zekâli/yetenekli ergenlerin zihinsel kapasitelerinin ötesinde kendilerine has sosyal ve duygusal gereksinimleri bulunmaktadır. Bilişsel ve sosyo-duygusal süreçlerin farklı hızda seyretmesi olarak tanımlanan asenكرون (eş zamanlı olmayan) gelişim, bu bireylerde çeşitli adaptasyon güçlüklerine ve içsel huzursuzluklara zemin hazırlayabilmektedir (Elmore vd., 1994).

Zekânın Ötesinde: Üstün Potansiyelli Ergenleri Bütüncül Desteklemek

Akademik başarı maskesinin ardındaki içsel dünyaya, asenكرون gelişime ve sürdürülebilir okul iklimine stratejik bir bakış

Üstün zeka, sadece bilişsel bir hız değil dünyayı algılamada derinlik, duyarlılık ve yoğunluk farkıdır.

TARİH

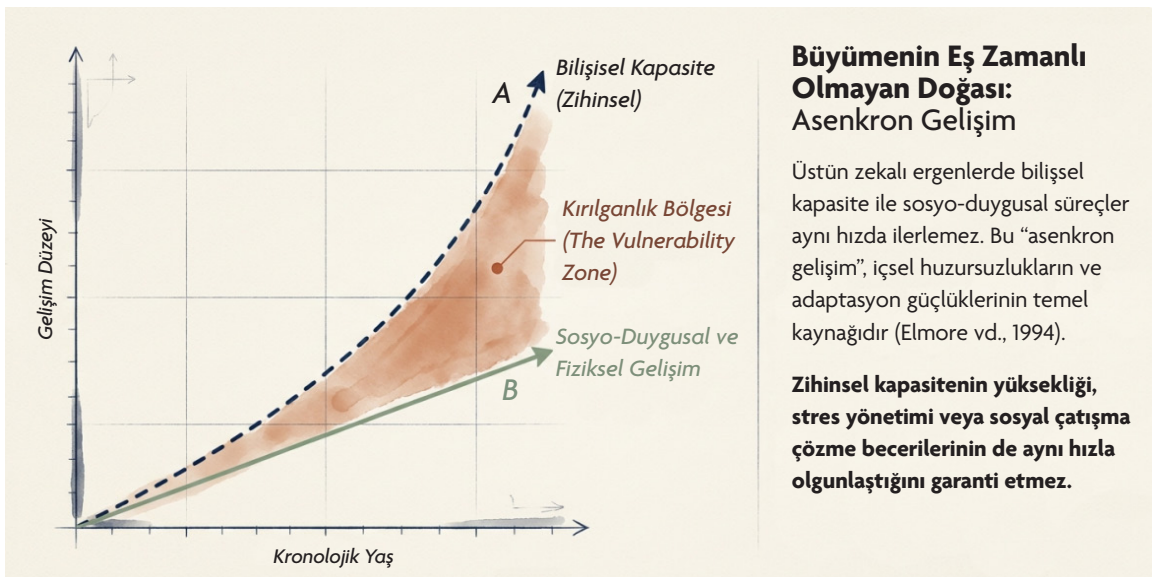
9. SINIF

Casino-García ve meslektaşları (2021) tarafından yürütülen bir araştırma, üstün potansiyelli öğrencilerin akran zorbalığı karşısında daha hassas bir konumda bulduklarına ve bu tür olumsuz deneyimlere daha sık maruz kaldıklarına dikkat çekmektedir. Özellikle ergenlik evresinde üstün zekâlılık potansiyelinin hangi derecede ortaya çıkacağı ve nasıl şekilleneceği üzerinde psikososyal faktörlerin kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir.

Ergenlik dönemi, bireylerin yalnızca akademik başarılarını değil aynı zamanda kendilik algılarını ve sosyal ilişkilerini de derinden etkileme gücüne sahiptir. Bu dönemde üstün zekâlı/yetenekli ergenlerin bilişsel soyutlama yetenekleri ve gelişmiş muhakeme becerileri, kimlik oluşumunu hızlandırabilir fakat bu süreç aynı zamanda benliklerinde artan bir öz eleştirinin de ortaya çıkmasına yol açabilir (Mofield vd., 2010). Dolayısıyla sosyal-duygusal ihtiyaçların ele alınışı sadece “duyguları anlama” seviyesinde kalmamalıdır. Bu ihtiyaçlar; bireyin değerleri, yaşam hedefleri ve toplumsal aidiyeti bağlamında ele alınmalıdır. Gençlerin etik sorunlar, küresel riskler, adalet, eşitlikle ilgili temalara erken yaşta yoğunlaşmaları; varoluşsal kaygılarını ve anlam arayışlarını belirgin hâle getirebilir. Eğer bu süreçte uygun destek sağlanmazsa gençlerin kaygı seviyeleri yükselebilir, gençler içe kapanabilir ya da öfke patlamaları gibi olumsuz tepkiler geliştirebilirler (Polaschek, 2018). Bu olumsuz tepkileri anlamlandırmak için bilişsel özelliklerin açıklanması gerekmektedir. Tabloda hızlı öğrenen öğrencilerin özellikleri ile sosyo-duygusal durumlarının asenkron ilişkisine yer verilmiştir.

Bilişsel Kapasite (Zihin)	Sosyo-Duygusal Durum (Ruh)	Sonuç: Asenkron Gelişim
Soyutlama yeteneği çok yüksektir.	Akranlarıyla aynı sosyal ihtiyaçlara sahiptir.	Zihinsel olarak yetişkin gibi düşünebilir ama duygusal olarak bir çocuk gibi tepki verebilir.
Adalet ve etik gibi konulara yoğunlaşır.	Sosyal hiyerarşiyi yönetmekte zorlanabilir.	Varoluşsal kaygılar ve derin bir anlam arayışı yaşar.
Mükemmeliyetçi beklentileri vardır.	Başarısızlık korkusu fazladır ve stres yönetimi zayıftır.	"Yüksek işlevsellik maskesi" ardına gizlenen içsel bir huzursuzluk vardır.

Asenkron gelişimin eğitim ortamındaki etkileri genellikle örtük bir biçimde seyreder. Bireyin zihinsel kapasitesinin yüksekliği, stres yönetimi veya sosyal çatışma çözme gibi duygusal becerilerin de aynı hızla olgunlaştığına dair bir garanti sunmamaktadır (Elmore vd., 1994). Ergenlik döneminde artan başarı beklentileri nedeniyle bu öğrenciler, iç dünyalarındaki karmaşayı "yüksek işlevsellik maskesi" ardına gizleyerek dışarıya sorunsuz bir görüntü yansıtabilirler. Ancak bu uyumlu profilin derinliklerinde başarı odaklı bir benlik algısı, kronik yalnızlık ve tükenmişlik hissi yatıyor olabilir. Eğitim kadrolarının sadece akademik verilere odaklanması, bu sessiz imdat çağrılarının gözden kaçmasına ve erken müdahale şansının yitirilmesine sebebiyet vermektedir (Mofield vd., 2010; Stormont vd., 2001).

TARİH

9. SINIF

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerin sosyo-duygusal gereksinimleri, içinde buldukları okul atmosferi ve akran dinamikleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu bireylerin gelişmiş mizah anlayışları, alışlagelmışin dışındaki ilgi alanları ve toplumsal kabulleri sorgulayan eleştirel duruşu; yaşlılarıyla sağlıklı bağlar kurmasını güçleştirebilmektedir (Rinn & Majority, 2018). Bu bağlamda zorbalık olgusu, sadece bireysel farklılıktan değil bu farklılığın sınıf içindeki algılanış biçiminden ve eğitimcilerin sosyal hiyerarşiyi yönetme kapasitesinden beslenir (Febriana v.d., 2024). Dolayısıyla kapsayıcı bir sınıf iklimi ve adaleti temel alan tutarlı bir pedagojik yaklaşım, koruyucu bir mekanizma işlevi görmektedir.

Ebeveyn katılımı, ergenlik dönemindeki bireylerin sosyo-duygusal adaptasyonunda temel bir savunma mekanizmasını temsil etmektedir. Ailenin değerlendirme kriterlerini akademik çıktılarla sınırlamayıp çabayı, kişisel gelişim süreçlerini ve psikolojik gereksinimleri de kapsayacak bir iletişim dili kurması; "koşullu benlik saygısı" oluşumunu destekleyebilir (Gualdi, 2019). Ayrıca ev ve okul arasındaki koordinasyon; patolojik düzeydeki kaygı, mükemmeliyetçilik ve akran zorbalığı gibi tehditlere karşı önleyici bir ağ kurarak destekleyici müdahalelerin eş güdümlü ve zamanında yapılmasına olanak tanır.

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerde risk faktörleri, dışı vurulan belirgin davranış bozukluklarından ziyade daha örtük ve rafine işaretlerle kendini gösterme eğilimindedir (Garland & Zigler, 1999). Kronikleşen yorgunluk, akademik motivasyonda ani kayıplar, mükemmeliyetçiliğin bir yansıması olan aşırı kontrol çabası veya sosyal izolasyon gibi belirtiler; bireyin içsel kapasitesinin zorlandığını gösteren kritik semptomlardır (Pfeiffer & Stocking, 2000; Yaman & Sökmez, 2020). Bu tür emarelerle karşılaşıldığında değerlendirme süreci; müfredat yükünün ötesine geçerek akran dinamiklerini, dijital etkileşimleri ve kimlik gelişimine bağlı stres unsurlarını da kapsamalıdır. Okul bünyesinde uygulanacak yapılandırılmış bir izleme protokolü (öz değerlendirme ölçekleri, gözlem formları vb.), risk haritasının çıkarılmasını sağlayarak sorunlar derinleşmeden proaktif müdahalelerin önünü açmaktadır (Allen v.d., 2019).

Yüksek İşlevsellik Maskesi ve Örtük Riskler

Ergenlikte artan başarı beklentileri, öğrencileri iç dünyalarındaki karmaşayı gizlemeye itebilir. Dışarıdan görünen 'sorunsuz ve başarılı' profilin ardında derin riskler yatar (Mofield vd., 2010).

- **Koşullu Benlik Saygısı:** Öz-değerin sadece başarıya endekslenmesi.
- **Kronik Yalnızlık:** Farklı ilgi alanları ve mizah anlayış nedeniyle yaşanan izolasyon.
- **Tükenmişlik (Burnout):** Sürekli yüksek performans gösterme baskısı.
- **Zorbalık Riski:** Üstün potansiyelli öğrenciler akran zorbalığına karşı daha hassas ve açık bir konumdadır (Casino-Garcfa, 2021).

“Eğitimcilerin sadece akademik verilere odaklanması, bu sessiz imdat çağrılarının gözden kaçmasına neden olur.”

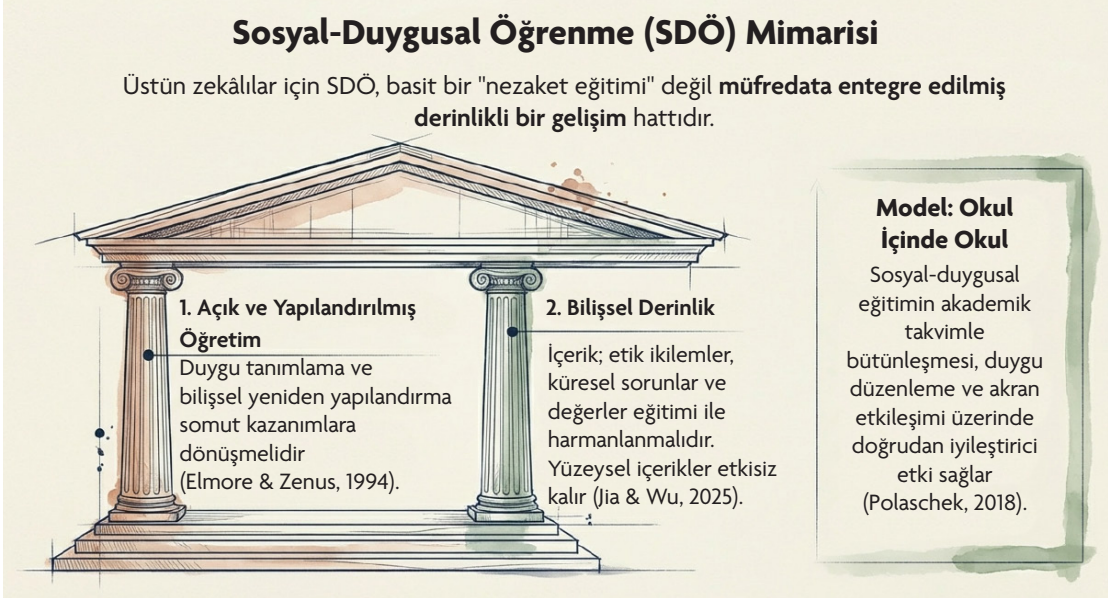
Öğretmen Gözlemine Dönüştürülmüş Risk İşaretleri (Erken Uyarı Listesi)

İşaret	Sınıfta nasıl görünür?	İlk öğretmen adımı
Kronik yorgunluk	Dalgınlık, derste “var ama yok” hâli	Yük azaltma + kısa kontrol görüşmesi
Motivasyonda ani düşüş	Daha önce yüksek performans → sonrasında belirgin gerileme	“Ne değişti?” odaklı yargısız görüşme
Aşırı kontrol / mükemmeliyetçilik	Sürekli düzeltme, erteleme, teslim edememe	Süreç odaklı rubrik + küçük parçalarla görev
Sosyal izolasyon	Teneffüste yalnızlık, grup etkinliklerinden kaçınma	Güvenli akran eşleştirmesi + yapılandırılmış rol
Zorbalık hassasiyeti	Alay ve etiketlemeden hızlı etkilenme	Sınıf iklimi müdahalesi + izleme (Casino-García ve ark., 2021)

(Çerçeve: Garland & Zigler, 1999; Pfeiffer & Stocking, 2000; Yaman & Sökmez, 2020)

TARİH

9. SINIF

1.2. SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME PROGRAMLARI

Sosyal ve duygusal öğrenme (SDÖ) odaklı müdahaleler; üstün zekâlı bireylerin öz düzenleme, duygusal farkındalık, sosyal ilişkiler ve etik karar verme mekanizmalarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Elmore ve meslektaşları tarafından yürütülen araştırma, iş birlikli öğrenme modellerinin ortaokul kademesindeki üstün zekâlı öğrencilerin akademik çıktıları ile sosyal-duygusal ve benlik saygısı gelişimleri üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur (Elmore vd., 1994). Elde edilen bulgular, grup temelli öğrenme süreçlerine dahil olan öğrencilerin geleneksel yöntemlerle eğitim alan akranlarına oranla hem matematik dersindeki başarılarında hem de öz saygı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir gelişim kaydettiğini doğrulamaktadır (Elmore vd., 1994).

Polaschek (2018), ortaokul seviyesinde uygulanan “okul içinde okul” (school-within-a-school) modelindeki üstün zekâlılar programında bulunan sosyal-duygusal eğitim içeriğinin geliştirilmesini ele almıştır. Araştırma sonuçları, sosyal-duygusal yetkinliklerin müfredat dahilinde sistematik bir biçimde aktarılmasının üstün zekâlı öğrencilerin duygusal refahı ve akranlarıyla kurdukları etkileşimlerin niteliği üzerinde doğrudan iyileştirici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlere yönelik SDÖ müdahalelerinin adaptasyon sürecinde iki temel ilke ön plana çıkmaktadır (Elmore & Zenus, 1994). Birincisi, beceri öğretiminin dolaylı değil açık ve yapılandırılmış olmasıdır. Bu bağlamda duyu tanımlama, bedensel ipuçlarını fark etme, bilişsel yeniden yapılandırma ve sistematik problem çözme gibi unsurlar somut kazanımlara dönüştürülmelidir. İkinci temel ilke ise müfredatın bu öğrencilerin bilişsel düzeyine hitap edecek bir derinlikte yapılandırılmasıdır. Üstün potansiyelli bireylerin yüzeysel içeriklere karşı geliştirdikleri hızlı tüketim eğilimi göz önüne alındığında SDÖ hedeflerinin etik ikilemler, toplumla ilgili sorunlar ve değerler eğitimi gibi bilişsel derinliği olan temalarla harmanlanması önemlidir (Jia & Wu, 2025).

İş birliğine dayalı SDÖ müdahalelerinde grup etkileşiminin sosyal yetkinlikleri kendiliğinden geliştireceği varsayımıyla hareket edilmemelidir. Uygulamanın etkililiği; grup hedeflerinin, görev dağılımlarının, karşılıklı bağımlılık ilkesinin ve özellikle aktif dinleme ile çatışma yönetimi gibi sosyal süreçlerin önceden yapılandırılmasına bağlıdır (Ladd v.d., 2014). Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerin sergilediği baskın liderlik eğilimleri, yüksek standartlar ve eleştirel iletişim dili gibi özelliklerin akran ilişkilerinde yaratabileceği dirençler göz önüne alınarak liderlik ile kapsayıcı tutumlar arasındaki dengeyi teşvik eden bir yaklaşım benimsenmelidir (Matthews, 2004). Bu süreçte öğrencilerin sadece akademik başarıları için değil aynı zamanda kişilerarası bağları koruyarak iletişim kurma becerileri için de geri bildirim almaları, pozitif bir sınıf ikliminin inşasında kritik rol oynamaktadır.

“Okul içinde okul” gibi yapılandırılmış modellerde SDÖ uygulamalarının başarısı, müfredatın haftalık akademik takvimle bütünleşmesine ve eğitimciler arasında terminolojik bir birliğin sağlanmasına bağlıdır (Polaschek, 2018). Rehberlik oturumları, akran mentörlüğü ve proje tabanlı hizmet öğrenimi gibi pedagojik unsurlar; becerilerin yalnızca öğretildiği değil gerçek sosyal bağlamlarda uygulandığı sürdürülebilir bir ekosistem yaratır. Bu bağlamda programın izlenmesi; uygulama sadakatinin, öğretmen yeterliklerinin ve öğrenci ilerlemesinin süreç göstergeleri üzerinden değerlendirilmesi (öz izleme

TARİH**9. SINIF**

formları, duyu günlükleri, akran geribildirim, davranış gözlem kayıtları) program etkililiğini artıran bir kalite güvence mekanizmasıdır (Dowling & Barry, 2020).

SDÖ uygulamalarının etkililiği, programın “bir etkinlik paketi” olarak değil okulun işleyişine entegre bir gelişim hattı olarak tasarlanmasına bağlıdır. Bu nedenle öğretmen eğitiminde içerik aktarımının yanında sınıf içi mikro beceriler (duyu koçluğu dili, çatışma anında yapılandırılmış geri bildirim) ve sınıf rutinlerine gömülü uygulamalar (haftalık hedef belirleme, grup süreci değerlendirme, duyu günlüğü) birlikte çalışmalıdır. Program değerlendirmesinde ise yalnızca son testler yerine süreç göstergeleri (katılım, akran geri bildirim kalitesi, öz düzenleme kullanım sıklığı, disiplin verileri, devamsızlık) izlenmelidir. Üstün zekâlı öğrenciler için değerlendirme, öz yansıtma ve portfolyo gibi ürün temelli veri kaynaklarıyla desteklendiğinde becerilerin gerçek yaşama transferi daha görünür hâle gelir.

Okul İçi “İzleme Protokolü” Örneği

- **Adım 1 - Sinyal Yakalama (1-2 Hafta):** Öğretmen gözlem notu + kısa süreli öğrenci kontrolü
- **Adım 2 - Hızlı Tarama (2. Hafta):** Öz değerlendirme (kaygı/yalnızlık/okul aidiyeti) + akran dinamiği gözlemi
- **Adım 3 - Eylem Planı (3-6 Hafta):**
 - Akademik yük ayarı (parçalı görev, esnek teslim)
 - Sosyal destek (güvenli akran/rol)
 - Zorbalık varsa sınıf iklimi müdahalesi + izleme
- **Adım 4 - Koordinasyon:** Aile bilgilendirme + rehberlik servisiyle eşgüdüm
- **Adım 5 - Değerlendirme:** Risk haritasını güncelleme, gerekirse yönlendirme (Allen vd., 2019)

Okullarda bu adımlara yönelik neler yapılabilir?

Düzy	Koruyucu faktör	Okul/öğretmen karşılığı
Öğrenci	Duyu düzenleme desteği	Haftalık kısa kontrol, öz değerlendirme
Sınıf	Adalet temelli iklim	Tutarlı kurallar, zorbalıkta sıfır tolerans (Febriana vd., 2024)
Akran	Güvenli bağ	Yapılandırılmış akran rolü/eşleştirme
Aile	Süreç odaklı iletişim	Ev-okul koordinasyon planı (Gualdi, 2019)
Okul sistemi	Yapılandırılmış izleme	Gözlem formu + risk haritası + yönlendirme (Allen vd., 2019)

1.3. MÜKEMMELİYETÇİLİK VE DUYGUSAL MÜFREDAT

Üstün zekâlı/yetenekli insanlarda sıkça rastlanan mükemmeliyetçilik, yapıcı bir motivasyon kaynağı (sağlıklı çaba) ile yıkıcı bir anksiyete (nevrotik kaygı) arasında gidip gelen çift yönlü bir yapı sergiler. Mofield ve meslektaşları (2010), bu çok boyutlu yapıyı hedef alan “duygusal müfredat” modelinin üstün potansiyelli ergenler üzerindeki yansımalarını analiz etmiştir. Söz konusu programın içeriği; bilişsel-davranışçı müdahaleler, bilinçli farkındalık (mindfulness) pratikleri ve etkileşimli grup diyaloglarından oluşmaktadır. Mofield ve arkadaşlarının elde ettiği veriler, uygulanan duygusal müfredatın uyumsuz mükemmeliyetçilik eğilimlerini azalttığını buna karşın psikolojik esneklik ve öz şefkat becerilerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Programın sağladığı en temel kazanımlar; öğrencilerin başarısızlık karşısında duydukları kaygıyı en aza indirmek ve kendi potansiyelleriyle uyumlu, erişilebilir hedefler koyma yetilerini geliştirmektir.

TARİH

9. SINIF

Ergenlik evresinde mükemmeliyetçi eğilimlerin belirginleşmesi, bireyin başarı ile toplumsal onay arasındaki bağı nasıl kurguladığıyla doğrudan bağlantılıdır. Sosyal kabulün ön şartı olarak yüksek performansın görülmesi, hataların birer gelişim fırsatı yerine benliği sarsan birer tehdit olarak algılanmasına yol açmaktadır. Bu algısal çarpıtma; akademik erteleme, sosyal kıyaslama ve performans anksiyetesi gibi ikincil savunma mekanizmalarını da tetikleyebilir. Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerde yüksek standartlar başlangıçta itici bir güç olsa da bu standartların katılaşması ve öz değerini yalnızca başarıya endeksli hâle gelmesi, süreci işlevsiz kılarak duygusal tükenmişliğe zemin hazırlamaktadır.

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerin gelişmiş soyutlama yetenekleri, duygusal müfredat programlarındaki bilişsel-davranışçı (BDT) unsurların etkisini artıran bir faktördür. "Kutuplaşmış düşünce", "felaket senaryoları üretme" ve "aşırı genelleme" gibi bilişsel çarpıtmaların analiz edilmesi; bireyin hata toleransını yükseltirken başarıyı sonuçtan ziyade bir süreç olarak kurgulamasına olanak tanımaktadır. Farkındalık temelli etkinlikler ise yoğun duygulanımı erken evrede fark etme, bedensel ipuçlarını izleme ve otomatik tepkileri durdurma açısından destekleyicidir. Bu sayede öğrenci, performans anksiyetesi yükseldiğinde duygu ve düşünce akışını düzenleyerek daha işlevsel stratejiler geliştirebilir.

Öz şefkat ve psikolojik esneklik kazanımı, müdahale programının katı öz eleştiri ve düşük hata toleransı üzerindeki dönüştürücü gücünü yansıtmaktadır. Öz şefkat mekanizması, bireyin içsel söylemlerini daha yapıcı bir zemine taşıyarak başarısızlık durumlarının bir "benlik tehdidi" veya kimlik erozyonu olarak yorumlanmasını engeller (Dursun, 2023). Psikolojik esneklik ise bireyin zorlayıcı içsel yaşantılara rağmen kişisel değerleri doğrultusunda hareket etme yetkinliğini pekiştirir. Okul ikliminde benimsenen süreç odaklı dönütler ve "gelişim zihniyeti" (growth mindset) vurgusu, hatayı bilişsel gelişimin ayrılmaz bir parçası şeklinde konumlandırarak sınıf ortamında uyumsuz mükemmeliyetçiliği besleyen risk unsurlarını en aza indiren destekleyici stratejilerdir.

1.4. AKRAN İLİŞKİLERİ VE SOSYAL BECERİ EĞİTİMİ

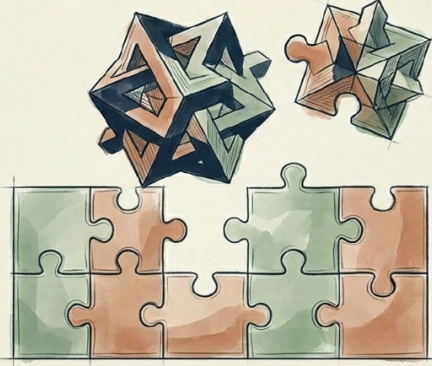
Bilişsel kapasite ile duygusal olgunluk arasındaki farklar, üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin sosyal çevrelerine uyum sağlamasını zorlaştırabilmektedir. Stormont vd. (2001), sınırlı imkânlarla sahip üstün zekâlı gençlerin özelliklerini ve eğitim sisteminden beklentilerini inceleyen araştırmalarında bu bireylerin bütüncül bir destek mekanizmasına gereksinim duyduklarını saptamışlardır. Araştırma sonuçları, akademik başarının ötesinde bu öğrencilerin sosyal dışlanma riskine karşı korunmaları ve sosyal becerilerinin güçlendirilmesi noktasında kritik müdahale alanlarına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur (Stormont vd., 2001).

TARİH

9. SINIF

Sosyal Beceri Eksikliği Değil Sosyal Eşleşme Sorunu

Üstün zekâli ergenlerin yaşadığı zorluklar genellikle beceri eksikliğinden değil, kronolojik yaşlarının ötesindeki ilgi alanlarının akran grubuyla uyumamasından kaynaklanır (Stormont vd., 2001).

Stratejik Müdahaleler

1. Doğru Akran Grubu:

Benzer zihinsel hız ve ilgi düzeyine sahip akranlarla etkileşim ("Peers of mind")

2. Sistem Analizi Olarak Sosyal İletişim:

Sosyal kodları ve grup rollerini entelektüel bir sistem gibi analiz etme yaklaşımı

3. Tartışma Grupları (Peterson, 1998):

Kimlik, adalet ve hayatın anlamı gibi varoluşsal temaların konuşulduğu güvenli alanlar

Sosyal yetkinliklerin geliştirilmesi süreci; kişiler arası iletişim, empati, uyumsuzluk yönetimi, grup içi dayanışma ve liderlik kapasitelerinin planlı bir öğretim tasarımıyla aktarılmasını kapsamaktadır. Üstün zekâli bireylerin sosyal becerilerini zenginleştirmek amacıyla grup temelli dinamikler, rol oynama (role-playing), akran mentörlüğü ve iş birlikli projeler gibi stratejik müdahalelerin etkinliği alan yazınında vurgulanmaktadır (Elmore vd., 1994; Polaschek, 2018).

Üstün zekâli/yetenekli ergenlerin akran etkileşiminde yaşadığı zorluklar, genellikle bir beceri eksikliğinden ziyade "sosyal eşleşme" sorunundan kaynaklanmaktadır. Bireyin kronolojik yaşının ötesindeki ilgi alanları ve bilişsel kapasitesi, akran grubunun beklentileriyle çatıştığında bu durum, sosyal izolasyon ya da "didaktik/otoriter" olarak yorumlanan bir iletişim tarzına yol açabilmektedir. Dolayısıyla sosyal beceri müdahalelerinin temel amacı, öğrenciyi standart bir davranış kalıbına indirgemek değil farklı sosyal çevrelerde esnek hareket edebilme, örtük sosyal kodları çözümlenme ve kişisel sınırlarını muhafaza ederek sağlıklı bağlar kurma yetisini geliştirmek olmalıdır.

Üstün zekâli öğrencilerin sosyal sorunları genellikle "**beceri eksikliği**" değil "**sosyal eşleşme**" sorunudur. İlgi alanları, kelime dağarcıkları ve espri anlayışları yaşlılarından farklı olabilir. Örneğin 5. sınıf öğrencisi kuantum fiziği şakası yaptığında kimsenin gülmemesi bu çocuğun sosyal becerisinin eksik olduğunu değil kitlenin farklı olduğunu gösterir.

Sınıf İçi Sosyal Destek Stratejileri

- **Sosyal Analiz (Social Autopsy):** Bir sosyal kaza yaşandığında (örneğin yanlış bir şaka, bir tartışma), onların bunu bir "sistem" veya "deney" gibi incelemelerini sağlayın. Suçlamadan, "Veri neydi? Yorum ne oldu? Sonuç ne çıktı? Bir dahaki sefere değişkeni değiştirirsek sonuç ne olur?" analizi yapın. Bu onların analitik zihinlerine hitap eder.
- **İlgi Grupları (Kulüpler):** Benzer ilgi alanlarına (satranç, robotik, felsefe, kodlama, mitoloji vb.) sahip akranlarıyla bir araya gelebileceği ortamlar yaratın. Üstün zekâli çocuklar genellikle kendilerinden yaşça büyüklerle daha iyi anlaşabilirler, dikey gruplandırmalara (farklı yaş gruplarından öğrencilerin bir arada olduğu kulüpler) izin verin.
- **Rol Oynama (Role-Playing):** Sosyal senaryoları güvenli bir ortamda canlandırarak "sosyal hataları" öğrenme fırsatı verin. "Bir gruba nasıl dahil olunur?", "Biriyle aynı fikirde olmasan bile ona nasıl nezaket gösterilir?" gibi senaryolara yönelik çalışmalar yapın.

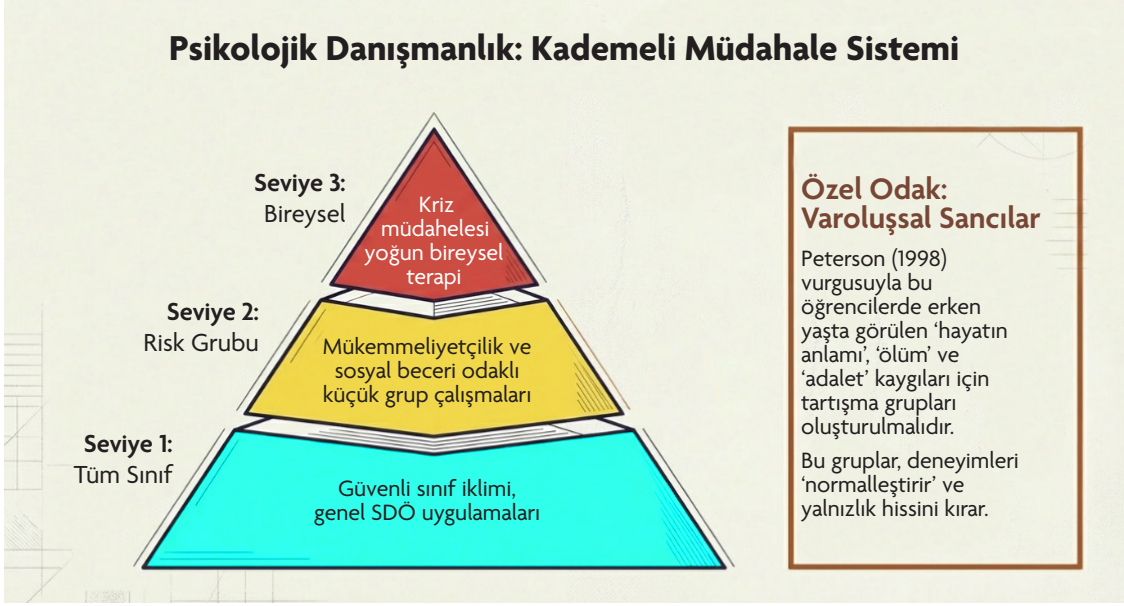
Üstün zekâli ergenler için sosyal beceri müdahaleleri, bu bireylerin bilişsel meraklarını tetikleyecek bir yapıda kurgulanmalıdır. Örneğin sosyal etkileşimi, sistem olarak analiz etme yaklaşımıyla bir öğrenci; grup içi rollerin oluşumunu, mizahın işlevlerini, çatışma döngülerini ve sosyal ipuçlarını çözümlenmeyi öğrenebilir. Rol yapma etkinlikleri ve yapılandırılmış geri bildirim döngüleri, öğrencinin güvenli bir ortamda deneme yapmasına ve sosyal hataları öğrenme fırsatı olarak görmesine yardım eder. Akran mentörlüğü ve ilgi temelli kulüp veya proje grupları ise benzer zihinsel hız ve ilgi düzeyine sahip akranlarla doğal etkileşim fırsatları sağlayarak sosyal eşleşmeyi kolaylaştırır.

TARİH

9. SINIF

1.5 PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİ

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlere yönelik bütüncül rehberlik müdahaleleri; akademik strateji geliştirme, mesleki yönelim ve sosyo-duygusal destek alanlarını kapsamlı bir biçimde ele almalıdır. Peterson (1998) tarafından yürütülen araştırma, ortaokul ve lise düzeyindeki üstün zekâlı öğrenciler için oluşturulan tartışma platformlarının, varoluşsal sancıların yönetilmesinde ve psikolojik dayanıklılığın artırılmasında kritik bir işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu gruplar vasıtasıyla öğrenciler; kendi bilişsel ve duygusal profillerine benzer akranlarıyla etkileşime girerek kimlik yapılandırması, hayatın anlamı ve toplumsal beklentiler gibi karmaşık temaları derinlemesine inceleme şansı elde etmişlerdir.

Eğitim kurumlarındaki psikolojik danışmanlar, üstün zekâlı bireylerin kendilerine has gelişimsel gereksinimleri konusunda derinlemesine bilgi sahibi olmalı ve bu doğrultuda özelleştirilmiş destek mekanizmaları geliştirmelidir. Kapsamlı bir rehberlik servisinin temel unsurları; bireysel ve grupla psikolojik danışma süreçlerini, aile rehberliğini ve acil durumlara yönelik kriz müdahalelerini bütüncül bir yapıda içermektedir (Stormond vd., 2001).

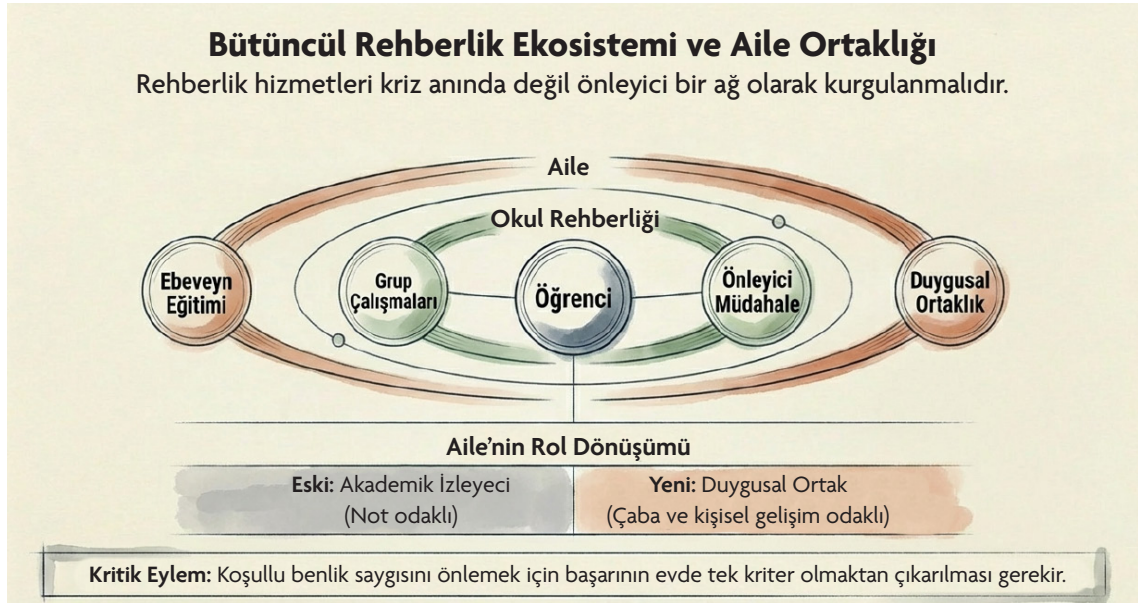
Üstün zekâlı/yetenekli ergenlere yönelik rehberlik faaliyetlerinin verimliliği, çok boyutlu ve kademeli bir müdahale modelinin benimsenmesine bağlıdır. Bu sistem; birinci basamakta sınıf atmosferini ve güvene dayalı ilişkileri pekiştiren genel uygulamaları, ikinci basamakta ise risk grubundaki bireylere yönelik mükemmeliyetçilik, zorbalık ve uyum odaklı grup müdahalelerini kapsamaktadır. Üçüncü ve en yoğun basamak ise bireysel danışmanlık, aile desteği ve diğer kurumlarla koordinasyon süreçleri ile ilgilidir. Bu bütüncül yaklaşım, destek mekanizmalarının kriz aşamasına gelinmeden devreye girmesine olanak tanımaktadır.

Tartışma odaklı grup müdahaleleri, üstün zekâlı ergenlerin maruz kaldığı toplumsal kıyaslama baskısını hafifleten ve bireysel deneyimleri "normalleştirir" bir işlev görür. Grup oturumlarında kimlik, aidiyet, anlam, adalet ve gelecek kaygısı gibi temaların yapılandırılmış biçimde ele alınması; ergenin iç dünyasını söze dökmesini kolaylaştırır. Bununla birlikte grupların güvenli sınırlar içinde yürütülmesi için gizlilik, saygı ve konuşma sırası gibi temel grup kurallarının açık biçimde belirlenmesi önem taşır.

Aile-okul-öğrenci etkileşimine dayalı sürdürülebilir bir rehberlik ekosistemi için psiko-eğitim ve danışmanlık hizmetleri vazgeçilmez unsurlardır. Ebeveynlere yönelik asenkron gelişim, duygusal yoğunluk yönetimi ve rasyonel beklenti inşası temalı eğitim modülleri; evdeki destekleyici iklimi güçlendirmektedir. Paralel olarak yürütülen öğretmen odaklı vaka analizleri, sınıf içi tutumların işlevsel bir perspektifle yorumlanmasına ve veriye dayalı müdahale planlarının oluşturulmasına imkân tanır. Bu sayede psikolojik danışmanlık hizmetleri, izole birer seans olmanın ötesine geçerek eğitim kurumunun toplam pedagojik yetkinliğini artıran sistematik bir yapıya evrilir.

TARİH

9. SINIF

Ebeveyn katılım stratejilerinde yalnızca “akademik izleme” odaklı paradigmadan “duygusal ortaklık” temelli bir modele ge-
 çiş, kritik bir öneme sahiptir. Güçlü yönlerin, stres unsurlarının ve destek mekanizmalarının analiz edildiği yapılandırılmış
 ebeveyn görüşme protokolleri; ev-okul iletişimine sistematik bir form kazandırır. Başarının ev ortamında tek kriter olmaktan
 çıkarılması, hatanın ve yeniden deneme (revizyon) sürecinin öğrenmenin doğal bir parçası olarak içselleştirilmesi; patolojik
 mükemmeliyetçiliğe bağlı kaygıyı azaltır. Ayrıca ailelerin çevrim içi mecralardaki zorbalık ve dışlanma dinamiklerine karşı
 farkındalık geliştirmesi, bireyin psikososyal güvenliği için hayati bir koruyucu katman oluşturur.

TARİH

9. SINIF

2. DAVRANIŞ KONTROLÜ VE SINIF YÖNETİMİ**2.1. ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERDE DAVRANIŞ SORUNLARI**

Eğitim ortamlarında üstün zekâlı öğrencilerin sergilediği davranış sorunlarının kökeninde akademik beklentilerin öğrencinin potansiyeliyle örtüşmemesi, düşük motivasyon ve sosyal uyum güçlüğü yatmaktadır. Alan yazınında bu durumun sınıf içi yansımaları; odaklanma problemleri, yapılandırılmış kurallara karşı gelme, aşırı eleştirel bir dil kullanımı ve otorite ile yaşanan çatışmalar olarak tanımlanmaktadır (Kaya vd., 2017).

Eğitim ortamlarındaki davranış sorunları, üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler için çoğu zaman karşılanmamış bir öğrenme ihtiyacının uyarıcısıdır. Standart öğretim programlarının bilişsel derinlikten yoksun olması; öğrencide bir "zihinsel tembellik" yaratarak derse katılımın düşmesi, otoriteyi sorgulayan ifadeler veya sınıf içinde alternatif uğraşlar üretme ve mizah yoluyla dikkat çekme gibi davranışlar şeklinde ortaya çıkabilir. Öğretmenler tarafından genellikle "disiplinsizlik" olarak algılanan bu tutumlar, özünde öğrencinin kendi öğrenme deneyimini zenginleştirme ve potansiyeline uygun bir akademik zorluk düzeyi talep etme girişimi olarak değerlendirilmelidir. Üstün zekâlı öğrencilerin "disiplinsizlik" gibi görünen davranışları, genellikle karşılanmamış bir ihtiyacın sinyalidir. Onlar için can sıkıntısı, fiziksel bir acı kadar rahatsız edicidir.

Görünen Davranış	Olası "Gizli" Neden	Öğretmen İçin Çözüm Anahtarı
Derste başka şeyle ilgilenme / Uyuma / Kitap okuma	Akademik Can Sıkıntısı: Konuyu zaten biliyordur, tekrarlar ona işkence gibi gelir.	Zorluk Düzeyini Artır (Müfredat Sıkıştırma): "Konuyu biliyorsan bu konuya yönelik 5 tane zor soruyu çöz, sonra kendi projenle ilgilen." deyin.
Otoriteyi sorgulama / Çok bilmişlik / Öğretmeni düzeltme	Adalet Arayışı ve Mantık İhtiyacı: Kuralları mantıksız buluyordur veya öğretmenin hatasını düzeltmeyi "bilgiye saygı" olarak görüyordur.	Şeffaflık ve Özel Görüşme: Sınıf içinde güç savaşına girmeyin. Teneffüste "Hata mı fark etmen harika ama bunu herkesin içinde söylemen beni zor durumda bıraktı, bir dahakine kâğıda yazıp masama bırakır mısın?" diye anlaşın.
Sınıfın palyaçosu olma / Yersiz espriler	Ait Olma İsteği: Zekâsını sosyal kabul için maskeleyemiyor. "Zeki çocuk" yerine "komik çocuk" olmayı tercih ediyordur.	Liderlik Ver: Mizah yeteneğini sunumlarında veya yaratıcı projelerde kullanmasını sağlayın. Ona sınıf içinde "resmî" bir eğlence veya etkinlik sorumluluğu verin.
İnatlaşma / "Yapmıyorum." şeklinde karşılık verme	Özerklik İhtiyacı: Kendisine dayatılan görevi anlamsız buluyordur.	Seçenek Sun: "Bunu yapmak zorundasın." yerine "Bunu şimdi mi yoksa 10 dakika sonra mı yapmak istersin?" veya "Yazarak mı anlatmak istersin çizerek mi?" diye sorun.

Davranış yönetiminde karşılaşılan en büyük risklerden biri, üstün zekâlı çocuklardaki karakteristik özelliklerin diğer gelişimsel bozukluklarla karıştırılmasıdır. Öğrencinin sergilediği uyumsuz davranışlar, bazen sadece akademik bir "can sıkıntısı" bazen de altta yatan iki kere farklılık durumuyla ilişkili olabilir. Bu belirsizliği gidermek adına davranışın sıklığı, süresi ve ortaya çıkış koşulları titizlikle gözlenmelidir. Davranışın işlevsel analizine (dikkat çekme, güç arayışı vb.) dayanan bir değerlendirme, eğitimcileri ceza yöntemlerinden uzaklaştırarak sınıf iklimini ve öğretim materyallerini öğrencinin ihtiyacına göre yeniden yapılandırmaya teşvik eder.

Üstün zekâlı ergenlerin özerkliğe verdikleri önem ve keskin adalet arayışları, sınıf içindeki güç dengelerini etkileyebilmektedir. Kuralların mantıksal dayanaklarını irdeleyen ve çelişkili tavırları hızla fark eden bu öğrencilerle sağlıklı bir iletişim kurmak için sınıf kurallarının birlikte inşa edilmesi ve yönetim süreçlerinde şeffaf olunması gerekmektedir. Öğretmenlerin açıklayıcı bir dil kullanması ve öğrencilere seçim hakkı tanıyan bir rehberlik sergilemesi, davranış yönetimini cezacı bir yapıdan çıkarıp karşılıklı sorumluluğa dayalı bir sürece dönüştürür.

2.2. GLASSER'İN SEÇİM TEORİSİ VE OKULDA KALİTELİ EĞİTİM YAKLAŞIMI

Glasser (1999) tarafından geliştirilen Seçim Teorisi; insan davranışlarını aidiyet, güç, özgürlük ve eğlence şeklinde kategorize edilen temel gereksinimleri karşılamaya yönelik bilinçli tercihler olarak tanımlanır. Bu teorik temele dayanan "Okulda Kaliteli Eğitim" (Quality School) yaklaşımı, eğitim ekosisteminin bu içsel ihtiyaçlara yanıt verecek şekilde yapılandırılmasını ve dışsal denetim odaklı yaklaşımlar yerine bireyin içsel motivasyon mekanizmalarının aktive edilmesini amaçlamaktadır (Kaya vd., 2017).

TARİH

9. SINIF

Glaser'in Seçim Teorisi'ne göre davranış sorunları, karşılanmayan ihtiyaçlardan doğar. Üstün zekâlı öğrencilerde bu 4 temel ihtiyaç aşağıdaki gibi görünür ve bu ihtiyaçlar şu şekilde karşılanmalıdır:

Güç (Yeterlilik/Başarı): Kendini yetkin hissetme ihtiyacıdır. Sadece notla değil bilgiye katkı sağlayarak tatmin olurlar.

- *Uygulama:* Onlara "sınıf uzmanı" rolü verin. Bildikleri bir konuda 5 dakikalık sunum yapsınlar.

Özgürlük: Kendi kararlarını verme ve otonomi ihtiyacıdır.

- *Uygulama:* Ödevlerde format seçme hakkı tanıyın (video, makale, poster). Sıralarını veya çalışma arkadaşlarını seçmelerine izin verin.

Eğlence: Keşfetme, merak ve keyif alma ihtiyacıdır. Onlar için "öğrenmek" en büyük eğlencedir, sıkıcı tekrar ise eziyettir.

- *Uygulama:* Oyunlaştırılmayı (Gamification), zekâ soruları ve mizah ile derslere entegre edin.

Aidiyet: Sevme ve sevilme, kabul görme ihtiyacıdır.

- *Uygulama:* Onları "garip" özellikleriyle birlikte kabul eden bir sınıf iklimi yaratın. İlgi alanlarını sınıfta paylaşmaları için onlara alan açın.

Kaya ve arkadaşları (2017) tarafından tasarlanan program kapsamında öğretmenlere üstün zekâlı öğrencilerin özgürlük, güç, eğlence ve ait olma ihtiyaçlarını okul bağlamında nasıl karşılayacaklarına dair kapsamlı bir eğitim sunulmuştur. Bu süreçte odak noktası; öğrencilerin başarı kimliklerini desteklemek ve içsel motivasyonlarını güçlendirmek olmuştur. Programın sonuçları incelendiğinde eğitim alan öğretmenlerin "kaliteli okul ortamı yaratma" ve "önleyici davranış yönetimi" puanlarında artış olduğu, bu durumun ise sınıf içindeki olumsuz davranışların azalmasına doğrudan katkı sağladığı gözlemlenmiştir (Kaya vd., 2017).

Sınıf yönetiminde Seçim Teorisi'ni benimsemek, disiplini bir "kontrol" unsuru olmaktan çıkarıp öğrencinin temel ihtiyaçlarını besleyen bir etkileşim modeline dönüştürür. Özellikle üstün zekâlı ergenlerin özgürlük ve güç ihtiyacı, entelektüel bağımsızlık talebiyle iç içe geçmiştir. Eğitim sürecinde öğrenciye öğrenme rotası ve ürün tasarımı konusunda seçme hakkı tanınması; disiplin kurallarının dayatmacı yapısını kırar ve bu kuralların ortak öğrenme düzenini koruyan yapıcı birer rehber olarak algılanmasını sağlar.

"Okulda Kaliteli Eğitim" yaklaşımı açısından "nitelikli görev"; üstün zekâlı öğrenciler için yüksek bilişsel talep, özgün ürün, geri bildirim döngüsü ve revizyon fırsatı içeren görevlerdir. Öğrencinin yaptığı işin amaç ve değerini anlayabilmesi, davranışsal uyumu güçlendirir. Bu nedenle öğretmenin görev tasarımında gerçek dünya problemleri, disiplinler arası bağlantılar ve öğrencinin ilgi alanlarıyla ilişkilendirme stratejileri kullanması; Seçim Teorisi'nin motivasyonel varsayımlarıyla tutarlı bir uygulama üretir.

Seçim Teorisi'nin pratik yansıması, öğretmen ve öğrenci arasındaki bağın gücüyle ölçülür. Adalet ve güven zemininde yaşanan kırılmalar, üstün zekâlı gençlerin savunma mekanizmalarını harekete geçirerek çatışmacı bir iletişim diline yol açabilir. Bu riski en aza indirmek adına öğretmenlerin katı bir otorite figürü yerine rehberlik odaklı bir duruş sergilemesi önerilmektedir. Hedef sözleşmeleri ve öz yansıtma araçları gibi katılımcı yöntemlerle öğrenciyi eğitimsel sürecin öznesi hâline getirmek, davranış yönetimini cezacı bir yapıdan çıkarıp karşılıklı sorumluluk esasına dayandırır.

TARİH

9. SINIF

2.3. ÖNLEYİCİ DAVRANIŞ YÖNETİMİ STRATEJİLERİ

Önleyici davranış yönetimi, uyum problemlerinin ortaya çıkmadan engellenmesini amaçlayan stratejileri ifade etmektedir. Üstün potansiyelli bireylerin eğitim süreçlerinde verimliliğini artıran temel stratejik yaklaşımlar aşağıda sunulmuştur:

- **Akademik Zorluk Sağlama:** Bireyin kapasitesiyle uyumlu, bilişsel derinliği olan görevlerin sunulması, motivasyon kaybını ve dikkat dağınıklığını önlemeyi ifade eder (Kaya vd., 2017; Tomlinson, 1995). Akademik zorluk sağlama stratejisi, nicel bir iş yükü artışından ziyade bilişsel taksonomide üst düzey becerileri hedefleyen ve “üretken belirsizlik” barındıran görevleri kapsamalıdır. Bu bağlamda müfredat sıkıştırma (curriculum compacting) tekniğiyle öğrencinin ön bilgilerinin olduğu kısımlar hızla geçilerek kazanılan zaman zenginleştirme, proje tabanlı araştırma ve karmaşık problem çözme süreçlerine ayrılabilir. Ayrıca akademik hızlandırma, yetenek gruplarına göre kümeleme ve bilişsel düzeye uygun materyal seçimi; can sıkıntısından kaynaklanan uyumsuz davranışları azaltan kritik eğitsel düzenlemelerdir.
- **Seçim ve Özerklik:** Öğrenme yaşantılarında bireye özerklik tanınması, içsel motivasyonu tetikleyerek kontrol gereksinimini sağlıklı bir biçimde karşılar (Demir, 2021; Kaya vd., 2017). Özerklik ve seçim temelli stratejilerin temel amacı, üstün zekâlı öğrencinin sınıf içi kontrol gereksinimini işlevsel ve üretken kanallara yönlendirmektir. Öğrenme menüleri, bireysel görev sözleşmeleri, çıktı çeşitliliği (dijital ürün, rapor, deney vb.) ve öğrenme istasyonları gibi metodolojik yapılar; eğitimcinin rehberlik rolünü sarsmadan öğrencinin karar alma mekanizmalarını aktifleştirir. Ergenlik evresinde bu seçimlerin “yapılandırılmış bir serbestlik” içinde sunulması kritiktir. Seçenek havuzu yönetilebilir ölçekte tutulmalı, performans kriterleri netleştirilmeli ve değerlendirme süreci dereceli puanlama anahtarları (rubrik) ile nesnel bir zemine oturtulmalıdır.
- **Bağlamsal ve Anlamli Öğrenme:** Müfredatın gerçek dünya problemleriyle ilişkilendirilmesi, öğrencinin sürece olan ilgisi- ni ve aktif katılımını pekiştirir (Brigandi, 2018; Peterson, 1998). Anlamli öğrenme süreçlerinde bireyin gelişmiş soyutlama ve etik muhakeme yetkinliklerinin sürece dâhil edilmesi, sınıf içi katılımını artırmaktadır. Sosyobilimsel tartışmalar, toplumsal hizmet uygulamaları ve disiplinler arası senaryolar; üstün potansiyelli öğrencilerin “bilginin işlevselliğine” yönelik sorgulamalarına tatmin edici yanıtlar sunar. Bu metodolojik yaklaşım, davranış yönetimini doğrudan pedagojik tasarımı organik bir sonucu haline getirerek yapay dışsal denetim mekanizmalarına duyulan gereksinimi en aza indirger.
- **Olumlu İlişkiler:** Öğretmen ve öğrenci arasındaki destekleyici ve güvene dayalı bağ, olası davranış sorunlarının önlenmesinde önemli bir rol oynar (Kaya vd., 2017). Üstün potansiyelli bireylerle yürütülen eğitim süreçlerinde olumlu öğretmen-öğrenci etkileşimi, temel bir koruyucu mekanizma işlevi görür. Eğitimcinin merak odaklı sorgulama tekniklerini kullanması, etkin dinleme becerileri sergilemesi, bireyin potansiyelini tasdik etmesi ve adaletli bir duruş sergilemesi; öğrencinin kurumsal aidiyet hissini pekiştirerek dirençli davranış kalıplarını azaltabilir. Bu ilişki odaklı paradigma, özellikle yüksek eleştirel kapasiteye sahip ergenlerde sıklıkla gözlemlenen “çatışma döngülerini” kırmak ve güvenli bir iletişim zemini inşa etmek adına stratejik bir öneme sahiptir.
- **Açık Beklentiler:** Sınıf dinamikleri ve kurallarının tutarlı bir biçimde iletilmesi, öğrencinin güven ortamında hissetmesini sağlar (Kaya vd., 2017). Açık beklentiler stratejisinde kuralların yalnızca bir liste olarak sunulması yerine bu normların rasyonel gerekçelerinin kavranması ve uygulama birliğinin sağlanması belirleyici unsurdur. Kuralların demokratik bir katılımıla belirlenmesi, sınıf içi rutinlerin yapılandırılması ve geçiş süreçlerinin önceden tasarlanması; davranışsal öngörülebilirliği pekiştirir. Üstün zekâlı bireylerin sistemdeki tutarsızlıkları saptama konusundaki yüksek duyarlılıkları, eğitimcinin kendi tutumlarında istikrarlı ve şeffaf olmasını zorunlu kılar. Bu bağlamda hedef davranışların modellenmesi ve olumlu eylemlerin somut, zamanlı ve nitelikli bir biçimde pekiştirilmesi stratejik bir öneme sahiptir.

Önleyici Sınıf Yönetimi: Sorun Çıkmadan Engellemek

TARİH

9. SINIF

Önleyici sınıf yönetiminde fiziksel ve sosyal ortam tasarımı, üstün zekâlı öğrencilerin dikkat yoğunluğu ve duyuşal hassasiyet profilleri nedeniyle özellikle önemlidir. Sınıfta farklı işlevlere sahip öğrenme alanları (sessiz çalışma köşesi, tartışma masası, proje istasyonu, geri bildirim panosu) oluşturmak, öğrencinin ihtiyacına göre mekân içinde düzenleyici geçişler yapmasını kolaylaştırır. Gürültü, ışık ve görsel karmaşa azaltıldığında öğrencinin duyuşal yükü hafifler ve küçük tetikleyicilerin davranışa dönüşme olasılığı düşer. Ek olarak sınıf içi zaman yönetimi için net başlangıç rutinleri, geçiş sinyalleri ve “erken bitiren” öğrenciler için anlamlı uzatma görevleri tasarlamak; boşluk zamanlarında ortaya çıkan problem davranışları önleyebilir.

2.4. MÜDAHLE STRATEJİLERİ

Uyumsuz davranışlar sergilendiğinde bilimsel temelli stratejilerin uygulanması büyük önem taşımaktadır. Olumlu Davranış Desteği (ODD) yaklaşımı, sorunlu davranışın hangi amaca (kaçınma, ilgi, duyuşal vb.) hizmet ettiğini saptayarak bu ihtiyacı karşılayacak yapıcı alternatif becerilerin öğretilmesini temel alır (Çitil vd., 2019). Olumlu pekiştirme ilkelerini merkeze alan bu model, öğrencinin sosyal repertuarını güçlendirirken sınıf iklimini iyileştirici bir rol de oynar. Bireyselleştirilmiş davranış müdahale planları, öğrencinin kendine özgü gereksinimleri doğrultusunda yapılandırılmış stratejik eylemleri kapsamaktadır. Bu protokoller; davranışın ortaya çıkışını tetikleyen öncülleri, gözlemlenebilir eylemin niteliğini ve eylemi takip eden sonuçları sistematik bir analizden geçirerek kanıta dayalı davranış değiştirme modelleri geliştirilmesine olanak tanır (Kaya vd., 2017).

Üstün zekâlı öğrencilerin davranışsal kontrol mekanizmalarını geliştirmeyi hedefleyen öz düzenleme eğitimi, bireyin kendi performansını objektif bir biçimde değerlendirmesine olanak tanır (Oppong vd., 2019). Alan yazınında belirtilen hedef belirleme, süreç takibi ve içsel pekiştirme gibi teknik bileşenler; öğrencinin dışsal denetim ihtiyacını minimize ederek kendi öğrenme ve davranış yolculuğunun sorumluluğunu üstlenmesini sağlar (Mofield vd., 2010).

ODD yaklaşımının üstün zekâlılar eğitimindeki etkinliği, davranış analizinin öğretimsel uyarlamalarla bütünleştirilmesiyle doğru orantılıdır. Eğer öğrencinin akademik zorluk talebi veya özerklik ihtiyacı karşılanmıyorsa sadece pekiştireçler üzerinden yapılacak bir düzenleme davranışsal değişimde kalıcılık sağlamayacaktır (Sağlam, 2023). Dolayısıyla müdahale planları; sınıf içi çevresel organizasyon (uyaran kontrolü, geçiş süreçleri), öğretimsel stratejiler (seçim hakkı, içerik zenginleştirme) ve sosyal-duyuşal rehberlik bileşenlerini kapsayan bütünsel bir yapıda kurgulanmalıdır.

Bireyselleştirilmiş davranış planları hazırlanırken hedef davranışlar ölçülebilir biçimde tanımlanmalı; öncüller, tetikleyiciler ve sonuçlar sistematik olarak kaydedilmelidir (Bayraktar-Keleş, 2020). Üstün zekâlı öğrenciler için hazırlanan planların öğrencinin “mantık” ihtiyacını da gözetmesi önemlidir. Hedefler ve kurallar, öğrenciyle birlikte gerekçelendirilerek yazıldığında öğrencilerde içsel kabul artar. Ayrıca öz değerlendirme formları, günlük yansıtma kayıtları ve hedef izleme çizelgeleri; öğrencinin kendi davranış verisini görerek sorumluluk almasını destekler (Davis vd., 2011; Mendaglio vd., 2007).

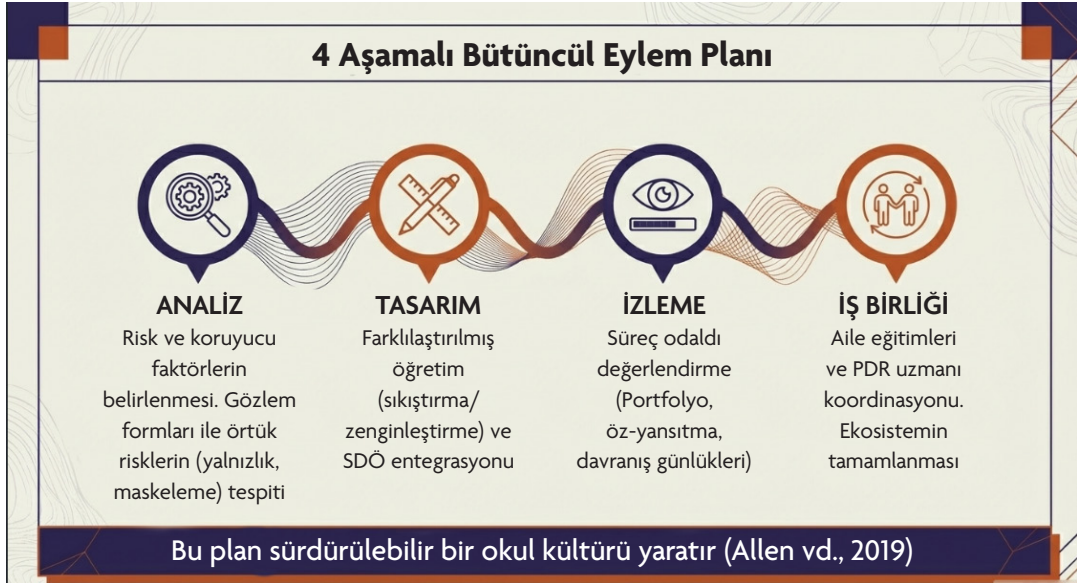
Öz düzenleme becerisi kazandırmak, davranışsal müdahalelerin sadece anlık kontrolü değildir; uzun vadeli beceri ediniminin hedeflemesini de sağlar. Öz izleme ve içsel pekiştirme gibi teknikler sayesinde öğrenci, kendi davranışları üzerinde

TARİH**9. SINIF**

hakimiyet kurarak otorite figürlerine karşı savunmacı tutumlardan uzaklaşır (Oppong vd., 2019). Sürece dâhil edilen bilişsel stratejiler (sorun çözme basamakları, dikkat odağını yönlendirme) ve çatışma sonrası onarıcı görüşmeler, duygusal farkındalığı davranış yönetimine dâhil eder. Sistemin sürdürülebilirliği noktasında okul ve aile arasındaki stratejik iş birliği ve tutarlı geri bildirim döngüleri belirleyici rol oynamaktadır (Mooj, 2008).

Üstün zekâlı ergenlerin eğitiminde onarıcı yaklaşımların benimsenmesi, disiplin süreçlerini cezadan arındırarak etik bir sorumluluk bilincine dönüştürür (Ambrose, 2021). Çatışma sonrası yürütülen onarıcı diyaloglar, öğrenciye davranışlarının sonuçlarını analiz etme ve bozulan ilişkilerini onarma fırsatı sunar. Krize yaklaşan durumlarda kısa molalar, yetişkin desteği ve derse geri dönüş stratejilerini içeren sistematik bir kriz eylem planı oluşturulmalıdır (Armour, 2015; Atticott, 2023). Müdahale adımlarının öğrenci ve ebeveyn tarafından önceden bilinmesi, kriz anlarında belirsizliği ortadan kaldırarak duygusal yatışmayı hızlandırır.

Müdahalelerin sistematik bir yapıya kavuşturulması amacıyla okul genelinde dört aşamalı bir eylem planı kurgulanmalıdır. İlk evrede üstün potansiyelli öğrencilere dair risk ve koruyucu faktörler analiz edilerek öğretmen gözlemleri ve disiplin verileri üzerinden kapsamlı bir ihtiyaç analizi gerçekleştirilir. İkinci evrede farklılaştırılmış öğretim stratejileri ile (SDÖ) hedefleri tek bir matris üzerinde eşleştirilerek “özerklik” gibi kazanımlar, çok boyutlu olarak desteklenir. Üçüncü aşamada müdahalelerin uygulama güvenilirliği, periyodik ve sistematik olarak izlenir ve bunun için gerekli düzenlemeler yapılır. Son aşamada ise aile katılımı, geri bildirim döngüleriyle desteklenerek müdahalenin sürdürülebilir bir okul kültürüne dönüşmesi sağlanır.

ÖĞRETİM İÇİN HIZLI UYGULAMA REHBERİ: SOSYO-DUYGUSAL GELİŞİM**1. Sınıf İklimi: “Farklılığı Yönetmek”**

- Etiketlemek yerine normalleştirilen dil kullanılmalıdır. “Bazı öğrenciler farklı hızlarda öğrenir/olgunlaşır.”
- Sınıf kurallarını “saygı-adalet-güvenlik” üçgeninde netleştirin; tutarlılık koruyucu faktördür (Febriana vd., 2024).
- Zorbalığa “anlık tepki” ve “sonraki gün izleme” birlikte yürütülmeli; tek seferlik uyarı çoğu zaman yetmez.

2. “Yüksek İşlevsellik Maskesi”ni Kaçtırmamak

- Yalnızca not veya performans değil duygu yükünü de izleyin.
 - “Son haftalarda seni en çok ne yoruyor?”
 - “Okulda kendini en rahat hissettiğin an neresi?”
- Dışarıdan iyi görünen ama içeriden zorlanan öğrenci profilinde erken sinyaller önemlidir (Mofield vd., 2010).

3. Varoluşsal Temalar ve Anlam Arayışı

- Adalet, etik, küresel risk gibi konulara duyarlılığı “abartı” diye küçümsemeyin; bu alanlar kaygıyı yükseltebilir (Polaschek, 2018).
- Öğrencinin düşüncesini somutlaştıran güvenli kanallar açın: kısa yazılar, anonim soru kutusu, proje temaları vb.

4. Aile ile Koordinasyon

- Görüşmede akademik çıktı kadar çaba, süreç, iyi oluş dilini kullanın (Gualdi, 2019).

TARİH

9. SINIF

- Aileye “Evde gözlemler.” denilebilecek üç alan verin: uyku-yorgunluk, sosyal çekilme, görev erteleme.
- Okul-aile arasında tek bir “ortak izleme hedefi” belirleyin (örneğin kaygı düzeyi, sosyal katılım).

ÖĞRETMEN İÇİN HIZLI UYGULAMA REHBERİ: ÖNLEYİCİ SINIF YÖNETİMİ

Sorun çıkmasını beklemeden proaktif olarak uygulayabileceğiniz stratejiler:

1. Akademik Zorluk Sağlayın (Bilişsel Meydan Okuma):

- Öğrenciye kapasitesine uygun “üretken belirsizlik” içeren görevler verin. Basit görevler (busy work) onlarda “zihinsel tembellik” ve davranış sorununa yol açar.
- İpucu: “Bitirenler sessizce beklesin.” demek yerine sınıfın bir köşesinde “Merak İstasyonu” (zekâ oyunları, bulmacalar, bilim dergileri) bulundurun.

2. Özerklik ve Seçim Hakkı Tanıyın:

- Öğrenme menüleri oluşturun. Ana yemek (zorunlu görev), yan yemek (seçmeli etkinlik), tatlı (eğlenceli pekiştirme).
- Örneğin “Bu konuyu rapor yazarak mı, video çekerek mi yoksa bir deney tasarlayarak mı anlatmak istersin?”

3. Bağlam Kurun (Gerçek Hayat):

- “Bunu neden öğreniyorsun?” sorusu onlar için bir tepki değil samimi bir meraktır. Tatmin edici, gerçek dünya ile ilişkili cevaplar verin.
- Konuları etik, felsefi ve küresel sorunlarla (sürdürülebilirlik, Mars kolonisi vb.) bağlantı kurarak anlatın.

4. İlişki İnşa Edin (2x10 Kuralı):

- Sadece akademik başarılarıyla değil onların kişilikleriyle ilgilenin.
- 2x10 Stratejisi: Zorlandığınız öğrenciyle 10 gün boyunca günde 2 dakika, ders dışı (hobileri, sevdiği oyunlar vb.) sohbet edin. Böylece davranış sorunları %85 oranında azaltılabilir.

5. Açık ve Mantıklı Beklentiler:

- Kuralları onlarla birlikte belirleyin (sınıf anayasası).
- Kuralların mantığını açıklayın. Örneğin “Koşmak yasak!” (otoriter açıklama) yerine “Koridorda koşmuyoruz çünkü çarpışıp yaralanabiliriz.” (mantıklı açıklama) cümlesi kullanılabilir. Öğrenciler, kuralların mantığını kavradıklarında onlara daha sadık kalırlar.

2.5. SORUN ÇIKTIĞINDA: MÜDAHALE STRATEJİLERİ

Eğer önleyici stratejiler işe yaramadıysa ve davranış sorunu oluştuysa klasik ceza yöntemleri, üstün zekâlı çocuklarda genellikle olumsuz etkiye sebep olur ve bu durum onlara “adaletsizlik” duygusunu hissettirir.

- **Olumlu Davranış Desteği (ODD):** Cezaya değil doğru davranışı öğretmeye odaklanın. Davranışın işlevini analiz edin:
 - Dikkat çekmek için mi yapıyor? -> Olumlu yolla dikkat çekmesini sağlayın.
 - Görevden kaçmak için mi yapıyor? -> Görevi onun seviyesine uygun hâle getirin.
- **Öz Düzenleme ve Sözleşmeler:**
 - Öğrencinin kendi davranışını izlemesini sağlayın.
 - Davranış Sözleşmesi: Öğrenciyle birlikte hazırlanan, hedef ve ödüllerin net olduğu yazılı bir anlaşma yapın. “Ders boyunca öğretmenimin sözünü kesmeden dinlersem son 5 dakika ilgi alanım hakkında konuşabilirim.”
- **Onarıcı Adalet:**

Çatışma sonrası “ceza” vermek yerine onarıcı sorular sorun.

 1. Ne oldu?
 2. O sırada ne düşünüyordun?
 3. Bu davranışın kime, nasıl bir etkisi oldu?
 4. Bunu düzeltmek için ne yapabilirsin?

Bu yaklaşım, onların adalet duygusuna ve problem çözme becerisine hitap eder.

TARİH

9. SINIF

• **Kriz Planı (Mola Yöntemi):**

- Öfke patlaması anında mantıklı açıklama işe yaramaz. Önceden belirlenmiş bir “güvenli alan” veya “sakinleşme köşesi”ne gitmesine izin verin.
- Bu bir ceza değil “sakinleşme stratejisi” olarak sunulmalıdır.

UNUTMAYIN

Üstün zekâlı bir öğrenciyle güç savaşına girmek, genellikle öğretmenin olumsuz sonuç alacağı bir durumdur. İş birliği, mizah ve mantığa dayalı iletişim; her zaman otoriter tavırdan daha iyi sonuç verir.

ETKİNLİK TABLOLARININ YAPISINA AİT KILAVUZ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	Programın temel öğelerinden biri olan dersin hedefleri, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre hazırlanan öğretim programlarında “öğrenme çıktıları” olarak ifade edilmektedir. Öğrenme çıktıları, öğretim programlarının genel amaçları ve ilgili dersin öğretim programının özel amaçları ile tutarlı bir şekilde belirlenmiştir.	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	Bu bölüm, öğrenme çıktılarının gerçekleştirilmesi için gereken bilgi birimlerinin sıralı ve mantıksal bir şekilde düzenlenmesini içerir. Bu yaklaşım, öğrencilere sunulan içeriğin hangi boyutlarda derinleştirildiğini ve karmaşık hâle getirildiğini ortaya koyar.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin ünite/tema/ öğrenme alanı ile ilgili ihtiyaç duyacağı ön öğrenmeler, öğretim programlarında temel kabuller olarak ifade edilmektedir. Öğrencilerin bildiği kabul edilen öğrenmeleri kapsayan temel kabuller, öğretime hazırlık sürecinin gözlenebilir ve ölçülebilir bir aşamasını oluşturmaktadır.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Belirlenen tema çerçevesinde öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını ve öğrenme süreçlerini zenginleştirmek için gerekli olan özel düzenlemeleri kapsar. Öğrencilerin farklı öğrenme stilleri, hızları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak öğretim süreci kişiselleştirilir. Bu, her öğrencinin kendi potansiyelini en üst düzeye çıkarmasını sağlar.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	İçerik, yalnızca bilgi ve örnek aktarmaya değil; bu bilgilerin altında yatan kavramları, genellemeleri ve ilkeleri anlamaya yönlendirilmelidir. Öğrencilerden “ne oldu?” sorusundan çok, “ neden böyle oldu? ” ve “ başka hangi durumlarda geçerlidir? ” sorularını düşünmeleri beklenmelidir.
	Karmaşıklık (İFK)	İçerik, tek bir doğruya ulaşmayı hedeflemek yerine; çok değişkenli, neden-sonuç ilişkileri içeren ve farklı bakış açıları gerektiren yapıda olmalıdır. Öğrenciler, bir kavramın farklı disiplinlerde nasıl ele alındığını fark edebilmelidir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	Öğretim programında yer alan kazanımlar, farklı disiplinler, güncel sorunlar ve gerçek yaşam bağlamlarıyla zenginleştirilmelidir. Öğrencilere aynı konuyu farklı alanlar (bilim, sanat, teknoloji, toplum) üzerinden inceleme fırsatı sunulmalıdır.
	Organizasyon (İFO)	İçerik, konu başlıkları etrafında değil; temel kavramlar, büyük fikirler ve ana sorular etrafında yapılandırılmalıdır. Öğrencilerin parçalar arasında ilişki kurmasını kolaylaştıran kavramsal bir bütünlük sağlanmalıdır.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	Öğrenciler, alanlarında iz bırakan bilim insanları, düşünürler veya yaratıcı bireylerin nasıl düşündüklerini, nasıl problem çözdüklerini ve hangi yolları izlediklerini incelemelidir. Amaç biyografi ezberi değil, düşünme biçimini model almak olmalıdır.

TARİH

9. SINIF

Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	Etkinlikler; analiz etme, değerlendirme, karar verme ve çözüm üretme gibi üst düzey düşünme becerilerini gerektirmelidir. Öğrencilerden yalnızca çözüm bulmaları değil, çözümlerini gerekçelendirmeleri beklenmelidir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	Süreç, tek doğru cevabı olan etkinlikler yerine; birden fazla çözüm yolu ve farklı sonuçlara izin veren problemler üzerine kurulmalıdır. Öğrenciler kendi çözüm yollarını geliştirebilmelidir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	Öğrenciler bilgiyi doğrudan almaktan ziyade; gözlem yaparak, deneyerek, veri toplayarak ve sonuç çıkararak öğrenmelidir. Öğretmen rehber, öğrenci ise aktif keşfeden rolünde olmalıdır.
	Akıl Yürütme/ Kanıtama (SFAY)	Öğrencilerden ulaştıkları sonuçları kanıtlarla, verilerle veya mantıksal gerekçelerle açıklamaları istenmelidir. “Neden böyle düşündün?” sorusu sürecin merkezinde yer almalıdır.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Öğrencilere; konuya nasıl yaklaşacakları, hangi yöntemi kullanacakları veya hangi ürünü ortaya koyacakları konusunda seçim hakkı tanınmalıdır. Bu özgürlük sorumlulukla birlikte sunulmalıdır.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	Öğrencilere araştırma yapmanın yalnızca bilgi bulmak olmadığı; soru sorma, veri toplama, analiz etme ve sonuçları yorumlama süreci olduğu açıkça öğretilmelidir.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	Etkinlikler, öğrencilerin birbirlerinin düşüncelerini dinledikleri, tartıştıkları ve birlikte ürettikleri işbirlikli öğrenme ortamları oluşturmalıdır. Grup çalışmaları rol paylaşımı içermelidir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	Ürünler, gerçek dünyada karşılığı olan ve öğrencinin “ Bu neden önemli? ” sorusuna cevap bulabildiği problemler üzerine yapılandırılmalıdır.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	Hazırlanan ürünler yalnızca öğretmen için değil; akranlar, okul topluluğu veya toplumun ilgili bir kesimi için sunulacak şekilde tasarlanmalıdır.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	Değerlendirme, sadece doğru–yanlış üzerinden değil; özgünlük, işlevsellik, gerekçelendirme ve süreç kalitesi gibi ölçütlere dayalı yapılmalıdır.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	Öğrencilerden farklı bilgileri bir araya getirerek yeni ve özgün bir ürün oluşturmaları beklenmelidir. Ürün, bilgilerin tekrarı değil, yeniden yapılandırılması olmalıdır.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Aynı öğrenme hedefi için farklı ürün türlerine (model, rapor, sunum, tasarım, video vb.) izin verilmelidir. Her öğrenci güçlü yönüne uygun ürün geliştirebilmelidir.
	Dönüşümler (ÜFD)	Mevcut bir ürün veya çözüm, farklı bir bağlama uyarlanmalı, geliştirilmeli veya yeniden tasarlanmalıdır . Öğrenci “başka nasıl olabilir?” sorusunu düşünmelidir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Öğrenme ortamı; öğrencilerin hareket edebildiği, tartışabildiği, deney yapabildiği ve işbirliği kurabildiği esnek alanlar olarak tasarlanmalıdır. Ortam, öğrenmeyi destekleyen aktif bir unsur olmalıdır.
	Tercihler (FÖOD-T)	Öğrencilerin öğrenme profilleri ve ortam tercihleri çeşitlidir ve bu tercihler değişken olmalı.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Öğrencilerin kendi fikir ve ilgilerini keşfetmelerine olanak tanıyan, öğretmenin yönlendirici rolü üstlendiği öğrenci odaklı ortamlar oluşturulmalı.

TARİH

9. SINIF

FARKLILAŞTIRILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Bu bölümde, planlanan etkinliğin adı belirtilir. Etkinlik adı, içeriği ve amacı hakkında bilgi verilir.
Konu	Etkinliğin odaklandığı özelleştirilmiş konu veya alt başlık burada belirtilir. Bu, genel tema içindeki daha dar bir alanı ifade eder.
Öğrenme Hedefleri	Hedefler, öğrencilerin etkinlik sürecinde neler öğreneceklerini ve hangi becerileri geliştireceklerini açıkça ortaya koyar. Öğrenme çıktılarında yer almasa da etkinliğin içerisinde yer alan örtük amaçların açıklandığı bölümdür.
Disiplinler Arası Bileşenler	Bu bölüm, planlanan etkinliğin farklı disiplinlerle nasıl ilişkilendirildiğini ve öğrenme sürecine çok yönlü bir bakış açısı kazandırmak için hangi alanlardan yararlandığını açıklar. Disiplinler arası bileşenler, öğrencilerin konuyu yalnızca tek bir ders perspektifinden değil; bilim, sanat, teknoloji, matematik, sosyal bilimler gibi çeşitli alanlarla bağlantı kurarak daha bütüncül şekilde anlamalarını hedefler.
Materyaller	Etkinliğin gerçekleştirilmesi için gerekli olan araç, gereç ve materyaller burada listelenir. Bu, öğretmen ve öğrenciler için hazırlık sürecini kolaylaştırır. Materyallerin önceden belirlenmesi, etkinliğin kesintisiz ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlar.
Süre	Sürenin belirlenmesi, etkinlik planlamasının etkili bir şekilde yapılmasını ve zaman yönetimini sağlar. Etkinliğin ne kadar süreceği burada belirtilir.
Etkinlik Açıklaması	Etkinliğin genel yapısı, amacı ve işleyişi hakkında detaylı bilgi burada verilir. Etkinlik açıklaması, öğretmenlerin etkinliği nasıl yürüteceklerini anlamalarına yardımcı olur. Bu bölüm, etkinliğin her aşamasını açıkça tanımlar ve öğretmenlere yol gösterir.
Uygulama Aşamaları	Bu kısım, etkinliğin adım adım nasıl uygulanacağını detaylandırır. Her adım, sırasıyla ve açık bir şekilde açıklanır. Bu kısım, etkinliğin planlı ve sistematik bir şekilde yürütülmesine yardımcı olur.
Değerlendirme	Bu bölümde, öğrencilerin etkinlik sürecinde ve sonunda nasıl değerlendirileceği belirtilir. Değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri açıkça ifade edilir. Değerlendirme kısmı, öğrencilerin öğrenme sürecinde ne kadar ilerlediklerini ve hedeflere ne ölçüde ulaştıklarını belirleme konusunda yardımcı olur.
Kariyer Çıktısı	Bu bölüm, etkinlikte geliştirilen bilgi ve becerilerin hangi kariyer alanlarıyla ilişkilendirilebileceğini ve bu becerilerin hangi mesleklerde temel bir gereklilik olarak kullanıldığını açıklamak amacıyla düzenlenmiştir. Etkinlik kapsamında yer alan bilişsel, sosyal, araştırma temelli veya teknolojik becerilerin; günümüz iş dünyasında karşılık bulduğu mesleki uygulamalarla nasıl örtüştüğü ortaya konur.
Teknoloji Entegrasyonu	Bu bölüm, etkinlikte kullanılan teknolojik araçların öğrenme sürecine nasıl entegre edildiğini ve öğrencilerin teknoloji kullanım becerilerini nasıl geliştirdiğini açıklar. Etkinlikte yer alan dijital uygulamalar, çevrimiçi platformlar, veri toplama araçları, multimedya materyalleri veya yaratıcı dijital üretim araçlarının; öğrenme hedeflerini destekleme biçimi ayrıntılı olarak belirtilir.

9. SINIF

ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ

TARİH

TARİH DERSİ ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ - 9. SINIF

SIRA	TEMA	ÖĞRENME ÇIKTISI	ETKİNLİK ADI	SAYFA
1	Geçmişin İnşa Sürecinde Tarih	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme.	Uzaktaki Yakınlarımız	32
2	Geçmişin İnşa Sürecinde Tarih	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	Tarih Ne İşe Yarar?	40
3	Tarihsel Bilginin Üretim Süreci	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümlenebilme	Tarihle Buluşan Bilimler	46
4	Tarih Araştırma ve Yazımında Dijital Dönüşüm	TAR.9.1.4 Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	Tarih 2.0: Dijital Araçlarla Geçmiş Yeniden Yazmak	54
5	Tarım Devrimi'nin Eski Çağ'a Etkileri	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	Toprakla Gelen Değişim	61
6	Eski çağ'da Hukuk	TAR.9.2.3. Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolünü sorgulayabilme	Adalet Mülkün Temelidir	69
7	Eski Çağ'da İnanç Bilim ve Sanat	TAR.9.2.4. Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi yorumlayabilme	Tarihten İlhamla Antik Tapınak Tasarıyorum	75
8	Eski Çağ Medeniyetleri	TAR.9.2.5. Türklerde konargöçer yaşama ilişkin bakış açısı geliştirebilme	Bozkırda Yaşayan, Dünyaya Hükmeden Türkler	83
9	Orta Çağ Medeniyetleri	TAR.9.3.1. Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da oluşturduğu değişimi neden ve sonuçlarıyla birlikte yorumlayabilme	Kavimler Göçü Öğrenme Merkezleri	96
10	Orta Çağ Medeniyetleri	TAR.9.3.2. Orta Çağ'daki başlıca devletlerin siyasi ve askerî gelişmelerini karşılaştırabilme	Orta Çağ Yönetim ve Ordu Teşkilatı	108
11	Orta Çağ Medeniyetleri	TAR.9.3.3. Orta Çağ'daki ticaret yollarının kendi çevresinde meydana getirdiği etkiyi sorgulayabilme	Ticaret Hayattır	117
12	Orta Çağ Medeniyetleri	TAR.9.3.4. Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin oluşturduğu ürünleri paylaşılabilmeye	Medeniyetin İzinde Bakış Açıları	129

ETKİNLİK 1

TEMA: GEÇMİŞİN İNŞA SÜRECİNDE TARİH

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme.
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	a) Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını kaynaklardan inceler. b) Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarıyla ilgili incelediği kaynakları bağlamından kopmadan özetler.
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin kültürel mirasın aktarılmasında tarihin rolü olduğu bilgisine ve temel düzeyde tarih araştırmaları deneyimine sahip oldukları kabul edilmektedir.
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrencilerin harita okuma becerisine sahip olmaları, bilgileri yorumlayabilmeleri ve çıkarım yapabilmeleri beklenir.
Farklılaştırma Alanları	
İçerik	Soyutluk (İFS) İFS1: Öğretmen, öğrenmenin zenginleştirilmesine gereksinim duyan öğrenciler için “kuvvet bulmak”, “millî ananeler”, “mücadele etmek” gibi kavramların anlamını açıp bunların günümüzdeki karşılıklarını tartışmalarını isteyebilir. “Geçmişini bilmek neden kişiye güç verir?” sorusunu felsefi açıdan sorgulatabilir. İFS2: Bu kısımda üç kare tablosunda tarihî bakış açısı ile “aidiyet, süreklilik, medeniyet, kültürel miras, insanlık ortak değerleri” gibi kavramların tartışılması istenebilir.
	Karmaşıklık (İFK) İFK1: Çalışma masalarının konularına göre; • Öğrencilerden Karabağ sorununun siyasi değil, kültürel ve dini boyutlarını da düşünerek tartışmaları istenebilir. • Göçün eğitim, sağlık ve istihdam politikalarıyla ilişkili çok boyutlu bir süreç olduğuna dikkat çekilebilir. İFK2: Sorunları yalnızca tarihsel açıdan ele almaları değil, ekonomi, siyaset bilimi, uluslararası hukuk, sosyoloji gibi farklı disiplinlerle ilişkilendirmeleri istenebilir. Göç, enerji, güvenlik gibi bir uluslararası sorunu çoklu aktörler (devlet, STK, uluslararası örgüt, birey) üzerinden analiz etmeleri söylenebilir. Tarihsel gelişim ile günümüz sorunlarını neden-sonuç zincirleri ve kavramsal modeller (örn. çatışma çözümü, barış inşası, diplomasi teorileri) kullanarak açıklamaları istenebilir.

TARİH

9. SINIF

		<p>İFK3: Öğrenciden birden fazla disiplinin (hukuk, ekonomi, siyaset bilimi, psikoloji, çevre bilimleri) nasıl birlikte çalışabileceğini açıklamaları istenebilir.</p> <p>“Çok boyutlu analiz” ödevi verilebilir. Örneğin, Gazze sorunu uluslararası hukuk ve de medya etkisi boyutlarının birlikte tartışıldığı bir süreç gerçekleştirilebilir.</p> <p>Öğrencilerin Kavramsal harita çizimiyle farklı disiplinler arası bağlantıları görselleştirmesi sağlanabilir.</p>
	Çeşitlilik (İFÇ)	<p>“Depremlerin ekonomik etkilerini ve Türkiye’de afet ekonomisi politikalarını ince.”</p> <p>“Savaşların ya da göçlerin toplumsal travma ve kimlik oluşumuna etkisini araştır.”</p> <p>“Çanakkale Zaferi’nin uluslararası antlaşmalara etkisini ya da Uygur Türkleri konusunun insan hakları bağlamında değerlendirilmesini yap.” gibi yönergeler verilebilir.</p>
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	<p>SFÜDD1: Öğrencilerden bu ve benzer sorularla günümüz gençlerinin karşılaştığı küresel kimlik, kültürel çeşitlilik, teknoloji gibi sorunlarla bağlantı kurmaları istenebilir.</p> <p>SFÜDD2: Öğrencilerin, olayın yalnızca “ne olduğunu” bilmenin ötesinde neden ve sonuçları üzerine düşünceleri sağlanabilir.</p> <p>6 Şubat Depremi</p> <p>“6 Şubat Depremi’nde yapıların dayanıksız olmasının nedeni neydi? Bu nedenler hangi sonuçlara yol açtı?”</p> <p>“Deprem sonrası ortaya çıkan toplumsal dayanışmanın nedenleri nelerdi ve bu dayanışma hangi olumlu sonuçları doğurdu?”</p> <p>Çanakkale Zaferi</p> <p>“Çanakkale Zaferi’nde Türk milletinin birlik ve dayanışma göstermesinin nedeni neydi? Bu birlik beraberlik hangi sonuçları ortaya çıkardı?”</p> <p>“Çanakkale Zaferi’nde askerlerin fedakârlık göstermesinin nedeni neydi? Bu fedakârlık savaşın sonucunu nasıl etkiledi?”</p> <p>Öğrencilerden olayları “doğal afet”, “milli mücadele”, “uluslararası kriz” gibi üst kavramlara ayırmaları istenebilir. Problem çözme, karar verme ve eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerileri ön plana çıkarılmalı.</p>
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	<p>SFAU1: Öğrencilerden bu tabloya bir tarihî olay daha eklemeleri ve ekledikleri tarihî olayın hangi değeri temsil ettiğini ifade etmeleri istenebilir.</p> <p>“Eğer siz bu olayların birinde karar verici olsaydınız, toplumsal dayanışmayı artırmak için hangi adımı atardınız?”</p> <p>Bölgemizin stratejik konumunun avantaj ve dezavantajları beyin fırtınası yöntemiyle verilebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	<p>SFAY1: Toplumun hazırlık ve dayanışma düzeyi açısından hangi benzerlikleri ve farkları var? sorusu yöneltilerek öğrencilerden 17 Ağustos 1999 depremi ile 6 Şubat 2023 depremini karşılaştırmaları istenebilir.</p> <p>“Çanakkale Zaferi’nin kazandırdığı ‘birlik ruhu’, günümüz göç sorununa çözüm bulmada model olabilir mi?” gibi sorular sorabilirsiniz.</p> <p>SFAY2: Çalışma masalarında öğrencilere “Eğer ... olsaydı?” türünden karşıt senaryolar kurarak tarihsel olayların alternatif sonuçlarını tartışma süreleri verilebilir.</p> <p>Gruplardan oluşturacakları ürünlerde tarih biliminin kabul ettiği kaynaklar üzerinden kanıtlar sunabilmesi istenebilir. Hatta öğrenciler bu amaçla, kullandıkları kaynakları gösterdikleri bir “kaynakça” hazırlayabilirler.</p> <p>SFAY3: Öğrenciden seçtiği diğer disiplin alanlarına dair “Neden bu bilim dalını seçtim?” sorusuna kanıta dayalı argüman geliştirmesi istenebilir.</p> <p>Alternatif senaryo sunulabilir. Örneğin, “Eğer sadece ekonomi disiplinine dayansaydım, çözüm nasıl olurdu? Peki sadece hukuk disiplinini seçseydim?” gibi sorularla karşılaştırmalı analiz yaptırılabilir.</p> <p>Kısa bir akademik makale/pozisyon yazısı yazdırılabilir. Makale için “Karaağaç Sorununun çözümünde siyaset bilimi mi yoksa uluslararası hukuk mu daha etkili olur?” gibi sorular öğrenciye sunulabilir.</p>
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	<p>Öğrenciler ilgi ve yeteneklerine göre kendi seçimlerine göre belgesel ya da kısa film çekebilir.</p> <p>Podcast kaydı oluşturup görüşlerini sesli bir içerik olarak sunabilir.</p> <p>Konusunu rol canlandırması / drama yoluyla sergileyebilir.</p> <p>Dijital sergi veya sanal müze tasarlayarak ürünü çevrim içi platformda yayımlayabilir.</p>
	Grup Etkileşimi (SFGGE)	<p>Her grup, tablodan seçtiği tarihî olayların temsil ettiği değerleri (adalet, dayanışma, özgürlük vb.) tartışabilir. Tartışmanın ardından gruplardan birlikte bir kavram haritası çizerek olay-değer ilişkilerini renkli oklarla göstermeleri istenebilir.</p> <p>Her öğrencinin bir katkı yapması zorunluluğu olması iş birliğini geliştirir.</p> <p>Grup içinde sırasıyla herkesin sözcü rolünün olması kuralı konulabilir. Böylece grubun her üyesinin, belirli bir bölümde grubun düşüncelerini sınıfa aktarması sağlanarak katılım durumu eşitlenebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	<p>Masaların çalışma konularına göre görevler eklenebilir.</p> <p>Örneğin,</p> <ul style="list-style-type: none"> -Depremlerde kullanılan teknolojilerin (erken uyarı sistemleri, yapay zekâ destekli kurtarma araçları vb.) nasıl geliştirilebileceğini araştırmaları, -Afrika'daki açlık sorununa yönelik sürdürülebilir tarımla ve iklim değişikliğiyle ilgili çözümler önermeleri, -Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de eğitim hakkına erişimini kolaylaştıracak yenilikçi bir proje tasarımlarını istenebilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	<p>Öğrenciler hazırladıkları çalışmayı sadece sınıf içinde değil daha geniş bir kitle ile paylaşabilir.</p> <p>Örneğin,</p> <ul style="list-style-type: none"> •Okul yönetimi, öğretmenler kurulu veya veli toplantılarında sunabilir. •Yerel Belediye, STK veya AFAD gibi kurumlara rapor ya da sunum gönderebilir. •Çalışmasını sosyal medya, blog, okul dergisi üzerinden daha geniş kitlelerle paylaşabilir. •Farklı yaş gruplarındaki öğrencilere (ilkokul/ortaokul) yönelik farkındalık seminerleri düzenleyebilir.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	<p>ÜFSÜ1: Öğrenci kendi çözüm önerisini ortaya koyduğu politika önerisi raporu ya da strateji belgesi hazırlayabilir.</p> <p>Bir sorunun tarihsel ve güncel boyutlarını sentezleyen dijital hikâye / animasyon üretebilir.</p> <p>Çeşitli kaynaklardan topladığı verileri birleştirerek çoklu ortamlı bir senaryo (Örn. interaktif zaman çizelgesi, gelecek senaryosu sunumu) tasarlayabilir. Tarihsel ve güncel olaylardan çıkarımları sentezleyerek "geleceğe dair yol haritası" posteri veya infografiği hazırlayabilir.</p> <p>ÜFSÜ2: Öğrenciden seçtiği disiplinlerden yola çıkarak bir diplomatik strateji raporu hazırlaması istenebilir.</p> <p>Politika önerisi sunumu gerçekleştirilmesi istenebilir. Örneğin bu sunumun konusu; Birleşmiş Milletler toplantısında konuşuyormuş gibi tasarlanmış 5 dakikalık çözüm önerisi konuşması olabilir.</p> <p>Seçilen bilim dallarını temsil eden metaforik bir afiş, kısa animasyon veya interaktif zaman çizelgesi gibi yaratıcı bir ürün tasarlaması istenebilir.</p> <p>Sorunun çözümünü için kısa, orta ve uzun vadede hangi disiplinlerin hangi katkıları sunacağını sentezleyen görsel bir stratejik yol haritası posteri hazırlamaları istenebilir.</p> <p>ÜFSÜ3: Raporlarını sadece yazılı metinle değil infografik, veri görselleştirme, kavramsal harita veya interaktif dijital içeriklerle desteklemeleri. Örneğin, Karabağ Sorunu raporuna, çatışmanın taraflarını ve ilişkilerini gösteren bir aktör haritası eklemeleri.</p>

TARİH

9. SINIF

		<p>Raporun son bölümünde “geleceğe dair yol haritası” ya da politika önerileri geliştirmeleri.</p> <p>Raporun yanında, konuyu sanatsal yollarla (şiir, kısa öykü, karikatür, illüstrasyon) yorumlayarak rapora eklemeleri.</p>
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	<p>Grup etkileşiminde ürün ortaya koyma aşamasında öğrencilerin hayal gücünü kısıtlamaktan kaçınılmalı ve onlara ürün çeşitliliği hakkı tanınmalı</p> <p>Örneğin,</p> <p>Öğrenciler ilgi ve yeteneklerine göre animasyon ya da çizgi hikâye hazırlayabilir.</p> <p>3D modelleme veya maket çalışması yapılabilir.</p> <p>Blog yazısı veya çevrim içi gazete özel sayısı tasarlanabilir.</p> <p>Veri görselleştirmesi / istatistiksel tablo hazırlayarak sayısal bilgileri sunabilir.</p> <p>Sanatsal ürün (resim, karikatür, şiir) üreterek duygusal ve yaratıcı boyut katabilir.</p>
	Dönüşümler (ÜFD)	<p>Grup çalışması sonunda herkes, gelecekte toplumsal sorunlara çözüm üretirken tarihî deneyimlerden nasıl yararlanacağını kısa bir “kişisel yol haritası” şeklinde ifade eder.</p>
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	<p>FÖOD-ÖMO1: Üç kare etkinliği grup çalışmasıyla yapılarak öğrencilerin fikirlerini paylaşabilecekleri bir alan yaratılabilir. İlgili materyaller (haritalar, görseller, kısa videolar) ortamda hazır bulundurulabilir.</p> <p>FÖOD-ÖMO2: Grup çalışma masası olarak düzenlemeler yapılabilir. Örneğin,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Üretim Stüdyosu oluşturulabilir. Bu alanda podcast/video için basit mikrofon-tripod, karton/akustik paneller, ışık, poster-infografik malzemeleri kullanılabilir. Öğrenme sürecinin zenginleştirilmesine ihtiyaç duyan öğrenciye bu alanda südyo sorumlusu olmak üzere aktif rol verilebilir. Bu rolü gerçekleştirirken 3 dakikalık kamu spotu çekimi ya da kısa belgesel kurgusu planlaması istenebilir. • Veri-harita laboratuvarı oluşturulabilir. Büyük harita duvarı, post-it/ ip-lerle neden-sonuç ve aktör ilişkileri şemaları, zeminde zaman çizgisi bandı, mini maket malzemeleri (lego/ karton) ile afet/ göç akış senaryoları gibi malzemeler kullanılabilir. Bu alanda performans düzeyi iyi olan öğrenciye harita/ veri akışı tasarımcısı rolü verilebilir. Bu rolde çok değişkenli (ekonomi-siyaset-insan hakları) bağlantılarını görselleştirmesi istenebilir.

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Uzaktaki Yakınlarımız
Konu	Tarih Öğrenmenin Bireye ve Topluma Faydaları
Öğrenme Hedefleri	Tarih öğrenmenin bireye ve toplumların bugününe ve geleceğine yönelik planlamalarda faydalarını göstermek.
Disiplinler Arası Bileşenler	Coğrafya, uluslararası ilişkiler
Materyaller	Etkileşimli tahta, ders kitapları, bilgisayar vb.
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Bu etkinlikte doğrudan anlatım, oyunlaştırma ve üç kare tekniğinden yararlanılmıştır.</p> <p>Doğrudan Anlatım: Öğretmen Osmanlı coğrafyasında günümüzde yaşayan devletlerin durumları hakkında powerpoint sunusu hazırlar, yansı ile öğrencilere konuyu sunarken bu tekniği kullanacaktır.</p> <p>Üç Kare Tekniği: Tarih öğrenen bireyin kazanacağı değerleri tarihî olaylar üzerinden vermek.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Öğretmen, “Bugün tarih öğrenmenin bize ne gibi faydaları olabilir.” Sorusunu sorar ve bununla ilgili çalışma yapacağız diyerek derse başlar.</p> <p>Tarih öğrenmenin önemini anlatan Mustafa Kemal Atatürk’ün;</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.” • “Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize -görecekle eğitimin hududu ne olursa olsun her şeyden evvel millî ananelerimize düşman olan unsurlarla mücadele etme lüzumu öğretilmelidir.” Sözlerini söyler ve öğrencilere bu sözlerin ne anlatmak istediğini sorar (İFS1). <p>Ardından öğretmen, “Tarihi bilmek, gelecekte hangi problemlerin çözümünde size yardımcı olabilir?” sorusunu sorarak cevap vermek isteyen öğrencilerden cevapları alır (SFÜDD1).</p> <p>Bu sözlerden hareketle, tarihin yalnızca geçmişte yaşananları öğrenmek değil aynı zamanda milletimizin değerlerini, ortak mirasını ve günümüzdeki konumunu anlamak açısından da önemli olduğunu vurgular.</p> <p>Tarihî bağlarımızı ve ortak geçmişimizi daha iyi kavrayabilmek için Osmanlı coğrafyasında günümüzde yaşayan devletlerin durumuna da kısaca değinelim (EK:1). Daha önceden hazırladığı üç kare seçim tahtasını sınıf tahtası üzerine çizer ya da yansıtır. Üç kare tablosunda tarihî bakış açısı ile Türk milletine aidiyet bilinci, Türk İslam medeniyeti olarak ortak geçmişimiz olan milletler ve insanlık adına örnek olaylara yer verilmiştir. “Üç kare’deki milletler ve olaylar sadece birer bilgi değil, sizce hangi soyut değerleri temsil ediyor. Mesela adalet, hoşgörü, dayanışma gibi kavramlarla nasıl bağ kurabiliriz?” sorularını yöneltir (İFS2, SFAU1, SFÜDD2, SFAY1).</p>

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

17 Ağustos Gölçük Depremi	6 Şubat Depremi	1939 Erzincan Depremi
Dağlık Karadağ Sorunu'nun Çözümüne Kavuşması	Çanakkale Zaferi'nin Önemi	Uygur Türklerine Çin Baskısı
Gazze Sorunu ve Türkiye	Suriyelilerin Ülkemize Göçü	Afrika'daki Açlık Sorunu ve Türkiye

Ardından öğrencilerin ilgi alanları ve isteklerini de dikkate alarak heterojen yani farklı performans seviyesindeki öğrencilerden üç grup oluşturun (**SFGE1, FÖOD-ÖMO1**).

Öğretmen, üç kare tekniğine uygun olarak aşağıdaki görevlendirmeleri yapar:

Şimdi arkadaşlar, hepinizin ilgi ve isteklerini de dikkate alarak üç farklı grup oluşturacağım. Bu gruplar farklı seviyelerden öğrencilerden oluşacak, yani heterojen olacak. Her grubun kendine özgü bir çalışma konusu olacak.

1. Grup, 17 Ağustos Gölçük depremi, 6 Şubat depremi ve 1939 Erzincan depremini veriyorum. Bu depremleri ve sonrasında yaşanan olayları araştıracaksınız.
2. Grup, siz Dağlık Karabağ sorunu ve çözümü, Çanakkale Zaferi'nin önemi ve Uygur Türklerine yönelik Çin baskısı konularını alacaksınız.
3. Grup, ise Gazze sorunu ve Türkiye, Suriyelilerin ülkemize göçü ve Afrika'daki açlık sorununu araştırarak (**ÜFGHP, İFK1, İFÇ**).

Araştırmalarınızı yaparken raporlar hazırlamanızı istiyorum. Kaynaklar sınıfa getirilebilir ama aynı zamanda dijital ve çevrim içi kaynaklardan da yararlanabilirsiniz. Hazırladığınız raporları nasıl sunacağınıza ise siz karar vereceksiniz: PowerPoint sunum olabilir, fotoğraflar, makaleler, infografikler, zihin haritaları ya da duvar gazeteleri olabilir (**ÜFÜÇ, SFSÖ**). Hazırladığınız ürünleri sınıf panosunda sergileyebilir ya da okulun web sitesinde paylaşabilirsiniz (**ÜFGAK, FÖOD-ÖMO2**).

Ben de sizlere yol göstermek için bazı sorular soracağım. Sizin vereceğiniz cevaplardan beklediğim Türkiye Cumhuriyeti'nin günümüzde uluslararası alanda karşılaştığı sorunları tarihsel gelişimleriyle ilişkilendirerek daha bilinçli bir gelecek planlaması yapabilmenizdir (**İFK2, SFAY2, ÜFSÜ1**).

Örneğin,

- Millî bilincimizi güçlendiren ve dayanışmamızı gösteren hangi olayları örnek verebiliriz?
- Türk milletine aidiyet duygumuzu geliştiren olaylar hangileridir?
- İnsan sevgisi ve ortak medeniyet mirasına sahip çıktığımız hangi olaylardan bahsedebiliriz?
- Eğer sizler Dışişleri Bakanlığı'nda görevli olsaydınız, bu olayların çözümü için hangi bilim dallarından yararlanırdınız (**İFK3, SFAY3, ÜFSÜ2**)?

TARİH

9. SINIF

FARKLILAŞTIRILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Şimdi bir tablo doldurmanızı istiyorum. Bu tabloda değerler ile olaylar var. Bu değerler ile olayların ilişkilerini tespit etmenizi istiyorum.

	KAHRAMANLIK	DAYANIŞMA	FEDAKÂRLIK	BAĞIMSIZLIK	CESARET	VATAN SEVGİSİ	İNSAN SEVGİSİ	AİDİYET HISSİ
17 Ağustos Gölcük Depremi								
Çanakkale Zaferi								
Dağlık Karadağ Sorunu'nun Çözümü								
6 Şubat Depremi								
Uygur Türklerine Çin Baskısı								
Afrika'da Açlık Sorunu								
Erzincan Depremi								

Tablonun doldurulmasının ardından hazırlanan raporlardan yararlanarak her grubun afiş ya da duvar gazetesi hazırlaması istenir ve ürünler sergilenir (**ÜFSÜ3**).

Değerlendirme

Öz Değerlendirme Formu, etkinliğin sonunda öğrencilerin bireysel katkılarına ve öğrenme süreçlerine ilişkin farkındalıklarını değerlendirmeleri amacıyla uygulanır.

Kariyer Çıktısı

- Araştırmacı, tarihçi, sosyal bilimci, politika analisti gibi alanlarda analitik düşünme yeteneği gelişir.
- Stratejik düşünme pratiği sağladığı için diploması, uluslararası ilişkiler, afet yönetimi, politika geliştirme gibi alanları destekler.
- Öğrencilerin veriyi toplama, analiz etme ve farklı formatlarda sunma yetkinliklerini artırır. Görsel ve yazılı materyal hazırlama, sınıf panosunda veya okul web sitesinde paylaşma gibi uygulamalar projeyi paylaşma ve ikna edici sunum yapma becerilerini geliştirir. Tüm bu becerilerde eğitimci, iletişim uzmanı, içerik üreticisi, proje yöneticisi gibi alan becerilerini geliştirmiş olur.
- Osmanlı coğrafyasını ve günümüzdeki durumlarını incelemek, öğrencilerin uluslararası ve kültürel farkındalık kazanmasını sağlar. Tarihi bağları ve ortak mirası anlamak, aidiyet duygusu ve millî bilinç gelişimine katkı sağlar.
- Öğrencilerin kültürel danışman, uluslararası kuruluş çalışanı, sosyal hizmet uzmanı gibi kariyer yoluna hizmet eder.

TARİH

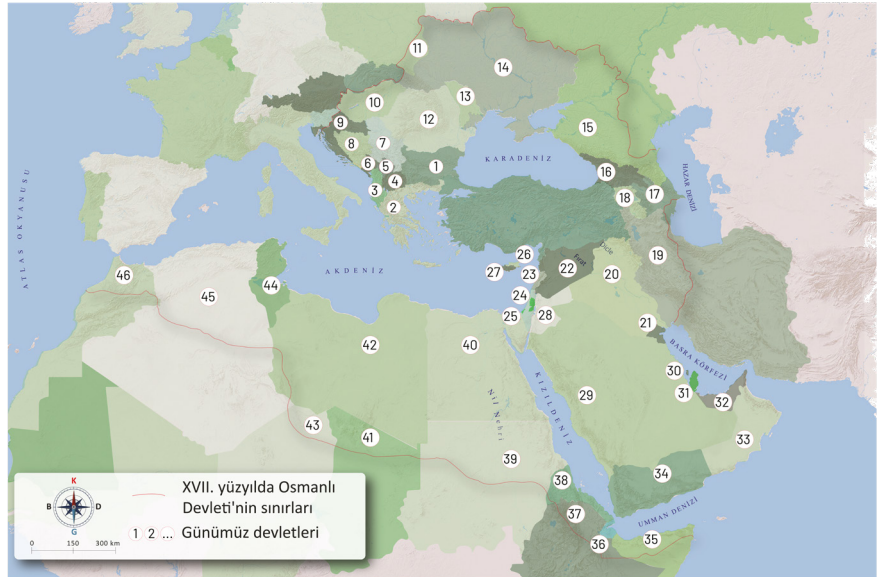
9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Teknoloji Entegrasyonu

- Tarihi olaylarla ilgili bilgileri dijital kaynaklardan, çevrim içi makalelerden, veri tabanlarından ve güvenilir web sitelerinden toplar. Bu süreç, bilgi okuryazarlığını ve kaynak değerlendirme becerisini geliştirir.
- Hazırladıkları raporları PowerPoint, infografik, zihin haritası, dijital poster veya video sunumları ile paylaşabilirler. Bu, hem dijital iletişim becerilerini hem de görsel anlatım yeteneklerini artırır.
- Öğrencilerin ürünlerini sınıf panosunda dijital olarak paylaşmaları, okul web sitesinde yayınlamaları veya çevrim içi iş birliği araçlarını kullanmaları teknolojiyi iş birliği ve topluluk önünde paylaşım aracı olarak kullanmalarını sağlar.
- Öğrenciler çevrim içi kaynakları değerlendirirken doğruluk, güvenilirlik ve tarafsızlık gibi kritik dijital okuryazarlık becerilerini uygulamış olurlar.

Ek 1.

Osmanlı Devleti'nin hâkimiyet kurduğu bölgelerde günümüzde var olan ülkeler

1. Bulgaristan	10. Macaristan	19. İran	28. Ürdün	37. Etiyopya
2. Yunanistan	11. Polonya	20. Irak	29. Suudi Arabistan	38. Eritre
3. Arnavutluk	12. Romanya	21. Kuveyt	30. Bahreyn	39. Sudan
4. Kuzey Makedonya	13. Moldova	22. Suriye	31. Katar	40. Mısır
5. Kosova	14. Ukrayna	23. Lübnan	32. BAE	41. Çad
6. Karadağ	15. Rusya	24. Filistin	33. Umman	42. Libya
7. Sırbistan	16. Gürcistan	25. İsrail	34. Yemen	43. Nijer
8. Bosna Hersek	17. Azerbaycan	26. KKTC	35. Somali	44. Tunus
9. Hırvatistan	18. Ermenistan	27. GKRY	36. Cibuti	45. Cezayir
				46. Fas

Ekler

Ek 2.

<https://meb.ai/UjtVbjO>

Ek 3.

<https://meb.ai/U3JbNqF>

EK 4.

<https://meb.ai/URnbBMD>

TARİH

9. SINIF

Ek 1.**ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU**

Adı Soyadı:

Sınıf:

Tarih:/...../.....

Yönerge: Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel katkınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize yardımcı olacaktır.

Etkinlik Adı:

Değerlendirme Ölçütü	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Etkinlik sırasında verilen görevi eksiksiz yerine getiririm.	◇	◇	◇	◇
Tarihî olayları ve kavramları, doğru ve yerinde kullanırım.	◇	◇	◇	◇
Olayları geçmiş-günümüz ilişkisi içinde yorumlarım	◇	◇	◇	◇
Grup çalışmalarına aktif biçimde katılır, sorumluluk alırım.	◇	◇	◇	◇
Görüşlerimi kanıt ve örneklerle desteklerim.	◇	◇	◇	◇
Dijital araçları (sunum, infografik vb.) amacına uygun kullanırım.	◇	◇	◇	◇
Ürün tasarlarken yaratıcı ve özgün fikirler üretirim.	◇	◇	◇	◇
Çalışmamı sınıf içinde paylaşırken net ve anlaşılır bir şekilde ifade ederim.	◇	◇	◇	◇

ETKİNLİK 2

TEMA: GEÇMİŞİN İNŞA SÜRECİNDE TARİH

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	a) Farklı kaynaklardan tarihin doğasına ilişkin temel bilgileri tespit eder. b) Farklı kaynakları inceleyerek tarihin doğasına ilişkin temel bilgileri açıklar.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Sosyal bilim, fen bilimleri ve büyük veri hakkında ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir. Tarihin beşerî bir bilim dalı olduğuna ve bilimsel bir yöntem kullandığına ilişkin ön bilgileri olduğu kabul edilmektedir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrencilerin harita okuma becerisine sahip olması, bilgileri yorumlayabilmeleri ve çıkarım yapabilmeleri beklenir.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	Soyut düzeyi ileri seviyede olan öğrenciler için farklı disiplinlerden veriler (istatistikler, arkeolojik raporlar, dijital arşivler) sunularak, "Bu kaynakları kullanarak tarihin doğası ve yöntemi hakkında hangi genellemeleri yaparsınız?" şeklinde üst düzey düşünme soruları sorulabilir.
	Karmaşıklık (İFK)	Öğrenme performansı ileri düzeyde bulunan öğrencilerden, farklı kaynakları sentezleyip tarihin doğasına ilişkin çoklu bakış açısını gösteren bir kavram haritası veya kısa bir video hazırlamaları istenebilir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	"Depremlerin ekonomik etkilerini ve Türkiye'de afet ekonomisi politikalarını inceleyin." "Savaşların ya da göçlerin toplumsal travma ve kimlik oluşumuna etkisini araştırın." "Çanakkale Zaferi'nin uluslararası antlaşmalara etkisini ya da Uygur Türkleri konusunun insan hakları bağlamında değerlendirilmesini yapın." gibi yönergeler verilebilir.
	Organizasyon (İFO)	Etkinlik süreci boyunca öğretmen; rehberlik, yönlendirme ve soru sorma teknikleriyle öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini destekleyebilir.

TARİH

9. SINIF

Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	Öğrencilerden, kendi görüşlerini sunarken kanıt ve mantık kullanmaları, kendi fikirlerine karşı fikirleri analiz etmeleri istenebilir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	Öğrenci, tarihsel kavramları ve olayları kendi merakına ve ilgisine göre derinleştirebilir, araştırma sürecinde farklı kaynakları kullanabilir, alternatif bakış açılarını değerlendirip sonuçlarını özgün bir formatta sunabilir. Örneğin, -Öğrenci, eski çağ toplumlarındaki inançların bilim ve sanat anlayışlarını nasıl etkilediğini kendi seçtiği bir medeniyet üzerinden araştırabilir. -Araştırma sürecinde geleneksel metinlerin yanı sıra görsel materyaller, interaktif haritalar veya dijital kaynaklar kullanabilir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	Öğrencilerin etkinliğe ait her türlü materyal üzerinden; okuma, anlama ve problem çözme becerisini kullanarak çıkarımlarda bulunması sağlanabilir.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	Tarih biliminde kanıtın önemini vurgulamak adına örnek bir kaynakça listesi verilebilir.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Öğrenciler seçtikleri merkezin konusuna göre araştırma, tartışma, yaratıcı ürün tasarlama gibi etkinlikler gerçekleştirebilirler.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	Öğrenci, araştırma sürecinde kendi ilgi ve merakına göre yönlendirilen açık uçlu görevleri şu şekilde tamamlayabilir. Bilgiyi toplar, analiz eder, yorumlar ve özgün bir şekilde sunar. Örneğin, • Öğrenci, Eski Çağ toplumlarının bilim ve sanat anlayışını merak ettiği bir medeniyet üzerinden araştırabilir. • Araştırma sonuçlarını poster, infografik, dijital sunum veya kısa hikâye formatında hazırlayabilir. • Öğrenci, kavramlar arasındaki ilişkileri ve tarihsel süreçleri fark ederek alternatif bakış açılarını değerlendirebilir.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	Merkezlerde görev dağılımları; bilgi toplayıcı, analiz eden, rapor yazan, sunum hazırlayan şeklinde öğrencilere çeşitli roller verilerek yapılabilir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	Öğrenci, tarihsel kavramları ve olayları günümüzle ilişkilendirerek gerçek hayatta karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri geliştirebilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	Öğrenciler hazırladıkları ürünü sınıfta tartışma veya akran değerlendirmesi yoluyla geri bildirim alarak geliştirebilirler. Örneğin, tarihsel bir liderin kriz yönetimi stratejilerini inceleyip günümüz toplum sorunlarıyla ilişkilendirebilirler.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	Öğrenci, farklı araştırma merkezlerinden veya kavramlardan elde ettiği bilgileri birleştirerek yenilikçi, özgün bir ürün ortaya çıkarabilir. Örneğin, öğrencilerden olay-olgu, neden-sonuç, değişim ve süreklilik kavramlarını birleştirip bir dijital zaman çizelgesi veya interaktif harita tasarlama istenebilir.

TARİH

9. SINIF

	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Hazırlanmış merkezlerde çalışma sonucu tasarlayacakları ürünlerini poster, infografik, dijital sunum, drama ya da kısa video gibi farklı sunum formatları ile oluşturabilirler.
	Dönüşümler (ÜFD)	Öğrencinin ilgi ve yeteneğine göre; -Öğrenciler, tarihsel hikâye veya senaryo oluşturabilir. Olayları kendi yorumlarıyla dramatize edebilir. -Kısa animasyon veya video oluşturabilir. Öğrencilerden tarihsel bir olayı veya medeniyeti canlandırma gibi öğrenme çıktılarını geliştirmeleri istenebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Öğrenciler merkezlerde kendi öğrenme yollarını tasarlarken öğretmen ise süreçte kolaylaştırıcı rol üstlenebilir.

TARİH

9. SINIF

FARKLILAŞTIRILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Tarih Ne İşe Yarar?
Konu	Tarihin doğasına ilişkin temel bilgiler
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin, tarih, tarihsel bilgi, geçmiş, yöntem, tarihçi, olay, olgu, kanıt, neden-sonuç, değişim ve süreklilik ile zaman ve kronolojiye ilişkin kavramları açıklamaları istenir.
Disiplinler Arası Bileşenler	Tarihe yardımcı bilimler
Materyaller	Etkileşimli tahta, ders kitapları, bilgisayar, vb.
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Bu etkinlikte doğrudan anlatım, oyunlaştırma ve üç kare tekniğinden yararlanılmıştır.</p> <p>Doğrudan Anlatım: Öğretmen Osmanlı coğrafyasında günümüzde yaşayan devletlerin durumları hakkında powerpoint sunusu hazırlar, yansı ile öğrencilere sunarken bu teknik kullanılacaktır.</p> <p>Sorgulamaya Dayalı Öğrenme Stratejisi: Sorgulamaya dayalı öğrenme, etkili süreç farklılaştırma stratejilerinden biridir. Öğrencilerin merak ettikleri konuları keşfetmeleri ve derinlemesine öğrenmeleri için tasarlanır. Bu strateji öğrencinin öğrenme sorumluluğunu aldığı ve neyi/nasıl/ne şekilde öğreneceğine karar verdiği önemli bir stratejidir.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Öğretmen, “Bugün tarih öğrenmenin bize ne gibi faydaları olabilir.” Sorusunu sorar ve bu Merak Uyandırma: Öğretmen “Sizlerle birlikte tarih biliminin yöntem ve teknikleri ile ilgili etkinlik yapacağız.” diyerek derse giriş yapar. Öğrencilere;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarihçi olsaydınız hangi konular daha çok ilginizi çekerdi? • Tarihin hangi döneminde yaşamak isterdiniz? Neden? • Tarihte niçin deney ve gözlem yoktur? Soruları sorularak öğrencilerin etkinlik öncesinde konuya odaklanmaları sağlanır (İFS). <p>Araştırma ve Keşif: Giriş kısmının ardından, öğretmen, etkinlik konusu ile ilgili kurduğu 3 araştırma merkezini tanıtarak öğrencilerin ilgileri doğrultusunda istedikleri merkeze gidebileceklerini belirtir (SFGE).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Araştırma Merkezi: Tarih, tarihsel bilgi, geçmiş, yöntem 2. Araştırma Merkezi: Tarihçi, olay, olgu, kanıt, neden-sonuç 3. Araştırma Merkezi: Değişim ve süreklilik ile zaman ve kronolojiye ilişkin kavramları araştırıp rapor hazırlamaları ve seçtikleri bir ürün ile açıklamaları istenir (SFSÖ, İFO, ÜFÜÇ). <p>Öğrenciler istedikleri araştırma merkezinde görev alabilirler. Öğretmen bu merkezlere öğrencilerin araştırmada kullanacakları materyalleri sağlar. Öğretmen bu bağlamda videolar, tarih ders kitabı, tarih dergileri ve farklı kaynakları sunar. Böylece öğrencilere kendi hızlarında ilerleme fırsatı sunularak ilgili kaynakları kullanıp derinlemesine öğrenme fırsatı sunulur (İFÇ, İFK).</p> <p>Öz Yönetim: Araştırma merkezlerindeki öğrenciler, kendi öğrenme süreçlerine karar verirler. Odaklandıkları konu ile ilgili sorularını belirler, sunulan kaynaklar arasından seçim yaparak kendi arzu ettikleri materyalleri ve öğrenme şeklini kullanarak öğrenirler. Bu aşamada;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Araştırma Merkezi -----□ Kelime Bulutu (EK 1) 2. Araştırma Merkezi -----□ Örnek Olay (EK 2) 3. Araştırma Merkezi -----□ Görsel Sunum (EK 3) <p>(ÜFÜD, FÖOD-ÖMO)</p>

TARİH

9. SINIF

İş Birliği ve Tartışma: Öğrenciler, konularıyla ilgili birlikte çalışma ve tartışma yoluyla bilgiyi paylaşır ve anlamayı derinleştirirler. Öğrenciler, farklı bakış açılarını dinler ve kendi görüşlerini ifade ederler (**SFÜDD**).

1. Araştırma Merkezi: Tarih, tarihsel bilgi, tarihçi, yöntem kavramları

- Tarihin tanımında bulunması gereken etmenler belirlenerek tarihin tanımına ulaşılması sağlanacak.
- Tarihsel bilginin temel özellikleri beyin fırtınası tekniği ile belirlenecek.
- Tarih biliminin kullandığı yöntem ana başlıklarıyla verilecek.

Kelime bulutu ile tanımları verilen ürünü kelime bulutundan işaretlemek

2. Araştırma Merkezi: Olay, olgu, kanıt, neden-sonuç kavramları

- Örnekler verilerek olay ve olgu kavramlarının tanımlarına ulaşılacak.
- Tarih bilimi için kanıtın önemi ve tarihi yönlendirmesi vurgulanacak.
- Tarihte verilen olayların birbirini etkilemesi neden-sonuç ilkesi üzerinden anlatılacak.

Örnek olaylar üzerinden olay, olgu, neden-sonuç ve kanıt kavramları tablolaştırılacak.

3. Araştırma Merkezi: Değişim ve süreklilik ile zaman ve kronoloji kavramları

- Değişim ve süreklilik kavramlarının tarih bilimi açısından önemi tartışılıp sonuç raporu yazılacak.
- Kronoloji biliminin önemi araştırılıp sonuç raporu yazılacak.

Değişim ve süreklilik kavramları görsellerle örneklendirilecek. Kronoloji konusu tarih şeridi hazırlanan infografiji aracılığıyla açıklanacak.

Sonuç Çıkarma ve Sunum: Ürünlerin öğrencilerin hayal gücü, ilgi ve istekleri ya da becerileri doğrultusunda vermelerine izin verilir. Araştırma merkezindeki öğrenciler, araştırmalarının sonuçlarını çıkarır ve bu sonuçları sunarlar. Sunumlar, sözlü sunumlar, posterler, projeler veya diğer sunum formatları olabilir (**SFAU, SFARŞ, ÜFGHP, ÜFD**).

Ek 1.

1. Araştırma Merkezi-Kelime Bulutu: Bu etkinlik, araştırma-keşif aşamasında 1. Araştırma Merkezinde, öğrencilerin tarihsel kavramları kelime bulutu üzerinden eşleştirerek kavramlar arasındaki ilişkileri görsel olarak fark etmelerini sağlamak amacıyla uygulanacaktır.

Değerlendirme

Araştırma merkezi öğrencilerinin buldukları tanımlar kelime bulutunda işaretlenecektir.

TARİH

9. SINIF

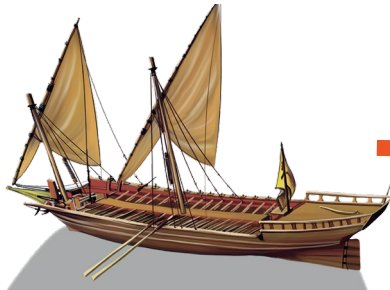
Ek 2.

- 2. Araştırma Merkezi-Örnek Olay:** Bu etkinlik, araştırma-keşif aşamasında 2. Araştırma Merkezinde, öğrencilerin örnek olaylar üzerinden olay-olgu ayırımını yapmaları ve neden-sonuç ilişkilerini kurarak tarihsel düşünme becerilerini geliştirmeleri amacıyla uygulanacaktır.

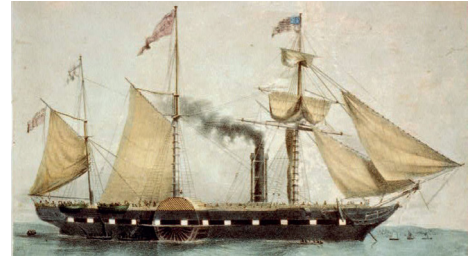
	OLAY	OLGU
1.	Malazgirt Meydan Muharebesi (1071)	Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması
2.	1789'da Fransız İhtilali'nin başlaması	?
3.	?	İslamiyet'in Yayılması
4.	?	Türk İnkılabı

Ek 3.

- 3. Araştırma Merkezi-Görsel Sunum:** Öğrencilerin görsel sunumlar üzerinden değişim ve süreklilik kavramlarını karşılaştırmaları ve tarihsel süreçteki dönüşümü somut örnekler aracılığıyla analiz etmeleri sağlanacaktır.

DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİK

Osmanlı gemisi kalyeta, XVI. yüzyıl (temsili)

Buharlı gemi, ABD XIX. yüzyıl (temsili)

Kariyer Çıktısı

Öğrenciler, araştırma, analiz, eleştirel düşünme, yaratıcı sunum ve problem çözme becerilerini geliştirerek tarih, eğitim, arkeoloji, müzecilik, kültürel miras yönetimi ve ilgili sosyal bilim alanlarında kariyer becerisi kazanabilirler.

Teknoloji Entegrasyonu

Öğrenciler; dijital kaynaklar, interaktif haritalar, çevrim içi veri tabanları, kelime bulutları, infografik ve sunum araçları gibi teknolojik araçları kullanarak araştırmalarını derinleştirir ve sonuçlarını etkili bir şekilde sunar.

TARİH

9. SINIF

Ek 4.

Sunum Gözlem Formu: Etkinliğin sonuç çıkarma ve sunum aşamasında öğrencilerin araştırma merkezlerinde yürüttükleri çalışmalar ile sunum performanslarını değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır.

Sunum Gözlem Formu

Etkinliğin Adı: Tarih Ne İşe Yarar?

Sınıf: _____ Tarih: _____ Değerlendirici: _____

Yönerge:

Bu form, öğrencilerin üç araştırma merkezinde (tarih–yöntem, olay–olgu–kanıt, değişim–süreklilik) yürüttükleri çalışmaları ve sunum sürecindeki performanslarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Her ölçüt için 1- 4 arasında puan veriniz:

1 = Geliştirilmeli 2 = Yeterli 3 = İyi 4 = Çok İyi

Değerlendirme Ölçütü	1	2	3	4
Tarihsel kavramları (olay, olgu, kanıt, neden-sonuç, kronoloji) doğru ve yerinde kullanır.	◇	◇	◇	◇
Farklı kaynaklardan elde ettiği bilgileri karşılaştırır ve kendi yorumunu oluşturur.	◇	◇	◇	◇
Sunumda fikirlerini mantık ve kanıtlarla destekler.	◇	◇	◇	◇
Grup çalışmasına aktif katılım sağlar ve arkadaşlarının görüşlerini dikkate alır.	◇	◇	◇	◇
Görsel materyalleri (kelime bulutu, tablo, infografik vb.) etkili ve anlamlı biçimde kullanır.	◇	◇	◇	◇
Sunumda açık, akıcı ve anlaşılır bir anlatım sergiler.	◇	◇	◇	◇

ETKİNLİK 3

TEMA: TARİHSEL BİLGİNİN ÜRETİM SÜRECİ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	a) Örnek çalışmalar üzerinden tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamaları belirler. b) Örnek çalışmalar üzerinden tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamalar arasında var olan ilişkileri belirler.
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Sosyal bilim, fen bilimleri ve büyük veri hakkında ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir. Tarihin beşerî bir bilim dalı olduğuna ve bilimsel bir yöntem kullandığına ilişkin ön bilgileri olduğu kabul edilmektedir.
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrencilerin bilimin temel özelliklerini bildiği kabul edilmektedir.
Farklılaştırma Alanları	
İçerik	<p>Soyutluk (İFS)</p> <p>İFS1: Öğretmen tahtaya “veri → kanıt → yorum → kuram” şemasını çizip öğrencilere bu kavramların tarihinin çalışma sürecindeki karşılıklarını sorarak birlikte tanımlamalarını isteyebilir. Bu basamaklarda disiplinler arası etkileşime ihtiyaç duyulan aşamayı tespit etmeleri, hangi bilim alanından destek almalarının faydalı olabileceğini ifade etmeleri söylenebilir.</p> <p>İFS2: Tartışmadan çıkan kazılar, yazıt çözümleri, veri analizi gibi somut kavramları öğrencilerin tahtada soyut kavramlara dönüştürmeleri istenebilir. Örneğin,</p> <ul style="list-style-type: none">• Kazı → veri toplama• Yazıt çözme → kaynak çözümlemesi• Analiz → yorum geliştirme <p>Böylece öğrencilerin tarihsel bilginin üretim sürecini soyut bir çerçevede görmeleri sağlanabilir.</p>
Süreç	<p>Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)</p> <p>Öğrenme sürecinin zenginleştirilmesine ihtiyaç duyan öğrenci/öğrenciler için gruplardan, seçtikleri disiplinlerin tarih çalışmaları için katkısını analiz etmeleri ve yorumlamaları istenebilir. Örneğin, Arkeoloji ve sosyoloji birlikte kullanıldığında hangi tarihsel sorulara cevap verebiliriz?” gibi bağlantı soruları öğrencilere yöneltilebilir.</p> <p>Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)</p> <p>SFKÖ1: Osmanlı padişahına ait bir berat sınıfa getirilerek hangi bilim dallarının yardımcı olabileceği sorulabilir.</p> <p>SFKÖ2: Öğrenciler, çevrim içi ortamda disiplinleri ve kanıtlarını yazarak paylaşır; yapılan paylaşımlar etkileşimli tahtada birlikte incelenebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

	Akıl Yürütme/ Kanıtama (SFAY)	Öğrenciler, diplomanın hangi özelliklerinden yola çıkarak bu çalışmada hangi bilim dallarının (paleografi, diplomatik, nümismatik vb.) kullanılabileceğini mantıklı bir şekilde analiz ederek gerekçelendirebilirler.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Grup temsilcilerinin, hangi disiplinleri ve hangi örnekleri kavram haritasına ekleyecekleri öğrencilerin seçimine bırakılabilir. Öğrenciler poster tasarımı, sunum sırası ve hangi istasyon çıktılarının ön plana çıkacağına dair kendileri özgür karar verebilirler.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	Öğrencilerden, çalıştıkları masanın konusu gereğince ilgili disiplinler için uygun araştırma yöntemlerini belirlemeleri istenebilir (kazı, metin çözümleme, laboratuvar analizi, istatistik veri incelemesi gibi).
	Grup Etkileşimi (SFGÉ)	Öğretmen öğrencileri heterojen gruplara ayırabilir. Her grubun içinde araştırmacı, not tutucu, sunumcu, sorgulayıcı vb. rol dağılımı yapılabilir. Bu şekilde bir grup oluşumu gerçekleştirmek herkesin sürece aktif şekilde katılmasını sağlar.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	Öğrencilerden, kavram haritalarında yer alan disiplinlerin tarih araştırmalarında karşılaştığı gerçek sorunlara örnekler eklemeleri istenebilir. Örneğin, "Bir arkeolog, antik bir yerleşimde eksik verilerle nasıl çalışır?" gibi sorular masalara yöneltilerek çıkış noktası sağlanabilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	Çalışma sonucunda hazırlanan poster ve istasyon çıktıları, sınıfta diğer öğrencilere sunulduğu gibi, öğretmen ve opsiyonel olarak başka sınıflar veya veliler gibi gerçek bir izleyici kitlesine sunulabilir. Öğrencilerden, sunumlarını gerçek bir alıcı kitlenin anlayacağı şekilde hazırlamaları ve anlatmaları istenebilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	Her grup sunum sonrası diğer gruplardan veya öğretmenden geri bildirim alabilir. Grupların hangi kavramları iyi açıkladıkları ve hangi bağlantıların eksik olduğu diğer gruplar tarafından değerlendirilebilir.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	Tüm istasyonlar tamamlandıktan sonra grup temsilcileri bir araya gelerek tarihin diğer bilim dallarıyla ilişkisini gösteren ortak kavram haritası posterini oluşturur. Burada öğrenciler, kavram haritalarındaki tüm disiplinleri ve örnekleri bir araya getirerek sentezleyebilirler; öğrencilerden farklı disiplinlerin tarih çalışmalarına katkısını bütüncül şekilde açıklamaları istenebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	Ders sonunda Osmanlı dönemi diploması gibi somut belgeler üzerinden disiplinleri analiz edip mantıklı gerekçelerle açıklayarak bilgiyi makaleye dönüştürebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖÖD-OTÖ)	Sınıf, öğrencilerin rahatça etkileşimde bulunabileceği ve materyallere kolay erişebileceği şekilde düzenlenebilir. Masalar heterojen gruplara uygun olarak U veya yuvarlak biçimde yerleştirilebilir. Sınıf içi alanlar; grup çalışması, sunum ve sergi yürüyüşleri için uygun biçimde tasarlanabilir.
	Tercihler (FÖÖD-T)	Öğrenciler ilgi ve öğrenme stillerine göre çalışabilmeleri için grup köşeleri oluşturulabilir. Bu köşeler her grubun kendi materyal köşesi olacak şekilde düzenlenebilir. Örneğin, arkeoloji, nümismatik, epigrafi köşeleri gibi köşeler oluşturulabilir. Öğrenciler, isterlerse farklı materyallerle veya dijital araçlarla öğrenme sürecine katkı sağlayabilirler.

TARİH

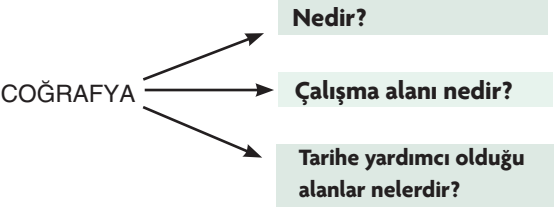
9. SINIF

FARKLIlaştırılmış ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Tarihle Buluşan Bilimler
Konu	Tarih, Diğer Bilimlerden Neden ve Nasıl Faydalanır?
Öğrenme Hedefleri	Tarihsel bilginin üretim sürecinde tarihçilerin yararlandıkları bilim dallarını belirleme
Disiplinler Arası Bileşenler	Sosyoloji: Toplumsal yapılar ve ilişkilerin anlaşılması Coğrafya: Mekân, iklim ve çevresel koşulların etkilerini inceleme Kimya: Tarihî eserlerin korunması ve malzeme analizlerinde kullanma
Materyaller	Kalem, silgi, A3 kâğıdı, fon kartonu, sınıf panosu, etkileşimli tahta, Osmanlı Dönemi'ne ait diploma
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	Bu etkinlikte serbest çağrışım, istasyon ve akran destekli öğrenme tekniklerinden yararlanılmıştır. Serbest Çağrışım Tekniği: Derse girişte öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek ve tarihin neden diğer bilimlerden yararlandığını kavratmak amacıyla uygulanır. İstasyon Tekniği: Tarihin diğer bilimlerle hangi alanlarda nasıl ilişki kurduğunu göstermek amacıyla beş farklı istasyon merkezi oluşturulur. Akran Destekli Öğrenme: İstasyonlarda grup çalışması sırasında okuma, yazma, betimleme, yorumlama ve özetleme gibi becerilerde öğrenciler birbirlerine destek olur. Beyin Fırtınası: Örnek belge (Osmanlı Dönemi'ne ait bir öğrenci diploması örneği) üzerinden öğrencilerin konuya hâkimiyeti pekiştirilir.
Uygulama Aşamaları	Öğretmen derse "Disiplinler arası yaklaşım nedir, tarihçiler neden diğer bilimlerden faydalanır?" sorusunu yönelterek serbest tartışma ortamı oluşturur (İFS 1). Ardından "Tarihçiler diğer bilimlerden nasıl faydalanır?" sorusu tartışılır (İFS 2, ÜFD1). Tartışma sürecinin ardından, öğrenciler heterojen gruplara ayrılır ve her gruba renklerle belirlenen farklı bilim dalları çalışma konusu olarak verilir (SFGE, FÖD-OTÖ, FÖD-T): Mavi Grup: Arkeoloji, Sosyoloji, Coğrafya Kırmızı Grup: Nümismatik, Diplomatik, Etnografya Yeşil Grup: Filoloji, Kimya, Epigrafi Beyaz Grup: Antropoloji, Heraldik Sarı Grup: Paleografya, Kronoloji Her grup, A3 kâğıda çalıştıkları disiplinlerin tanımlarını ve tarihle ilişkilerini örnekler üzerinden gösteren bir kavram haritası hazırlar (SFÜDD, SFARŞ, ÜFGHP).

TARİH

9. SINIF

	<p>Kavram haritası aşağıdaki örnekteki gibi hazırlanır.</p> <p>Gruplar hazırladıkları kavram haritalarını, belirledikleri grup temsilcileri aracılığıyla istasyonlarda sırayla sunar (ÜFÜD).</p> <p>Tüm istasyonlar tamamlandıktan sonra grup temsilcileri bir araya gelerek tarihin diğer bilim dallarıyla ilişkisini gösteren ortak kavram haritası posterini oluşturur. Poster sınıf panosuna asılır ve istasyon çıktıklarıyla birlikte sergilenir (ÜFSÜ, ÜFGAK, SFSÖ).</p> <p>Son bölümde öğretmen, sınıfa Osmanlı Dönemi'ne ait bir öğrenci diploması sunar ve öğrencilerden, bu belge üzerinde çalışan bir tarih araştırmacısının hangi bilim dallarından faydalanması gerektiğini düşünmelerini ister (SFKÖ1, SFAY). Verilen doğru cevaplar tahtaya yazılır (SFKÖ2, ÜFD).</p>
Değerlendirme	<p>Ek 1'de yer alan Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı, etkinliğin sonunda öğrencilerin hazırladıkları kavram haritası/poster ürünlerini; disiplinleri tanımlama, tarihle ilişkilendirme, kanıt kullanma ve üst düzey düşünme becerileri açısından nesnel ve ayrıntılı biçimde değerlendirmek amacıyla kullanılır.</p> <p>Bütün gruplar tüm istasyonları tamamladıktan sonra öğretmen, etkileşimli tahtadan MEBİ uygulamasını açar ve aşağıda verilen etkinlikleri öğrencilerle birlikte çözer.</p> <p>https://meb.ai/ypVjBg</p> <p>https://meb.ai/VYMgCW</p> <p>https://meb.ai/PDXNtk</p> <p>(Uygulama dosyasına erişim için öğretmen kullanıcısının MEBİ platformunda oturum açması gereklidir.)</p>
Kariyer Çıktısı	<p>Bu etkinlik öğrencilerin disiplinler arası araştırma yapma, akıl yürütme ve kanıtlama, problem çözme, iş birliği ve sunum becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Kazanılan bu beceriler, öğrencilerin akademik araştırma, tarih ve kültürel miras çalışmaları, eğitim ve öğretim, müzecilik, iletişim ve yayıncılık ile dijital insan bilimleri gibi kariyer alanlarına ilgi duymalarını sağlayabilir.</p>
Teknoloji Entegrasyonu	<p>Poster ve kavram haritası sunumları için etkileşimli tahta, projektör veya tablet kullanılabilir. Öğrenciler, ilgili disiplinler için dijital kütüphaneler, akademik veri tabanları ve görsel arşivler üzerinden araştırma yapabilir.</p>

TARİH

9. SINIF

Ek 1.**Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)****Etkinlik Adı:** Tarihle Buluşan Bilimler

Sınıf: 9 Tarih: // _____ Değerlendirici: _____

Yönerge:

Bu rubrik, öğrencilerin tarihsel bilginin üretim sürecinde farklı bilim dallarını doğru tanımlama, disiplinler arası ilişkileri kurma, kanıt kullanma ve kavram haritası/poster tasarımı yapma becerilerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Her ölçüt için 1 (Geliştirilmeli) ile 4 (Çok İyi) arasında puan veriniz.

Her ölçütü dikkatlice inceleyerek öğrencinin performansına en uygun düzeyi işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütü	1 GELİŞTİRİLMELİ	2 YETERLİ	3 İYİ	4 ÇOK İYİ	PUAN
Disiplinlerin Tanımlanması	Bilim dallarının tanımları eksik veya hatalıdır.	Çoğu bilim dalı tanımlanmıştır ancak bazı açıklamalar yüzeyseldir.	Bilim dalları doğru tanımlanmış ve örneklerle açıklanmıştır.	Tüm disiplinler doğru, açık ve kapsamlı biçimde tanımlanmış; özgün örneklerle desteklenmiştir.	
Tarihle İlişkilendirme	Disiplinlerle tarih arasındaki ilişki kurulmamıştır.	Bazı disiplinlerde ilişki kurulmuş ancak yüzeyseldir.	Disiplinlerin tarih çalışmalarına katkısı doğru şekilde açıklanmıştır.	Disiplinler arası ilişkiler derinlemesine açıklanmış, tarihsel araştırma süreciyle güçlü bağlantı kurulmuştur.	
Kanıt Kullanımı ve Gerekçeleştirme	Kanıt veya gerekçe sunulmamıştır.	Bazı örnekler verilmiş ancak gerekçeler sınırlıdır.	Veriler ve örnekler uygun gerekçelerle desteklenmiştir.	Kanıtlar etkili biçimde kullanılmış, disiplinlerin tarihsel bağlamdaki katkısı mantıksal biçimde temellendirilmiştir.	
Üst Düzey Düşünme ve Yorum	Analiz veya sentez yoktur, bilgiler yüzeysel aktarılmıştır.	Analiz yapılmış ancak farklı disiplinler arası bağlantılar sınırlıdır.	Disiplinler arası karşılaştırmalar yapılmış, temel analiz becerisi gösterilmiştir.	Disiplinler arası ilişkiler eleştirel, yaratıcı ve bütüncül bir yaklaşımla yorumlanmıştır.	
Kavram Haritası / Poster Düzeni ve Görsel Kullanımı	Kavram haritası dağınık, ilişkiler anlaşılmalıdır.	Görsel düzenleme yeterli ancak ilişkiler zayıftır.	Kavramlar arası ilişkiler açık, görsel düzen anlamlıdır.	Harita/poster estetik, mantıksal, özgün ve görsel açıdan dikkat çekicidir.	
İş Birliği ve Katılım	Grup içinde iletişim sınırlı, görev dağılımı etkisizdir.	Bazı öğrenciler aktif katılmıştır.	Grup üyeleri uyum içinde çalışmıştır.	Tüm üyeler etkin katılım göstermiş, rollerini sorumlulukla yerine getirmiştir.	

Toplam Puan: _____ / 24

Puanlama Aralığı ve Yorum

- 19-24: Çok İyi – Disiplinler arası analiz ve sentez üst düzeydedir.
- 15-18: İyi – Kavramlar doğru, açıklamalar anlamlıdır.
- 11-14: Yeterli – Temel kavramlar anlaşılmalı ancak derinlik eksiktir.
- 6-10: Geliştirilmeli – Kavram ilişkileri ve analiz zayıftır.

ETKİNLİK 4

TEMA: TARİH ARAŞTIRMA VE YAZIMINDA DİJİTAL DÖNÜŞÜM

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.1.4 Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	b) Tarih araştırma ve yazımında dijitalleşmeyle meydana gelen dönüşüme dair yargıda bulunur.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin kültürel mirasın aktarılmasında tarihin rolü olduğu bilgisine ve temel düzeyde tarih araştırmaları deneyimine sahip oldukları kabul edilmektedir.• Sosyal bilim, fen bilimleri ve büyük veri hakkında ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.• Tarihin beşerî bir bilim dalı olduğuna ve bilimsel bir yöntem kullandığına ilişkin ön bilgileri olduğu kabul edilmektedir.• Hayatın her alanındaki dijitalleşmenin tarih araştırmaları için de kullanılabileceğine ilişkin temel bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.• Teknolojinin tarih dersinde uygun biçimde kullanımına ilişkin ön bilgilere sahip oldukları kabul edilmektedir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencilerin, tarih araştırmalarında ve yazımında kullanılan geleneksel yöntem ve teknikler ile ilgili temel bilgilere sahip olmakla birlikte dijital kaynaklara erişim ve veriye ulaşmada engellerle karşılaşabilir.• Öğrenciler, dijital verilerin tarih araştırmalarında ve yazımında kullanımına dair yazılım, uygulama vb. araçlar ile ilgili doğru araç-gereç seçiminde zorluklar yaşayabilir.• Öğrenci grubunda/sınıfında tüm öğrenciler dijital verilerle oluşturulmuş bilgi kaynaklarına erişim ve kullanım ile ilgili aynı düzeyde temel bilgilere sahip olmayabilirler.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	Soyut düzeyi ileri seviyede olan öğrenciler için farklı disiplinlerden veriler (istatistikler, arkeolojik raporlar, dijital arşivler) sunularak, "Bu kaynakları kullanarak tarihin doğası ve yöntemi hakkında hangi genellemeleri yaparsınız?" şeklinde üst düzey düşünme soruları sorulabilir.
	Organizasyon (İFO)	Tarihsel olaylar (örn. iki farklı deprem) ile dijitalleşme arasında bağ kurularak dersin içeriği buna benzer birbiri ile ilişkili farklı disiplinler kullanılarak çeşitlendirilebilir.

TARİH

9. SINIF

Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	<p>SFÜDD1: Uzmanlardan sadece bilgi aktarmaları değil, en az üç bulgu ve bir kritik soru üretmeleri istenmektedir. Bu kısımda öğrenme sürecinin zenginleştirilmesine ihtiyaç duyan öğrencilere sadece kendi kaynağından bulgular çıkarma görevi değil, farklı kaynaklardan gelen verileri sentezleyip ortak bir eleştirel rapor hazırlama görevi verilebilir. Örneğin, “1999’daki basılı haberlerde verilen bilgilerle 2023’teki sosyal medya paylaşımlarını karşılaştır; hangi farklı bakış açıları tarih yazımını daha çok etkiler?” gibi sorular yöneltilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciden, kaynakların güvenilirliği üzerine ölçüt listesi geliştirmesi istenebilir (örn. tarafsızlık, doğrulanabilirlik, olay anına yakınlık vb.). • “Kaynakların sunduğu bilgiler hangi karar süreçlerinde yanlış yönlendirme yapabilir?” gibi ileri düzey bir senaryo sorusu verilebilir. • Kaynakların bulgularını yalnızca raporlaştırmak yerine, kendi kritiğini ve alternatif yorumunu eklemesi teşvik edilebilir. <p>SFÜDD2: Tablo doldurma bittikten sonra öğrencilerden tek cümlelik bir değerlendirme istenme aşamasında zenginleştirme örneği olarak aynı cümlede hem avantajı hem de sınırlılığı belirtmesi istenebilir.</p>
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	<p>Öğrencilerden “Basılı kaynaklarla dijital kaynaklar arasındaki farklar, tarih yazımını nasıl dönüştürmüştür?” gibi tek doğru cevabı olmayan, açık uçlu bir soruya yanıt vermeleri istenmektedir.</p> <p>Bu aşamada öğrenmeyi zenginleştirmek için öğrencilerin yalnızca farkları belirtmesi yerine, “Gelecekte tarih yazımı nasıl olacak?” sorusuna dair bir öngörü geliştirmeleri istenebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Farklı görüşleri sentezleyerek karşılaştırmalı bir değerlendirme tablosu hazırlaması istenebilir. • “Basılı kaynakların yok olduğu bir dünyada tarih yazımı nasıl etkilenirdi?” gibi hipotetik senaryolar üzerinde öğrencilerin tartışmaları sağlanabilir. • Öğrenciden cevaplarını sözlü aktarmak yerine, kısa bir dijital yorum metni (örn. mini blog) hazırlamaları istenebilir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	<p>1999’a ait gazete kopyaları ve 2023’e ait sosyal medya paylaşımları arasındaki benzerlik ve çelişkileri bulmaları istenebilir (Örn. “1999’da haber dili nasıldı, 2023’te nasıl değişti?”).</p> <p>Öğrenme ihtiyacı bulunan öğrenciye, yalnızca kaynakları incelemekle kalmayıp “kaynakların eksik bıraktığı noktaları belirleme” görevi verilebilir (Örn. “Bu haberde hangi bilgi verilmemiş olabilir, neden?”).</p> <p>Öğrenciden, incelediği kaynaklardan hareketle geleceğe dair çıkarım yapması istenebilir (Örn. “Dijitalleşme bu hızla devam ederse 2030’daki benzer bir olay nasıl belgelenecek?”).</p> <p>Öğrenmenin zenginleştirilmesine ihtiyaç duyan öğrenci için farklı kaynak türlerini birleştirerek yeni bir bulgu ortaya koyma (Örn. gazete haberleri ve görsellerden bir “zaman çizelgesi” oluşturma) görevi verilebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	Bu kısımda öğrenciler, kaynakların farklı yönlerini (hız, erişim, doğruluk, görsellik, tarih yazımına etkisi) ayrı ayrı değerlendirmektedir. Grup üyeleri “1999 basılı kaynaklarda bilgiye erişim yavaştı, 2023 dijital kaynaklarda ise hızlı ama doğruluk sorunu vardı.” gibi farklılaştırılmış notlar alabilir. Fakat öğrenme sürecinin zenginleştirilmesine ihtiyaç duyan öğrenciler için tabloda sadece boşlukları doldurmak yerine kriterlere ek bir boyut (örn. “yayımla hızı” veya “kamuoyu etkisi”) ekleme görevi verilebilir.
Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Öğrencilere farklı ürün seçenekleri (rapor, blog yazısı, infografik) sunulmaktadır. Burada yalnızca bir ürün seçmek yerine iki ürünü birleştirme görevi verilebilir (örneğin, rapordan çıkarılan sonuçları görselleştirip infografik eklemek). “Seçtiğin ürünün tarihsel bilgilendirme gücü ne? Hangi hedef kitleye hitap ediyor?” sorusu yöneltilerek ürünün amaca uygunluğu sorgulanabilir. Öğrencilerden kendi ürün seçimini gerekçelendirmeleri istenerek “Neden blog yazısını seçtin, hangi yönüyle daha etkili olacağını düşünüyorsun?” gibi kendi ürün seçimini gerekçelendirmeleri istenebilir.
Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	1999’a ait gazete kopyaları ve 2023’e ait sosyal medya paylaşımları arasındaki benzerlik ve çelişkileri bulmaları istenebilir (Örn. “1999’da haber dili nasıldı, 2023’te nasıl değişti?”). Öğrenme ihtiyacı bulunan öğrenciye, yalnızca kaynakları incelemekle kalmayıp “kaynakların eksik bıraktığı noktaları belirleme” görevi verilebilir (Örn. “Bu haberde hangi bilgi verilmemiş olabilir, neden?”). Öğrenciden, incelediği kaynaklardan hareketle geleceğe dair çıkarım yapması istenebilir (Örn. “Dijitalleşme bu hızla devam ederse 2030’daki benzer bir olay nasıl belgelenecek?”). Öğrenmenin zenginleştirilmesine ihtiyaç duyan öğrenci için farklı kaynak türlerini birleştirerek yeni bir bulgu ortaya koyma (Örn. gazete haberleri ve görsellerden bir “zaman çizelgesi” oluşturma) görevi verilebilir.
Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: Öğrenciler önce uzman gruplarında çalışarak belirli kaynakları analiz etmekte, ardından ev gruplarına dönüp bilgiyi paylaşmaktadırlar. Bu süreçte akran öğretimi gerçekleşir; öğrenciler birbirinden öğrenir, bulgularını aktarır ve grup içinde etkileşim kurarlar. Grup etkileşimi içerisinde alternatif olarak; • Uzman gruplarında her öğrenciye “konuşmacı, yazıcı, zaman yöneticisi” gibi küçük roller verilebilir. • Ev grubuna dönen uzman öğrenciye “3 dakikalık mini öğretmenlik” görevi verilebilir. Bu görevi kendi masasında öğrendiği bilgileri özetleyip arkadaşlarına aktarması şeklinde gerçekleştirebilir. • Gruplara, bilgilerini toparlamaları için ortak tablo/şema kâğıdı veya dijital bir ortak belge sunulabilir. Böylece etkileşim kayıt altına alınmış olur.

TARİH

9. SINIF

		<p>SFGE2: Uzman öğrenciler, kendi masalarında edindikleri bilgileri ev gruplarında arkadaşlarına aktarmaktadır. Bu aşamada her uzman ev grubuna kısa bir “mini ders” verebilir, bu mini ders aşamasında grubun diğer üyelerinden defterlerine kritik noktaları not etmelerini isteyebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zenginleştirilmiş etkinliklere ihtiyaç duyan öğrenciye, grup üyelerinin tablo doldurma sürecinde “sentez sorumlusu” rolü verilebilir. Sentez sorumlusu rolünü gerçekleştiren öğrenciden, çalışma arkadaşlarının söylediklerini toparlayarak grup adına ortak ifadeyi şekillendirmesi istenebilir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	<p>Tarih yazımında kaynakların dönüşümü, doğrudan günümüzün bir gerçeğidir. Dijitalleşmenin getirdiği bilgi kirliliği, erişim kolaylığı ve hız gibi unsurlar öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları problemlerle bağlantılıdır. Bu bağlam, öğrenilen bilgilerin yaşamsal ve güncel problemlere uyarlanmasını sağlar. Bu aşamada;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerden dijital kaynaklarda karşılaştıkları güvenilirlik sorunlarına çözüm önerileri geliştirmeleri istenebilir (Örn. doğrulama yöntemleri, kaynak karşılaştırma araçları vb). • Öğrendiklerini kullanarak “Dijital Tarihçi İçin Etik Kurallar Listesi” hazırlamaları istenebilir. • Öğrenme sürecinin sonunda yer alan kâğıt/dijital not etkinliğinde “Bugün öğrendiğim en önemli şey...” cümlesine ek olarak “Bu bilgiyi kendi hayatımda şöyle kullanabilirim...” diye ikinci bir cümle kurmaları sağlanabilir.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	<p>Öğrenciden, ürettiği ürünleri tek tek değil, bütünlük bir dijital dosya (Örn. mini e-dergi, dijital sergi) hâlinde sunması istenebilir.</p>
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	<p>ÜFÜÇ1: Öğrenciler aynı veriyi farklı ürünlere dönüştürmektedir: tablo → infografik → blog yazısı.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aynı veriyi üç farklı formatta (rapor + infografik + blog) bütünleştirme görevi verilebilir. • Öğrenciye “Verini farklı ürün türlerinde sunduğunda hangi yönler öne çıktı, hangi yönler geri planda kaldı?” sorusu ile meta-düşünme yaptırılabilir. • Öğrencinin seçtiği ürünün 21. yüzyıl becerileri (iletişim, yaratıcılık, eleştirel düşünme, iş birliği) açısından katkısını açıklaması istenebilir. <p>ÜFÜÇ2: Öğrencilere ürünlerini farklı biçimlerde sergileme imkânı tanınmaktadır: sınıf panosunda fiziksel sergi ya da dijital ortamda paylaşım. Bu durum, aynı içeriğin farklı bağlamlarda farklı formlarda sunulabilmesine fırsat verir ve ürün çeşitliliğini ortaya koyar. Zenginleştirilmiş öğrenme sürecine ihtiyaç duyan öğrenci için yalnızca sunmak yerine hem panoda hem dijital ortamda paylaşarak öğrencinin iki farklı sunum ortamını kıyaslaması istenebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

		<p>Sunum öncesinde “Bu ürün hangi hedef kitleye daha uygun?” sorusu yöneltilerek hedef kitleye göre ürünü uyarlaması beklenebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ürünü dijitalleştirirken ek olarak kısa bir tanıtım videosu hazırlaması önerilebilir. • Aynı ürünün iki farklı sunum ortamındaki etkileşim düzeyini gözlemlemesi ve küçük bir rapor yazması istenebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	Günümüzdeki bir olayı (örn. salgın, savaş, doğal afet) ele alarak “Bu olayın basılı kaynaklarla yazılması ile dijital kaynaklarla yazılması arasında nasıl bir fark olurdu?” sorusunu tartışıp dijital platformlarda yayınlamak üzere gönderi hazırlayabilirler.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Öğrencilerin kaynaklara erişebilmesi için iki ayrı uzman masası hazırlanmıştır. Biri 1999 Marmara depremi için gazete kupürleri, basılı raporlar, fotoğraflar; diğeri 2023 Kahramanmaraş depremi için dijital haberler, sosyal medya paylaşımları, çevrim içi raporlar ile donatılmıştır. Ortama küçük tabelalar asılarak “Basılı Arşiv Masası” – “Dijital Arşiv Masası” gibi isimler verilebilir; bu da öğrencilerin role daha kolay girmesini sağlayabilir.

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Tarih 2.0: Dijital Araçlarla Geçmişini Yeniden Yazmak
Konu	Tarih Araştırma ve Yazımında Dijital Dönüşüm
Öğrenme Hedefleri	Tarih araştırma ve yazımında dijitalleşmeyle meydana gelen dönüşüme dair yargıda bulunur.
Disiplinler Arası Bileşenler	Veri Bilimi, Veri Madenciliği, Bilgisayar Bilimi, Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Bilgi Yönetimi, Yapay Zekâ Mühendisliği, Ekonomi
Materyaller	<ul style="list-style-type: none"> Basılı materyal (Gazete, dergi vb.) Dijital materyal (bilgisayar, tablet vb.)
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	Öğrenciler, 1999 Marmara ve 2023 Kahramanmaraş depremlerine ait basılı ve dijital kaynakları Jigsaw yöntemiyle inceleyerek karşılaştırır. Uzman masalarında kaynak analizi yapar, ev gruplarında bilgileri paylaşır ve karşılaştırma tablosu doldururlar. Ardından dijitalleşmenin tarih yazımına etkisini vurgulayan tek cümlelik değerlendirme oluştururlar. Öğrenciler rapor, blog yazısı veya infografik gibi ürünler hazırlar, bunları sınıf panosunda ya da dijital ortamda sunar. Etkinlik, açık uçlu bir tartışma ve bireysel yansıtma cümlesiyle sonlandırılır.
Uygulama Aşamaları	<p>1. Giriş:</p> <p>Öğretmen “Arkadaşlar, bugün sizlerle birlikte tarih araştırmalarında dijitalleşmenin etkisini inceleyeceğiz. Bunun için ülkemizde iki farklı dönemde yaşanmış büyük depremlere bakalım. Biri 1999 Marmara depremi, diğeri 2023 Kahramanmaraş depremi.” Diyerek derse giriş yapar (İFO).</p> <p>“1999 döneminde yaşanan depremi basılı gazeteler, raporlar ve fotoğraflarla; 2023 döneminde yaşanan depremi ise dijital haber siteleri, sosyal medya paylaşımları ve çevrim içi raporlarla değerlendireceğiz.” Diyerek malzeme tanıtımını yapar. Bu çalışmadaki amacın, kaynak türlerinin tarih yazımını nasıl etkilediğini anlamak olduğu yine öğretmen tarafından vurgulanır. Bu çalışmanın grup çalışması olarak yapılacağı belirtilir (İFS).</p> <p>2. Uzman Masalarının Oluşturulması (Jigsaw – Araştırma)</p> <p>“Öncelikle ev grupları oluşturacağız. Her gruptan biri 1999 dönemini, diğeri 2023 dönemini incelemek üzere iki uzman belirleyeceğiz. Uzmanlar kendi görevi dahilinde kendi kaynağını incelemek için uzman masasına geçecekler.” (FÖOD-OTÖ) denilerek bilgilendirme yapılır (SFGE1).</p> <ul style="list-style-type: none"> 1999 Marmara depremi gazete kupürleri, basılı raporlar, fotoğraflardan oluşan bir masa hazırlanır. 2023 Kahramanmaraş depremi için: dijital araç gereçler, dijital haberler, sosyal medya paylaşımları, çevrim içi raporlar vb. materyallerinden oluşan bir masa hazırlanır. <p>Öğrencilerden uzman masalarında şu sorulara cevap aramaları istenir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kaynağınız hangi bilgileri öne çıkarıyor? Hangi açılardan sınırlı kalıyor? Güvenilirliğini nasıl değerlendirirsiniz? Kaynağın dönemi, bilgilerin sunuluş biçimini nasıl etkiliyor olabilir? <p>Uzmanların en az üç bulgu ve bir kritik soruyla ev grubuna dönmeleri beklenir (SFÜDD1, SFKÖ).</p>

TARİH

9. SINIF

3. Ev Grupları (Bilgi Paylaşımı ve Tablo)

Uzmanlar kaynak masalarında çalıştıktan sonra ev gruplarına geri dönerler. Her uzman sırayla kendi kaynağını grup arkadaşlarına anlatır. Dinleyenlerin not almaları istenir. Uzmanlar ev grubu arkadaşlarını bilgilendirdikten sonra aşağıdaki tabloyu doldururlar (**SFAY, SFGE2**):

Kriter	1999 Basılı Kaynaklar	2023 Dijital Kaynaklar
Hız		
Erişim		
Doğruluk		
Görsellik		
Tarih Yazımına Etkisi		

Öğrencilerden tabloyu doldurduktan sonra gruplarıyla birlikte tek cümlelik bir değerlendirme yazmaları istenir. Bu cümlede dijitalleşmenin tarih yazımına etkisini vurgulamaları istenir (**SFÜDD2**).

4. Ürün Hazırlama

Öğretmen yapılan grup çalışmasının ardından öğrencilerin kendi ürünlerini hazırlamalarını ister. Oluşturulacak ürün için çeşitlilik sunar ve öğrencilerin kendi seçimlerini yapmalarını ister (**SFSÖ, ÜFÜÇ1**).

- İsteyenlerin tabloyu genişletip karşılaştırmalı bir rapor yazabileceğini,
- İsteyenlerin bir blog yazısı yazarak görüşlerini paylaşabileceğini,
- İsteyenlerin bilgileri infografik tasarlayarak görselleştirebileceğini ifade eder.

5. Ürün Sunumları

Öğrenciler tarafından bireysel olarak hazırlanan ürünlerin sınıfa sunulması istenir. Öğrencilere sınıf panosunda sergileme ya da dijital ortamda paylaşma seçeneği sunulur (**ÜFÜÇ2, SFÜDD, ÜFSÜ**).

6. Genel Değerlendirme ve Kapanış

Sunumlar bittikten sonra öğretmen öğrencilerden “Basılı kaynaklarla dijital kaynaklar arasındaki farklar, tarih yazımını nasıl dönüştürmüştür?” sorusuna cevap aramalarını ve fikirlerini paylaşmalarını ister (**SFAU, ÜFGHP**).

Ardından, herkesten küçük bir kâğıda ya da dijital notuna “Bugün bu çalışmada öğrendiğim en önemli şey şuydu:...” cümlesini tamamlayarak düşüncesini yazması istenir ve çalışma sonlandırılır (**ÜFD**).

Değerlendirme

Ek 1'de yer alan Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı, etkinliğin sonunda, öğrencilerin hazırladıkları yazılı/dijital ürünler ve sunumlar tamamlandıktan sonra, ürünlerin belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmesi amacıyla uygulanır.

Ek 2'de yer alan Akran Değerlendirme Formu, grup çalışması ve sunum süreci tamamlandıktan sonra, öğrencilerin birbirlerinin etkinliğe katkılarını ve iş birliği becerilerini değerlendirmeleri amacıyla uygulanır.

Kariyer Çıktısı

Öğrenciler afet yönetimi, arşivcilik, dijital tarih ve veri analizi gibi mesleklerle ilişki kurar.

Teknoloji Entegrasyonu

Dijital haritalar, çevrim içi kaynak taraması, infografik oluşturma yazılımları kullanılır.

TARİH

9. SINIF

Ek 1.**Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı****Etkinlik Adı:** Tarihî Olayların Analizi ve Raporlaştırılması**Yönerge:**

Bu dereceli puanlama anahtarı, öğrencilerin seçilen tarihî olaylarla ilgili yaptıkları araştırmalar sonucunda hazırladıkları raporların değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Her bir ölçüt 1'den 4'e kadar puanlandırılmaktadır. Lütfen her ölçütü dikkatle inceleyerek öğrencinin performansına en uygun düzeyi işaretleyiniz. Puanlama yaparken geliştirilmeli, yeterli, iyi, çok iyi düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Ölçüt	Geliştirilmeli (1)	Yeterli (2)	İyi (3)	Çok İyi (4)	Puan
Bilimsel Doğruluk	Bilgiler hatalı veya eksiktir.	Bilgiler büyük ölçüde doğru ama yüzeyseldir.	Bilgiler doğru, tutarlı ve yeterli açıklanmıştır.	Bilgiler bilimsel doğrulukla detaylı ve örneklerle açıklanmıştır.	
Kaynak Kullanımı	Kaynaklara yer verilmemiş ya da yanlış kullanılmıştır.	Sınırlı sayıda kaynağa yer verilmiş, alıntılar yüzeyseldir.	Farklı kaynaklardan yararlanılmış, büyük ölçüde doğru kullanılmıştır.	Çeşitli kaynaklardan doğru, eleştirel ve tutarlı biçimde yararlanılmıştır.	
Analiz ve Yorum	Olaylar yalnızca betimlenmiş, analiz yapılmamıştır.	Basit düzeyde analiz yapılmış, yorumlar sınırlıdır.	Analiz ve yorumlar mantıklı ve yeterlidir.	Derinlemesine analiz yapılmış, özgün yorumlar eklenmiştir.	
Yaratıcılık ve Özgünlük	Ürün özgün değildir, kopya niteliğindedir.	Özgünlük sınırlı, fikirler yüzeyseldir.	Özgün fikirler vardır, yaratıcı yönler gösterilmiştir.	Ürün yüksek düzeyde özgün ve yaratıcıdır.	
Sunum ve Düzen	Rapor düzensiz, dil ve anlatım yetersizdir.	Rapor kısmen düzenli, dil ve anlatım geliştirilmelidir.	Rapor düzenli, anlaşılır ve akıcıdır.	Rapor çok iyi düzenlenmiş, etkili ve akademik bir dille sunulmuştur.	

TARİH

9. SINIF

Ek 2.**Akran Değerlendirme Formu**

Değerlendirdiğim Grup Üyesi: _____

Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / ___

Etkinlik Adı: _____

Yönerge:

Bu form, grup çalışmanız sırasında arkadaşlarınızın katkılarını değerlendirmek için hazırlanmıştır. Lütfen her ölçütü dikkatlice okuyunuz ve en uygun seçeneği işaretleyiniz. Bu form, grup içi katkıların daha iyi anlaşılmasına ve iş birliği becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Görevini sorumluluk bilinciyle yerine getirdi.	◇	◇	◇	◇
Grup içi iletişime katkıda bulundu.	◇	◇	◇	◇
Ortak karar alma sürecine uzlaşmacı yaklaştı.	◇	◇	◇	◇
Grubun hedeflerine ulaşmasına katkı sağladı.	◇	◇	◇	◇
Araştırma sürecine aktif katılım gösterdi.	◇	◇	◇	◇
Dijital araçların kullanımına katkı sundu.	◇	◇	◇	◇
Sunumda aktif görev aldı.	◇	◇	◇	◇
Yaratıcı fikirler ve özgün öneriler getirdi.	◇	◇	◇	◇

ETKİNLİK 5

TEMA: TARIM DEVRİMİ'NİN ESKİ ÇAĞ'A ETKİLERİ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	a) Farklı zamanlarda ve farklı mekânlarda ortaya çıkan Tarım Devrimi'nin özelliklerini belirler. b) Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini zaman ve mekân açısından karşılaştırır. c) Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkileyle ilgili yargıda bulunur.
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin Eski Çağ medeniyetlerinden Anadolu ve Mezopotamya'nın insanlık tarihine katkılarına ilişkin temel bilgileri, ilk yerleşmelerin konumlarını ve özelliklerini, tarihin dönemlendirilmesini, geçmiş ve zaman ile ilgili temel kavramları bildiği kabul edilmektedir.
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Harita, iklim ve arazi bilgisi ve toplumdaki iş bölümleri hakkında ön bilgilerinin oldukları kabul edilir.
Farklılaştırma Alanları	
İçerik	Soyutluk (İFS) İFS1: Öğrencilerden sadece "tanım" yapmaları değil, tanımlar arasındaki ilişkileri ve çok boyutlu bağlantıları da ortaya koymaları istenebilir. İFS2: Öğrenciler sadece "iklim değişti, tarım başladı." demekle kalmaz; bu değişimi "insan-doğa etkileşimi" ya da "teknoloji-çevre ilişkisi" gibi soyut kavramlarla açıklamaya yönlendirilebilir.
	Karmaşıklık (İFK) İFK1: Karşılaştırmayı sadece yüzeysel değil, teori ve genellemeler düzeyinde yapmalarını sağlayabilir. Örneğin, "Avcı-toplayıcı ve tarım toplumunu karşılaştırırken bu farkların medeniyetlerin ortaya çıkışına nasıl katkı sağladığını da belirtiniz." İFK2: Sadece ilişki kurmakla kalmaz, bu ilişkilerin sosyal, ekonomik ve siyasi sonuçlarını da tartışmaya yöneltir. Örneğin, "Tarım Devrimi'ni günümüz tarım teknolojileriyle ilişkilendirirken bu teknolojilerin toplum yapısı, ekonomi ve siyaset üzerindeki karmaşık etkilerini açıklayınız."
	Çeşitlilik (İFÇ) Karşılaştırmayı farklı disiplinlerle ilişkilendirebilirsiniz (tarih, coğrafya, ekonomi).
	Organizasyon (İFO) Tanımlanan kavramlar, kavram haritası veya tablo şeklinde düzenlenerek aralarındaki ilişkiler gösterilebilir. Kavram haritasına, farklı disiplinlerden kavramları da ekleyerek (örn. ekonomi: "ticaret", sosyoloji: "toplumsal tabakalaşma", siyaset: "devlet oluşumu") daha karmaşık bir disiplinler arası şema tasarlanabilir.

TARİH

9. SINIF

Süreç	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	<p>SFAU1: “Sizce toplumların ana geçim kaynakları hangi alanları doğrudan etkilemektedir?” sorusu öğrencilere yöneltilebilir.</p> <p>Tek bir yanıt yerine sosyal, ekonomik ve siyasi yaşam açısından birden fazla alternatif senaryo üretmesi beklenir.</p> <p>SFAU2: Karşılaştırma tablosunda sadece verilen başlıkları değil, öğrencilerin kendi eklediği kriterleri de kullanmalarını teşvik edebilirsiniz.</p> <p>SFAU3: Öğrencilerin kendi seçecekleri en az iki teknoloji/uygulamayı (yapay zekâ tarımı, genetiği değiştirilmiş tohumlar, iklim değişikliğine uyum teknolojileri) ekleyip farklı olasılıkları tartışmaları istenebilir.</p>
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	<p>SFKÖ1: Öğrencilerden sınıfta verilen bilgiyle yetinmeyip Tarım Devrimi’ni tanımlarken (kitap, makale, görsel) örnek bulmaları ve tanımlarını desteklemeleri istenebilir.</p> <p>SFKÖ2: Öğrenciler yalnızca hazır görsel değil, kendi araştırma ve gözlemlerini de sürece dahil eder. Örneğin, “Tarımda kullanılan araç ve gereçlerle ilgili kendi bulduğunuz görselleri araştırınız. İsterseniz küçük bir model/çizim hazırlayarak postere ekleyiniz. Bulduğunuz bilgilerin kaynağını da belirtiniz.”</p>
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	<p>SFAY1: Yapılan açıklamaların sadece gözlemlerle değil aynı zamanda bulduğunuz veriler veya örneklerle kanıtlanması sağlanabilir. Örneğin, iklim değişikliğinin etkisini gösteren bir bilimsel bulguyu veya arkeolojik bir veriyi eklemeleri istenebilir.</p> <p>SFAY2: Sonuçları yazarken her maddenizi bir örnek ya da tarihsel olay ile destekleyiniz.</p>
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	<p>Öğrenciler küçük çaplı araştırma yaparak farklı kaynaklardan veri toplar. “İklim değişikliği ve araç-gereç yapımına ilişkin farklı kaynaklardan (kitap, makale, dijital görsel) kısa bir araştırma yapınız ve bulgularınızı postere yansıtınız.”</p>
	Grup Etkileşimi (SFGGE)	<p>Üstün yetenekli öğrenci, gruplar arasında köprü görevi üstlenir. Yani sadece kendi grubunun çalışmasına katılmakla kalmaz, diğer grupları da ziyaret ederek ürettikleri fikirleri derler.</p> <p>Daha sonra farklı grupların ürünlerini karşılaştırarak ortak noktaları ve farklılıkları belirler. Son aşamada bu sentezi sınıfta paylaşır.</p>
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	<p>Öğrencilere genel ilişkilendirme yapmak yerine somut bir güncel problem seçme görevi verilir. Örneğin, “Tarım Devrimi’nden günümüze uzanan bir süreci ele alarak günümüzde karşılaştığımız ‘su kaynaklarının tükenmesi’, ‘tarımda kimyasal kullanımının artışı’ veya ‘küresel gıda krizi’ gibi konulardan birini seçiniz. Bu sorunu Tarım Devrimi’nin uzun vadeli etkileriyle bağlantılı olarak analiz edin. Çözüm önerilerinizi de belirtin.”</p>
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	<p>ÜFSÜ1: Elde edilen sonuçlar yaratıcı ve özgün bir ürünle sunulabilir. Örneğin, Tarım Devrimi’nin etkileri bir karikatür serisi, kısa bir drama senaryosu, ya da dijital bir zaman çizelgesi halinde tasarlanabilir.</p> <p>ÜFSÜ2: Öğrencilere, sınıfın hazırladığı ürünleri birleştirme ve sentezleme görevi verilebilir. Örneğin, tüm grupların ürünlerinden parçaları alarak kolektif bir dijital sergi hazırlayabilir.</p> <p>Grupların hazırladığı farklı ürünleri karşılaştırıp ortak temaları çıkartarak meta-ürün (örn. interaktif harita veya sanal sergi) oluşturabilir.</p> <p>Ürünü sadece sınıfa değil, okul dışındaki bir hedef kitleye (örneğin başka sınıflar, veliler, web sitesi ziyaretçileri) yönelik olarak tasarlayabilir.</p>

TARİH

9. SINIF

	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Tarım Devrimi'nin gelişimi infografik zaman çizelgesi ile gösterilebilir. Tarım Devrimi'nin ortaya çıkardığı sonuçlar ve bu sonuçların birbirleriyle ilişkisi zihin haritası ile desteklenebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Öğrenme ortamı, öğrencilere etkileşim ve öğrenme fırsatları sunan alanlar olarak tanımlanmalı ve tasarlanmalıdır.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Poster yerine infografik, kısa makale taslağı veya dijital sunum hazırlama seçeneğı sunularak ortam tercihinde çeşitlilik sağlanır.

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Toprakla Gelen Değişim
Konu	Tarım Devrimi'nin Etkileri
Öğrenme Hedefleri	Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki sosyal, ekonomik ve siyasi yaşama etkisini ortaya koyma
Disiplinler Arası Bileşenler	Sosyoloji: Tarım Devrimi'nin toplumsal yapıya etkisini ortaya koyma Coğrafya: Tarım Devrimi'nin arazinin kullanımı ve yerleşmeye etkisini ortaya koyma
Materyaller	Kalem, silgi, fon kartonu, sınıf panosu, etkileşimli tahta, bilgisayar, maket bıçağı, yapıştırıcı, boya kalemi
Süre	1 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Bu etkinlikte serbest çağrışım, küpleme ve akran destekli öğrenme tekniklerinden yararlanılmıştır.</p> <p>Serbest Çağrışım Tekniği: Derse girişte öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemek ve Tarım Devrimi'nin sosyal, ekonomik ve siyasi yaşama etkisini kavratmak amacıyla uygulanır.</p> <p>Küpleme Tekniği: Öğrencilerin Tarım Devrimi'ni, farklı bakış açılarını göz önünde bulundurarak incelemeleri ve öğrenmelerini sağlar.</p> <p>Akran Destekli Öğrenme: Grup çalışması sırasında okuma, yazma, betimleme, empati kurma, yorumlama, karşılaştırma, özetleme, değerlendirme gibi becerilerde öğrenciler birbirlerine destek olur.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Etkinliğin Başlangıcı:</p> <p>Öğretmen tahtaya şu ifadeyi yazar:</p> <p>“10.000 yıl önce bir gün, bir insan bir tohumu toprağa attı ve dünyayı sonsuza kadar değiştirdi. Peki bu değişim iyi miydi, kötü mü (SFAU1)?”</p> <p>Öğrencilere kısa bir süre düşünmeleri ve fikirlerini paylaşmaları için fırsat verilir. Ardından öğretmen derse küpleme tekniğini tanıtarak devam eder.</p> <p>“Bugün bu sorunun cevabını altı farklı açıdan inceleyeceğiz.” diyerek küpü gösterir ve her yüzündeki fiilleri (tanımlama, karşılaştırma, ilişkilendirme, analiz etme, uygulama ve tartışma) açıklar.</p> <p>Sınıf altı gruba ayrılır. Her grup, küpü atarak hangi aşamayı yapacağını belirler (SFGE 1). Gruplara üzerinde çalışacakları poster kâğıtları ve renkli kalemler dağıtılır. Öğrenme ortamı öğrencilere kendi fikir ve ilgilerini keşfetmelerine olanak tanıyacak şekilde düzenlenmiştir.</p> <p>1. Grup- Tanımlama: Sizden Tarım Devrimi'ni tanımlamanızı istiyorum. Önce şu sorulara cevap arayacaksınız: Tarım Devrimi nedir? Ne zaman ve nerede başlamıştır? Hangi önemli bitki ve hayvanlar evcilleştirilmiştir? Ayrıca evcilleştirme, yerleşik yaşam, üretim ekonomisi gibi temel kavramları da açıklamanız gerekiyor (İFS1).</p> <p>Bununla birlikte, bilgilerinizi düzenlemek için kavram haritası ya da tablo oluşturabilirsiniz (İFO). Çalışmanızı yaparken kaynaklardan görseller ve ek bilgiler de bulabilirsiniz (SFKÖ1).</p> <p>2. Grup- Karşılaştırma: Sizden isteğim, avcı-toplayıcı yaşam tarzı ile tarım toplumu yaşam tarzını karşılaştırmanız (İFÇ1, İFK1). Bunu yaparken beslenme, nüfus, sosyal yapı, mülkiyet anlayışı, günlük zaman kullanımı başlıklarını kullanarak bir tablo oluşturacaksınız.</p> <p>İsterseniz tablonuza kendi eklediğiniz yeni karşılaştırma ölçütlerini de ekleyebilirsiniz. Bu şekilde farklı bakış açıları da ortaya koymuş olacaksınız (SFAU2).</p>

TARİH

9. SINIF

3. Grup- İlişkilendirme: sizden Tarım Devrimi ile günümüz tarım teknolojilerini ilişkilendirmenizi istiyorum (**İFK2**). Mesela sulama sistemleri, modern makineler, gıda depolama ve güvenliği gibi konuları düşünebilirsiniz.

Yapacağınız çalışmada birden fazla bağlantı kurmaya dikkat edin. Hatta bu bağlantıların geleceğe dönük sonuçlarını da tartışabilirsiniz (**SFAU3**).

4. Grup- Analiz etme: Sizden, Tarım Devrimi'nin ortaya çıkmasında iklim değişikliği (örneğin buzulların erimesi) ile araç-gereç yapımındaki ilerlemeler arasındaki ilişkiyi açıklamanızı istiyorum (**İFS2**).

Bu çalışmayı yaparken iklim değişikliğinin tarıma etkilerini düşünün, aynı zamanda tarımda kullanılan araç ve gereçlerin görsellerini çizebilir ya da çıktı alarak postere ekleyebilirsiniz (**SFKÖ2**). Ayrıca küçük bir araştırma yaparak bulgularınızı da kullanabilirsiniz (**SFARŞ, SFAY1**).

5. Grup- Uygulama: Sizin göreviniz biraz daha hayal gücü gerektiriyor. Soru şu: Eğer siz Tarım Devrimi döneminde yaşasaydınız köyünüzü nasıl kurardınız?

Köyünüzü planlarken evler, tarlalar, depo ve sulama kanalları gibi bölümleri düşünün. Bunu ister bir infografik ya da poster, isterseniz basit bir maket şeklinde tasarlayabilirsiniz (**ÜFSÜ1**). Burada önemli olan kendi özgün köy planınızı ortaya koymaktır.

6. Grup- Tartışma: Sizden öncelikle Tarım Devrimi'nin olumlu ve olumsuz sonuçlarını düşünmenizi istiyorum. Çalışmanızı kolaylaştırmak için tahtaya iki sütunlu bir tablo açacağız; olumlu sonuçları bir tarafa, olumsuz sonuçları diğer tarafa yazacaksınız (**ÜFSÜ2, SFAY2**).

Bunun yanında Tarım Devrimi'nin insanların sosyal hayatını, ekonomik yapısını ve siyasi örgütlenmesini nasıl değiştirdiğini de ele alacağız. Bu kez de tablounuzda üç ayrı başlık kullanacaksınız: sosyal, ekonomik ve siyasi.

Çalışmanızı yaparken etkileşimli tahtadan veya bilgisayar destekli uygulamalardan yararlanabilirsiniz (**FÖOD-OTÖ**).

Etkinliğin sonunda grup temsilcileriniz bir araya gelecek. Hep birlikte elde ettiğiniz bilgileri sunmak için bir ürün ortaya koyacaksınız. Bunun için sizlere üç seçenek sunuyorum: Infografik hazırlayabilirsiniz, bir zihin haritası oluşturabilirsiniz ya da bir poster tasarlayabilirsiniz (**ÜFÜÇ, ÜFGHP**).

Son aşamada ürünlerinizi sergileyeceğiz. Bunun için sınıf panolarını kullanabileceğiniz gibi, okulun web sitesi gibi çevrim içi platformlardan da yararlanabilirsiniz (**FÖOD-ÖMO**).

Değerlendirme

- Ek 1'de Öğretmen Kontrol Listesi, etkinlik sürecinde öğrencilerin katılım düzeylerini, iş birliği becerilerini ve öğrenme hedeflerine ulaşma durumlarını öğretmen gözlemleri doğrultusunda izlemek ve değerlendirmek amacıyla kullanılır.
- Ek 2'de Öz Değerlendirme Formu, etkinliğin sonunda öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini, etkinliğe katkılarını ve güçlü ile geliştirilmesi gereken yönlerini fark etmelerini sağlamak amacıyla uygulanır.

Öğretmen, etkileşimli tahtadan MEBİ uygulamasını açar ve aşağıda verilen etkinlikleri öğrencilerle birlikte çözer.

<https://meb.ai/UkFO9hJ>

<https://meb.ai/UwkrGIQ>

<https://meb.ai/O5Wsc7>

<https://meb.ai/TtC3LF>

(Uygulama dosyasına erişim için öğretmen kullanıcısının MEBİ platformunda oturum açması gereklidir.)

TARİH

9. SINIF

Kariyer Çıktısı	Öğrenciler çiftçilik, modern tarım, seracılık gibi meslekler ile ziraat mühendisliği, tarım ekonomisi, bahçe bitkileri, tarım makineleri ve teknolojileri mühendisliği, zooteknik, gıda mühendisliği, veterinerlik, çevre mühendisliği, orman mühendisliği gibi bölümlere ilgi duyabilir.
Teknoloji Entegrasyonu	Etkileşimli tahta ve MEBİ uygulamasının kullanılması

TARİH

9. SINIF

Ek 1.

Öğretmen Kontrol Listesi**Etkinliğin Adı:** Tarım Devrimi'nin Etkileri

Grup/Öğrenci Adı: _____

Tarih: //_____

Yönerge:

Bu kontrol listesi, öğrencilerin veya grupların hazırladıkları çalışmalarını değerlendirmek amacıyla kullanılacaktır. Öğretmen, gözlem sürecinde tabloda yer alan kriterleri dikkate alarak "Evet" ya da "Hayır" kutucuğunu işaretler.

Değerlendirme Kriteri	Evet	Hayır
Grup, verilen soruları eksiksiz yanıtlamış.	◇	◇
Bilimsel doğruluk korunmuş, tarihsel bilgiler hatasız kullanılmış.	◇	◇
Grup çalışmasında iş birliği sağlanmış.	◇	◇
Grup çalışmasında eşit katılım sağlanmış.	◇	◇
Poster/infografik/maket özgünlük içeriyor.	◇	◇
Çalışmada görseller, kavramlar ve yazılar arasında uyum sağlanmış.	◇	◇
Ürün (poster/infografik/maket) düzenli biçimde sunulmuş.	◇	◇
Ürün (poster/infografik/maket) anlaşılır biçimde sunulmuş.	◇	◇
Grup, sunum sırasında konuyu açık ve akıcı biçimde ifade etmiş.	◇	◇

TARİH

9. SINIF

Ek 2.**Öz Değerlendirme Formu**

Adı Soyadı: _____

Sınıf: _____

Tarih: //_____

Etkinliğin Adı: Tarım Devrimi'nin Etkileri – Küpleme Stratejisi

Yönerge: Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel katkınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize yardımcı olacaktır.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen
Grup çalışmasında görevimi sorumlulukla yerine getirdim.	◇	◇	◇
Fikirlerimi grup arkadaşlarımla paylaştım.	◇	◇	◇
Farklı bakış açılarını dinledim ve tartışmalara katkıda bulundum.	◇	◇	◇
Çalışmamızda kavramları doğru ve yerinde kullandım.	◇	◇	◇
Poster/infografik/maket çalışmasına yaratıcı katkılar sundum.	◇	◇	◇
Sunum sırasında aktif görev aldım.	◇	◇	◇
Etkinlik sürecinde yeni bilgiler öğrendim ve bunları günlük yaşamla ilişkilendirebildim.	◇	◇	◇

ETKİNLİK 6

TEMA: ESKİ ÇAĞ'DA HUKUK

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.2.3. Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolünü sorgulayabilme
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	a) Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolü hakkında merak ettiği konuları belirler. b) İlgili konular hakkında sorular sorar (5N1K). c) Farklı kaynaklar üzerinden konuya ilişkin bilgi toplar. ç) Topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir. d) Topladığı bilgiler üzerinden Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolüne ilişkin çıkarım yapar.
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	a) Öğrencilerin toplumsal düzeni sağlayan normlar (görgü, ahlak kuralları, örf, adet, gelenek, inanç vb.) hakkında farkındalığa sahip oldukları kabul edilmektedir. b) Hukuk kurallarının yazılı metinlerden oluştuğuna, maddi yaptırım gücünün bulunduğu, kamu düzeni tarafından oluşturulup uygulanabileceğine dair temel düzeyde hukuk bilgisine sahip oldukları kabul edilmektedir. c) Hukuk kurallarının toplumların ihtiyaçlarına göre değişebilirliğine dair ön bilgiye sahip oldukları kabul edilmektedir. ç) Hukukun kişi ile kişi, kişi ile devlet, devlet kurumlarının kendi aralarındaki ilişkileri, toplumlar arası (uluslararası) ilişkileri düzenlemeye yönelik boyutlarının farkında oldukları kabul edilmektedir.
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	a) Öğrenciler, Eski Çağ medeniyetlerine ait örnek hukuk metinlerine erişimde zorluklar yaşayabilir ve öğretmen yönlendirmesine ihtiyaç duyabilirler. b) Bazı öğrenciler temel hukuk bilgilerine sahipken bazı öğrenciler bu bilgilere sahip olmayabilir. c) Öğrenci grubunda/sınıfta tüm öğrenciler dijital verilerle oluşturulmuş bilgi kaynaklarına erişim ve kullanım ile ilgili aynı düzeyde temel bilgilere sahip olmayabilir.
Farklılaştırma Alanları	
İçerik	Soyutluk (İFS) Öğrencilere, "Kuralların olmadığı bir toplum hayatı mümkün olabilir mi? sorusu sorularak kişi ve kurumlar arasında oluşabilecek uyuşmazlık/ anlaşmazlıkların hangi yollarla çözümlendiğine dair destekleyici örnekler verilerek konu tartışılabilir. Öğrencilerin hukukun toplumsal hayatın düzenlenmesindeki rolü hakkında çıkarımlarda bulunması sağlanabilir. Öğrencilere, "Heykeldeki kılıç neyi simgelemektedir? Adalet kavramı ile ilişkisi nedir? Kadın, adalet ile ilgili hangi kavram veya kavramları simgelemektedir?" soruları yöneltilir.
	Karmaşıklık (İFK) Öğrenciler, seçtikleri sistemlerin temel ilkelerini şema, zaman çizelgesi, kısa drama ya da infografik gibi farklı ürünlerle sunarak bilgiyi yorumlama düzeylerini ortaya koyabilirler.

TARİH

9. SINIF

	Çeşitlilik (İFÇ)	Öğrencilerden hukukun oluşumuna etki eden kaynakları (kültür, gündelik yaşam, örf ve adetler, yasama, codex vb.) araştırmaları ve birbirleriyle ilişkilerini incelemeleri istenebilir.
	Organizasyon (İFO)	Yazılı hukuk kurallarının uygulandığı bir İlk Çağ medeniyeti ile yazılı olmayan kuralların uygulandığı bir İlk Çağ medeniyetinin hukuk sistemlerini kıyaslayan mukayese tablosu hazırlanır (Öneri: Roma hukuku, Türk töresi. Karşılaştırma kriterleri öğrenciler ile birlikte hazırlanır.)
	Seçkin Kişiler (İFSK)	Öğrencilerden Gaius'un <i>Institutiones</i> adlı eseri Roma hukukunun temel kitabı olarak kabul edilmesinin nedenlerini araştırmaları istenebilir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	Öğrenciler, "Adaletsiz kılıç zalim, kılıcsız adalet acizdir" sözü üzerine yapılacak münazarada farklı roller üstlenebilirler (savunucu, karşıt, hakem, gözlemci) ve argümanlarını tarihî örnekler, görseller veya kısa dramatisasyonlarla destekleyerek sunabilirler. Sürecin sonunda tartışma performansları, kanıt kullanımı ve ikna gücü üzerinden değerlendirmeler yapılabilir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	Hukukta "kısasa kısas", "Lex Talionis", "mütekabiliyet" ilkeleri araştırılır, aralarındaki benzerlikler ve farklılık tartışılabilir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	Hammurabi Kanunları, Roma hukuku'nun ve Türk töresinin "kısasa kısas", "Lex Talionis", "mütekabiliyet" ilkelerinden hangilerini benimsedikleri örnek metinler üzerinden tartışılabilir.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	Öğrencilerin, araştırdıkları kaynaklar ile münazara ve tartışmalarda edindikleri deneyimleri de kullanarak hukukun toplumsal düzenin sağlanmasındaki rolü üzerine genelleme yapmaları istenebilir.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Öğrenciler; mukayese çalışmasında Hammurabi yasaları, Urugakına kanunları, Hitit kanunları, Ur Nammu kanunları vd. farklı İlk Çağ hukuk sistemlerini de inceleyebilir.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	Esnek gruplama stratejisi uygulanır. Öğrenciler, ders kitabı kaynakçasından başlayarak basılı kaynaklar; tez, makale veri tabanları ve açık erişim güvenilir web kaynakları üzerinden araştırma yapabilir. Dijital kaynakların benzerlik ve farklılık sorgularında yapay zekâ araçlarından yararlanabilir.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	Kaynak araştırması, mukayese tablosu hazırlama ve münazara çalışmalarında grup çalışmaları yapılabilir. Bu gruplar kavram yorumlayıcılar, karar uygulayıcılar, tarih bağlantıcılar, günümüz köprüsü gibi gruplar olabilir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	https://karararama.yargitay.gov.tr/ 'den depremde zarar görenin kendisine ve yakınlarına karşı davalının yükümlülüklerini açıklayan örnek bir karar metni okunabilir. Bu metin İlk Çağ medeniyetlerinde benzer dava konusuna dair hukuk metinlerinden biri ile karşılaştırılıp farklılıklar ve benzerlikleri sorgulanabilir.

TARİH

9. SINIF

	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	Öğrenciler, bireysel veya küçük gruplar hâlinde İlk Çağ medeniyetlerinde hukuk ve adalet temalı kompozisyonlarını hazırlarken öğrencilerden araştırma, tartışma ve münazara süreçlerinden elde ettikleri bilgileri sentezlemeleri, metinlerini eleştirel düşünce ve analiz becerilerini kullanarak oluşturmaları ve ürünü yazılı kompozisyon, dijital sunum, poster veya video gibi farklı formatlarda sunmaları istenebilir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Kompozisyonlar düz metin, resim, karikatür, sunum, dijital blog sayfası, dijital sunum, 3 boyutlu nesne vb. şeklinde ürünler olarak hazırlanabilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	Öğrenciler/gruplar; basılı dijital araştırma içerikleri, tartışma izlenimleri, münazara izlenimleri uzman değerlendirmelerinin tümünü dikkate alarak kendi duygu, düşünce ve yorumlarını da ekleyebilecekleri kompozisyon oluşturabilirler. Kompozisyonlar; düz metin, resim, karikatür, sunum, dijital blog sayfası, dijital sunum, 3 boyutlu nesne vd. türünden veya öğrencinin teklifi öğretmenin onayı ile amaca uygun farklı ürünlerden oluşabilir. Ürünlerin; hukukun üstünlüğü, hak, adalet ve hukukun yaptırım gücünü temsil eder nitelikte olmasına özen gösterilebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Öğrenme ortamı olarak internet erişimi, etkileşimli tahta veya bilgisayarı bulunan derslik olmalıdır. Web veri tabanı araştırmalarına imkân sağlayan varsa okul kütüphanesi vd. kütüphaneler tercih edilebilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	Araştırma, tartışma, münazara ve ürün oluşturma grupları oluşturulurken farklı yetenek, eğilim ve becerilere sahip öğrencilerin gruplarda dengeli olarak yer almalarına özen gösterilebilir. Sınıf; araştırma, tartışma, münazara ve ürün geliştirme etkinliklerinin niteliğine uygun olarak tartışma halkası, küçük grup masaları, sunum alanı ve dijital çalışma köşeleri şeklinde düzenlenebilir, öğrencilerin öğrenme tercihleri ve rahat hareket edebilmeleri için farklı oturma/düzen seçenekleri sağlanabilir.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Ürünlerin sergileneceği alan; pano, masa, stant, dijital ekran veya interaktif köşeler şeklinde düzenlenebilir, öğrencilerin sergi akışının planlanmasına ve ürünlerin yerleşimine aktif olarak katılmasına özen gösterilebilir; ziyaretçilerin ürünlere dair not bırakabileceği ya da sorular sorabileceği etkileşimli bölümler hazırlanarak sergi süreci öğrenci merkezli hâle getirilebilir.

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Adalet Mülkün Temelidir
Konu	Eski Çağ'da Hukuk
Öğrenme Hedefleri	Topladığı bilgiler üzerinden Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlama-daki rolüne ilişkin çıkarım yapar.
Disiplinler Arası Bileşenler	Hukuk, ekonomi, sosyoloji, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler.
Materyaller	İnternet erişimi, etkileşimli tahta/sunum cihazı ve YZT araçları bulunan derslik veya kütüp-hane. Sınıf dersliği olması hâlinde öğrenciler kendin getir çalışmalarında olduğu gibi kendi kişisel cihazlarını getirmelidir.
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	Etkinlikte esnek gruplama stratejisi uygulanır. Etkinliğin farklı aşamalarında amaca uygun olarak gruplandırmalar yenilenebilir. Etkinlik, Themis heykeli görseli hakkında yöneltilen so-rular ile başlamaktadır. "Kuralların olmadığı bir toplum hayatı mümkün olabilir mi?" sorusu ve alınacak dönütler ile hukuk düzeninin önemi vurgulanır. Öğrenciler İlk Çağ medeniyet-lerine ait örnek hukuk metinlerinden belirleyecekleri yazılı/yazısız iki farklı hukuk sistemini mukayese eder ve tablolaştırır (İFO, FÖOD-OTÖ). Benzer dava konusuna ait Eski Çağ metni ve günümüz dava karar metni arasında benzerlik ve farklılıkları inceler. Belirli hukuk terimlerinin kavranmasına yönelik tartışma ve münazara ortamı sağlanır. Uzman görüşleri ile temel hukuk bilgileri derinleştirilir. Öğrencilerin; inceleme, araştırma, mukayese, tartış-ma, münazara ve uzman görüşlerinin alınmasından sonra kompozisyon oluşturma süreci ile etkinlik tamamlanır. Kompozisyon biçiminin seçiminde öğrencilerin ilgi, eğilim, kabiliyet ve yeteneklerine göre öğretmen tarafından yönlendirme yapılabileceği gibi öğrencilerin kendi-lerinin belirlemesine de imkân verilir.
Uygulama Aşamaları	<p>Etkinlik, adalet heykelinin (Themis) tüm sınıfça görülebilecek şekilde yansıtılmasıyla başlar. Öğrencilerden kitabın heykelin bulunduğu sayfasını açmaları istenir. Öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilir ve görseldeki ilgili simgenin yanına yazılması istenir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Themis heykelinde adaleti hangi simge temsil etmektedir? • Heykelin elindeki terazi, başındaki zeytin dalı neyi simgelemektedir? • Heykeldeki kadının gözleri neden bağlıdır? • Heykeldeki kılıç neyi simgelemektedir? Adalet kavramı ile ilişkisi nedir (İFS)? • Kadın, adalet ile ilgili hangi kavram/kavramları simgelemektedir (İFS)? <p>Uygun olan cevaplar yazıldıktan sonra esnek gruplama stratejisine göre gruplar oluşturulur (SFGE). Araştırma, tartışma, münazara ve ürün oluşturma grupları oluşturulurken farklı yetenek, eğilim ve becerileri sahip öğrencilerin gruplarda dengeli olarak yer almalarına özen gösterilir (FÖOD-T).</p> <p>Gruplar, yazılı hukuk kurallarının uygulandığı bir İlk Çağ medeniyeti ile yazılı olmayan kural-ların geçerli olduğu bir İlk Çağ medeniyetinin hukuk sistemlerini seçerek inceler ve karşılaşt-ırır (Öneri: Roma hukuku – Türk töresi). Öğrenciler; mukayese çalışmasında Hammurabi yasaları, Urugakına kanunları, Hitit kanunları, Ur Nammu kanunları vd. farklı İlk Çağ hukuk sistemlerini de araştırıp inceleyebilir (İFÇ).</p> <p>Öğrenciler, kaynak araştırmasında ders kitabı kaynakçasından başlayarak basılı kaynak-lar ile tez, makale veri tabanları ile açık erişim güvenilir web kaynaklarından yararlanır (SFARŞ).</p>

TARİH

9. SINIF

	<p>Seçilen hukuk sistemlerini incelemek üzere üç sütunlu bir tablo oluşturulur. Tablo kâğıt kalem kullanılarak oluşturabileceği gibi dijital araçlarla da oluşturulabilir. Karşılaştırma kriterleri birinci sütunda, karşılaştırılacak medeniyetler ikinci ve üçüncü sütunda yer alır. Tablo öğrenciler ile birlikte hazırlanır (İFK).</p> <p>Karşılaştırma kriterleri arasında medeniyetin dönemi, medeniyetin kurulduğu coğrafya, komşu medeniyetler, temel geçim kaynakları, idare sistemi, hangi yaptırım ilkelerini benimstedikleri (kısasa kısas, Lex Talionis mütekabiliyet) (SFKÖ) yasama şekli, codex çalışması vb. kriterler ile birlikte öğrencilerin kendi önerecekleri inceleme kriterleri de yer alabilir (SFAU). Kriterler belirlendikten sonra gruplar ders kitabı ve diğer kaynakları kullanarak öğretmenin rehberliğinde adım adım tüm kriterleri cevaplandırarak tabloya işler. Tabloya işleme sırasında kriter karşılıkları yazılırken grup için tartışmalara izin verilir. Tabloya işlenen her bir verinin dayanağı ve kanıtının bulunması gerektiği öğretmen tarafından açıklanır (SFAY). Tablonun işlenmesi tamamlandıktan sonra; belirlenecek iki grup arasında “Adaletsiz kılıç zalim, kılıçsız adalet acizdir.” sözü üzerine hukukun yaptırım gücü ve kaynağı hakkında münazara yapılır (SFÜDD).</p> <p>Ayrıca; hukuk sistemleri hakkında ilgi ve eğilimi olan öğrencilere derinlemesine araştırma konusu ya da performans ödevi olarak Gaius (Caius)’un Institutiones adlı eseri Roma hukukunun temel kitabı olarak kabul edilmesinin nedenleri konulu ders dışı araştırma görevi verilir (İFSK).</p> <p>Münazara tamamlandıktan sonra;</p> <p>Öğretmen tarafından https://karararama.yargitay.gov.tr/ ‘den depremde zarar görenin kendisine ve yakınlarına karşı davalının yükümlülüklerini açıklayan örnek bir karar metni ekrana/duvara yansıtılır. Bu karar metni ile öğrenciler ders kitabından Hammurabi yasalarında benzer dava konusuna dair hukuk metnini karşılaştırarak farklılıklar ve benzerlikler sorgulanır (ÜFGHP).</p> <p>Öğrencilerden bireysel ya da küçük gruplar halinde; araştırma, inceleme, tartışma ve münazaradan elde ettikleri birikimleri ile “İlk Çağ medeniyetlerinde hukuk ve adalet” temalı kompozisyon hazırlamaları istenir (ÜFSÜ, ÜFÜÇ, SFSÖ, FÖOD-T). Ürünler; hak, adalet, merhamet, hukukun üstünlüğü, yaptırım gücünü temsil eden öğeler ile birlikte etkinlikte üzerinde çalışılan İlk Çağ medeniyetlerinden motifler de içermelidir (ÜFD). Tüm öğrenciler tüm süreçlerde aktif katılım sağlar. Her öğrenci bireysel ya da grup hâlinde bir ürün üretir. Ürünler, okul idaresinin uygun gördüğü mekân ya da mekânlarda sergilenir. Sergileme dönemi “Dünya İnsan Hakları Haftası”nda tüm sınıf/şubelerin katılımı ile tematik sergiye dönüştürülebilir (FÖOD-ÖMO).</p>
Değerlendirme	Ek 1’de Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı etkinliğinin son kısmında kullanılarak öğrencilerin Eski Çağ hukuk sistemlerini karşılaştırma, tartışma ve münazara süreçlerinde sergiledikleri analiz, açıklama ve ürün oluşturma becerileri 1 (Geliştirilmeli) ile 4 (Çok İyi) arasında puanlandırılarak değerlendirilir.
Kariyer Çıktısı	Öğrenciler; hukuk, tarih, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, kamu yönetimi, adalet hizmetleri ve iletişim gibi meslek alanlarına ilişkin temel bilgi, araştırma, analiz, sunum ve iş birliği becerilerini geliştirerek kariyer farkındalıklarını artırır.
Teknoloji Entegrasyonu	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler, hazırladıkları ürünleri dijital ortamda (slayt, infografik, kısa video, blog yazısı, e-dergi vb.) tasarlayarak teknoloji ile zenginleştirir. • Sergi sürecinde ürünler; etkileşimli tahta, projeksiyon, QR kod, sanal pano (Padlet, Jamboard) ya da artırılmış gerçeklik uygulamaları aracılığıyla tüm sınıf ve ziyaretçilerle etkileşimli biçimde paylaşılır.

TARİH

9. SINIF

Ek 1.**Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı****Etkinlik Adı:** Adalet Mülkün Temelidir

Sınıf: 9 Tarih: // _____ Değerlendirici: _____

Yönerge:

Bu rubrik, öğrencilerin Eski Çağ hukuk sistemlerini karşılaştırma, tartışma ve münazara süreçlerinde elde ettikleri bilgileri analiz etme, hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolünü açıklama ve bu birikimleri yazılı/dijital ürünlere dönüştürme becerilerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Her ölçüt için 1 (Geliştirilmeli) ile 4 (Çok İyi) arasında puan veriniz.

Her ölçütü dikkatlice inceleyerek öğrencinin performansına en uygun düzeyi işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütü	1 GELİŞTİRİLMELİ	2 YETERLİ	3 İYİ	4 ÇOK İYİ	PUAN
Tarihsel Bilgi ve Karşılaştırma Yeteneği	Eski Çağ hukuk sistemleri hakkında bilgiler yetersiz veya hatalıdır. Karşılaştırma yapılamamıştır.	Temel bilgiler doğru fakat yüzeyseldir. Karşılaştırma sınırlıdır.	Hukuk sistemleri doğru açıklanmış, benzerlik ve farklılıklar belirlenmiştir.	Hukuk sistemleri derinlemesine analiz edilmiştir; tarihsel bağlam ve toplumsal etkiler açık biçimde vurgulanmıştır.	
Kanıt Kullanımı ve Mantıksal Gerekçeleme	Fikirlerini destekleyecek kanıt sunmamıştır.	Bazı kanıtlar kullanılmış ancak gerekçeleme zayıftır.	Görüşlerini uygun kanıtlarla desteklemiştir.	Görüşlerini güçlü, tarihsel dayanaklı kanıtlarla temellendirmiş; mantıklı sonuçlara ulaşmıştır.	
Üst Düzey Düşünme ve Münazara Becerisi	Münazaraya sınırlı katılım göstermiş; düşünceler yüzeysel kalmıştır.	Katılım vardır ancak karşıt görüşlere yanıtlar sınırlıdır.	Argümanlarını kanıtlarla desteklemiş, karşıt fikirleri analiz etmiştir.	Argümanlarını etkileyici biçimde savunmuş, karşıt görüşleri eleştirel düşünceyle değerlendirmiştir.	
Yaratıcı ve Anamlı Ürün Oluşturma	Ürün eksik veya amaca uygun değildir.	Ürün tamamlanmış ancak özgünlük veya derinlik sınırlıdır.	Ürün açık, anlamlı ve konuyla ilişkilidir.	Ürün özgün, estetik ve derinlemesine analiz içerir; adalet temasını güçlü biçimde yansıtır.	
İş Birliği ve Grup Katkısı	Grup çalışmasına katılım göstermemiştir.	Katılım sınırlı, iletişim yetersizdir.	Grup içinde aktif görev almış, iş birliği sağlamıştır.	Tüm grup üyeleriyle etkili iletişim kurmuş, sürece liderlik etmiş veya süreci desteklemiştir.	
Sunum ve İfade Becerisi	Sunum veya ifade biçimi anlaşılır değildir.	Sunum anlaşılır ama eksiklikler vardır.	Sunum akıcı ve düzenlidir.	Sunum etkileyici, tutarlı ve ikna edicidir; beden dili, ses tonu ve görseller etkili biçimde kullanılmıştır.	

Toplam Puan: _____ / 24

Puanlama Aralığı ve Yorum

- 19-24: Çok İyi - Öğrenci hukukun toplumsal işlevini tarihsel bağlamda ele almış, üst düzey analiz sergilemiştir.
- 15-18: İyi - Kavramlar doğru ve açıklamalar anlamlıdır.
- 11-14: Yeterli - Temel bilgiler mevcut ancak analiz ve yaratıcılık sınırlıdır.
- 6-10: Geliştirilmeli - Kavram ve ilişkilendirme eksiktir.

ETKİNLİK 7

TEMA: ESKİ ÇAĞ'DA İNANÇ BİLİM VE SANAT

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.2.4. Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi yorumlayabilme	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışlarına ilişkin kaynaklarda verilen bilgileri bağlamından kopmadan sözlü, yazılı veya görsel biçimlere dönüştürür.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin Eski Çağ medeniyetlerinden Anadolu ve Mezopotamya'nın insanlık tarihine katkılarına ilişkin temel bilgileri, ilk yerleşmelerin konumlarını ve özelliklerini, tarihin dönemlendirilmesini, geçmiş ve zaman ile ilgili temel kavramları bildiği kabul edilmektedir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrenciler, kavramsal terimleri anlamlandırmakta, rol yapmakta, doğru kaynaklara ulaşmakta, kendine güvenmekte, topluluk önünde konuşmakta ve zamanı doğru yönetmekte zorlanabilirler.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	Öğretmen öğrencilere; • Eski çağlarda yaşasaydınız ve çevrenizdeki doğa olaylarının nedenlerini açıklamak isteseydiniz, bu olayları nasıl yorumlardınız? • En çok hangi doğa olayı seni etkilerdi? • Güneşin doğuşu mu, yıldırımlar mı, fırtınalar mı yoksa toprağın bereketi mi? sorularını sorabilir. Böylece öğrencilerin somut olayları kendi duygusal ve zihinsel deneyimleri ile ilişkilendirmeleri sağlanabilir.
	Karmaşıklık (İFK)	Öğrencilerden peki, bu doğa olayları için bir tapınak yapacak olsaydınız: • Sadece güçlü ve gösterişli mi olurdu yoksa doğayla uyum içinde mi olurdu? • Tapınağın biçiminde, malzemelerinde ve süslemelerinde doğa olayının karmaşıklığını nasıl yansıtmak isterdin? • Belki de her mevsimde başka renge bürünen, içinden su geçen ya da yıldırımla parlayan bir yapı mı? gibi sorularla öğrencilerin tanımlamaları karmaşıklık ilkesine göre yapmaları istenebilir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	Öğrencilerin, sadece tarih dersiyle sınırlı kalmadan mitoloji, mimarlık, sanat tarihi, doğa bilimleri, mühendislik, sosyoloji, psikoloji ve kültürel antropoloji gibi farklı disiplinlerle etkileşim kurmaları istenebilir. Tapınak tasarımı sırasında bu disiplinlerden ilham alarak özgün sentezler yapmaları istenebilir.
	Organizasyon (İFO)	Bu süreçte farklı uygarlıklara ait tapınak mimarileri (örn. Yunan, Mısır, Mezopotamya) incelenerek kültürel çeşitliliğe vurgu yapılabilir. Öğrenciler kendi kültürel bakış açılarını da katarak evrensel bir anlayışla özgün ürünler ortaya koyabilirler.

TARİH

9. SINIF

	Seçkin Kişiler (İFSK)	<p>Etkinlikte öğrenciler, Eski Çağ toplumlarının önemli figürlerinin kimliğine bürünerek tarihsel empati geliştirebilirler.</p> <p>Bunun için aşağıdaki senaryo örneği gibi senaryo kullanabilirler.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hititli bir bilge kraliçe, inancın yönetim üzerindeki etkisini yorumlar. • Mısırlı bir hiyeroglif kâtibi, yazının kutsal bilgi olduğunu savunur. • Urartulu bir taş kabartma ustası, inancı ve sanatı taşlara işler. • Frigyalı bir çiftçi, doğanın döngüsüne ve bereketin toprağa etkisine inanır. • Asurlu bir tüccar, tüm bu inançları anlamaya çalışır ama aynı zamanda pazarlama fırsatı görür. <p>Öğrencilerden bu tarihî rollerden birini seçerek “Bu sofrada hangi sandalyeye oturmak isterdin?” sorusuna yanıt aramaları istenebilir.</p>
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	Senaryoda seçtikleri figürün tarihî, kültürel ve mesleki özelliklerini birleştirerek disiplinler arası bağlantılar kurmaları istenebilir. Bu şekilde astronomi, matematik veya mühendislik prensiplerini tasarıma entegre etmeleri istenebilir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	Öğrenciler, seçtikleri antik figürün özelliklerini analiz edip birleştirerek ve kendi yorumlarını katarak farklı tasarımlar üretebilir. Örneğin, Sümerli bir mimar, zigguratların yalnızca tapınak değil okul, tahıl silosu veya gözlemevi gibi farklı işlevlere de sahip olabileceğini belirtebilir. Öğrencilerden kendi tasarladıkları tapınakları bu işlevleri de ekleyerek zenginleştirmeleri istenebilir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	Öğrencilerden kendi tasarladıkları tapınaklara bu işlevleri eklemeleri istenirken bu süreçte farklı seçenekleri keşfetmeleri için öğrencilerin gözlem ve veri toplama yöntemlerini kullanmaları teşvik edilebilir. Böylece öğrenciler, kendi tasarımlarını oluştururken akıl yürütme becerilerini geliştirir ve tapınaklarının hangi işlevlere sahip olacağını belirleyerek seçim özgürlüğünü deneyimleyebilirler.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	Öğrenciler, elde ettikleri bilgileri karşılaştırarak akıl yürütme becerilerini kullanabilir ve Eski Çağ'daki toplumlar arası etkileşimleri yorumlayabilirler.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	Öğrencilere daha önce öğretmen tarafından hazırlanan, uygarlıklarına ait bilgi kartları verilebilir. Antik mimariler tanıtılabilir. Öğrenciler, seçtikleri tarihî kişiliğin yaşadığı döneme ait inanç, bilim ve sanat anlayışlarını araştırmakla görevlendirilebilirler.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	Öğrenciler, 5-6 kişilik gruplar halinde çalışarak bilgilerini sentezleyebilirler. Tasarımlarını akranlarının geri bildirimleriyle eleştirel şekilde değerlendirebilirler.

TARİH

9. SINIF

Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	<p>ÜFGHP1: Öğrenciler, tapınak tasarımını yalnızca sınıf içi bir etkinlik olarak değil, sergi şeklinde planlayarak gerçek yaşamla bağlantı kurabilirler.</p> <p>ÜFGHP2: Öğrencilere,</p> <ul style="list-style-type: none"> Geçmişteki inançlar, bilimi nasıl yönlendirmiş olabilir? Bir tarihî yapı hem gözlemevi hem okul olabilir mi? vb sorular yönelti- lerek öğrencilerin gerçek hayat problemlerine dair düşünmeleri sağla- nabilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	Öğrenciler, tasarımlarını sınıf arkadaşları, öğretmen veya okul yönetimi gibi gerçek bir alıcı kitlenin önünde sunabilirler, tasarım kararlarını gerekçelendirerek kitlenin sorularını yanıtlayabilirler. Böylece gerçek yaşam bağlamında iletişim ve ikna becerilerini geliştirebilirler.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	Tüm tasarımlar sınıfta sergilenir. Sergi sırasında öğrenciler ürünleri ile ilgili sloganlarını oluşturabilirler. Öğrenciler birbirlerine yapıcı geri bildirim verebilirler ve oluşturulan sloganlardan en iyisi belirlenebilir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	<ul style="list-style-type: none"> Tasarımlar, dijital çizim araçlarıyla oluşturulmuş tapınak modellerine dönüştürülebilir. Bu tasarımlar öğrenciler tarafından sanal sergi plat- formuna eklenebilir. Tapınak tasarımını anlatan kısa animasyonlar veya video sunumlar hazırlanarak multimedya sunumlar yapılabilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	Yapılan tasarımlar inovatif bir biçimde magnet ya da anahtarlığa dönü- ştürülebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Etkinliğin öğrencilerin birlikte düşünmelerine, tartışmalarına ve tasarım üretmelerine imkân tanıyan etkileşimli bir ortamda gerçekleştirilmesine özen gösterilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	Etkinlik okulda bulunan bir beceri atölyesinde, bilim ve sanat merkezinde- ki bir atölyede ya da okul dışı başka bir ortamda gerçekleştirilebilir.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Öğrenciler, kendi ilgi ve fikirlerini keşfederken öğretmen, onları yönlendi- ren ve destekleyen bir rehber olarak sürece katılabilir. Etkinlik, öğrenci- lerin kendi yaratıcı düşüncelerini ifade edebilecekleri bir ortam sunabilir.

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Tarihten İlhamla Antik Tapınak Tasarıyorum
Konu	Eski Çağ Medeniyetleri
Öğrenme Hedefleri	Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışlarına ilişkin kaynaklarda verilen bilgileri bağlamından koparmadan sözlü, yazılı veya görsel biçimlere dönüştürür.
Disiplinler Arası Bileşenler	Mimarlık, sanat tarihi, doğa bilimleri, mühendislik, sosyoloji, psikoloji ve kültürel antropoloji
Materyaller	<p>Maket yapılabilecek atık malzemeler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karton kutular (kargo kutuları, ayakkabı kutuları) • Tuvalet kâğıdı ve havlu ruloları • Yumurta kolileri • Gazete ve dergi sayfaları • Kullanılmış not kâğıtları, takvim sayfaları • Pet şişeler ve kapakları • Yoğurt, dondurma ve margarin kapları • Plastik kaşık, çatal, bıçaklar • Plastik bardak ve tabaklar • Şampuan/krem tüpleri ambalaj kâğıtları, kutu kapakları, ufak kutular vb. boyalar, ahşap ve plastik malzemeler, killer, silikon tabancası, boyalar
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Etkinliğin Farklı Öğrenme Durumlarındaki Öğrenciler İçin Erişilebilirliği</p> <p>Bu etkinlik, çeşitli öğrenme stillerine ve bireysel farklılıklara sahip öğrencilerin rahatlıkla katılım sağlayabileceği şekilde tasarlanmıştır. Öğrencilerin hem bireysel hem de grup içi öğrenmelerine hitap ederken onların yaratıcılıklarını ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirmelerine de olanak tanımaktadır.</p> <p>Çoklu Öğrenme Yolları</p> <ul style="list-style-type: none"> • Soru-Cevap Yöntemi: Etkinliğin başında yöneltilen açık uçlu sorular (“En çok hangi doğa olayı seni etkilerdi?”) öğrencilerin kendi düşünce yapılarını kullanmalarını sağlar. Bu yöntem, özellikle sözlü ifade becerisi güçlü ve soyut düşünme yetisi gelişmiş öğrenciler için etkili bir başlangıç sunar. • Doğrudan Anlatım: Eski Çağ medeniyetlerinin inançları, mimarileri ve kültürel yönleri sade ve anlaşılır bir dil ile anlatılarak bilişsel desteğe ihtiyaç duyan öğrencilerin de konuyu kavraması kolaylaştırılmıştır. <p>Etkileşimli ve Paylaşımlı Öğrenme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Düşün – Eşleş – Paylaş: Öğrencilerin önce bireysel olarak fikir üretip sonra ikili çalışmalarda ve ardından sınıf ortamında fikirlerini paylaşmaları hem içe dönük hem de dışa dönük öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri için fırsatlar sunar. Ayrıca sosyal etkileşimli öğrenmeyi destekler.

TARİH

9. SINIF

Yaratıcılığı ve Uygulamalı Öğrenmeyi Destekleme

- Atık Malzeme ile Yaratıcı Tasarım: Farklı materyal türleri ile çalışma olanağı, el-göz koordinasyonu gelişmiş veya görsel-kinestetik zekâsı baskın öğrenciler için güçlü bir öğrenme alanı yaratır. Kullanılan malzemelerin basit ve ulaşılabilir olması, her öğrencinin eşit katılımını destekler.

Farklılaştırılmış Değerlendirme

- Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik): Etkinlik sonunda ürünler; yaratıcılık, işlevsellik, malzeme kullanımı ve sunum becerisi gibi farklı boyutlarda değerlendirilir. Bu değerlendirme yaklaşımı, sadece akademik başarıyı değil çaba, estetik bakış açısı ve ekip çalışması gibi çeşitli güçlü yönleri de görünür kılar.

Giriş

Öğretmen, öğrencilere şu soruları yöneltir:

- Eski çağlarda yaşasaydınız ve doğa olaylarını açıklamak isteseydiniz, bu olayları nasıl yorumlardınız?
- Hangi doğa olayı seni en çok etkilerdi (**İFS**)?

Soruların ardından öğrencilerden doğa olaylarını tanımlamaları istenir (**İFK**).

İlham Kartları ve Araştırma

- Öğrencilere antik uygarlıklara ait bilgi kartları verilir.
- Öğrencilere mitoloji, mimarlık, sanat tarihi, doğa bilimleri gibi disiplinlerle ilişki kurarak özgün fikirler geliştirmeleri teşvik edilir (**İFÇ**).
- Tapınak mimarileri (Yunan, Mısır, Mezopotamya) incelenir (**İFO, SFARŞ**).
- Öğrencilerin tasarım oluşturması sağlanır (**ÜFGHP1**).

Uygulama Aşamaları**Senaryo Paylaşımı**

Senaryo:

"Anadolu'daki bir uygarlık, barış ve erdem için uluslararası bir heyet kurmuştur. Heyet, uygarlıkların güzelliklerini yansıtacak bir tapınak inşa etmekle görevlidir."

Heyetteki figürler:

- Hititli bilge kraliçe
- Mısırlı hiyeroglif kâtibî
- Urartulu taş ustası
- Frigyalı çiftçi
- Asurlu tüccar

Öğrenciler, bu antik kimliklerden birini seçer.

Öğrencilerden seçtikleri figüre uygun şekilde erdem ve iyilik temalı özgün bir tapınak tasarlamaları istenir (**İFSK, SFÜDD, ÜFGHP2, SFAU**).

Gruplar (5-6 kişi) oluşturulur. Öğrenciler iş birliği içinde çalışarak hem bilgilerinin pekiştirirler hem de akranlarından öğrenirler (**SFGE**).

TARİH

9. SINIF

	<p>Sunum</p> <p>Gruplar, tasarımlarını tanıtır ve neden o şekilde tasarladıklarını açıklar (ÜFGAK, ÜFÜÇ). Etkinlik, öğrencilere tartışma ve yaratıcı üretim ortamı sunar (FÖOD-OTÖ). Öğretmen süreci yönlendirir, öğrenciler yaratıcı düşüncelerini ifade eder (FÖOD-ÖMO).</p> <p>Sergi ve Geri Bildirim</p> <p>Tüm tasarımlar sınıfta sergilenir (ÜFD). Öğrenciler birbirlerine yapıcı geri bildirim verir (ÜFÜD).</p>
Değerlendirme	<p>Ek 1'de Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı etkinliğin son kısmında kullanılarak öğrencilerin Eski Çağ hukuk sistemlerini karşılaştırma, tartışma ve münazara süreçlerinde sergiledikleri analiz, açıklama ve ürün oluşturma becerileri 1 (Geliştirilmeli) ile 4 (Çok İyi) arasında puanlandırılarak değerlendirilir.</p> <p>Ek 2'de Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı etkinliğin sonunda öğrencilerin Antik Çağ tapınak tasarımı etkinliği sürecinde sergiledikleri bilgi, yaratıcılık, iş birliği ve sunum becerilerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda yer alan ölçütler doğrultusunda her öğrenci veya grup, 1 (Geliştirilmeli) ile 4 (Çok İyi) arasında puanlandırılacaktır.</p>
Kariyer Çıktısı	<p>Öğrenciler; yaratıcı düşünme, tasarım, disiplinler arası çalışma ve dijital teknoloji kullanım becerilerini geliştirerek mimarlık, sanat tarihi, mühendislik, kültürel miras yönetimi ve STEM alanlarına yönelik yetkinlik kazanabilirler.</p>
Teknoloji Entegrasyonu	<p>Öğrenciler, tapınak tasarımlarını dijital 3D modelleme, animasyon veya multimedya sunumları ile gerçekleştirebilir, online sergi platformlarında paylaşabilir ve akranlarından çevrimiçi geri bildirim alabilirler.</p>

TARİH

9. SINIF

Ek 1.

Öz Değerlendirme Formu

Adım:

Grup Adımız (varsa):

TASARIM SÜRECİNDE	
Antik Çağ tapınakları hakkında araştırma yaptım	☐
Fikirlerimi çizimle ya da malzemelerle ifade ettim	☐
Grup arkadaşlarımla iş birliği yaptım	☐
Atık malzemeleri yaratıcı şekilde kullandım	☐

SUNUM VE SERGİ SÜRECİNDE	
Antik tapınağın hikâyesini açıklayabildim	☐
Tasarım seçimlerimizi Antik Çağ tarihî bilgileriyle ilişkilendirebildim	☐
İzleyicilere açık ve anlaşılır sunum yaptım	☐

KENDİ YANSITMA CÜMLEM	
Tasarım sürecinde en çok şundan gurur duydum	
Bir dahaki sefere şunu daha iyi yapmak isterim	

TARİH

9. SINIF

Ek 2.**Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı**

Bu rubrik, öğrencilerin Antik Çağ tapınak tasarımı etkinliği sırasında sergiledikleri bilgi, yaratıcılık, iş birliği ve sunum becerilerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Aşağıdaki ölçütler doğrultusunda her öğrenci veya grup, 1 (Geliştirilmeli) ile 4 (Harikal) arasında puan alacaktır.

Her ölçüt için, çalışmanızı en iyi tanımlayan düzeyi işaretlemelisiniz.

Değerlendirme Ölçütü	4 ÇOK İYİ	3 İYİ	2 YETERLİ	1 GELİŞTİRİLMELİ	PUAN
Tarihsel Bilgi Kullanımı	Tasarımım Antik Çağ tarihî bilgileriyle tam uyumlu.	Çoğunlukla Antik Çağ tarihî bilgileriyle dayanıyor.	Kısmen Antik Çağ bilgilerine uygun.	Tarihsel bağ çok zayıf.	
Tarihle İlişkilendirme	Disiplinlerle tarih arasındaki ilişki kurulmamıştır.	Bazı disiplinler ile yüzeysel ilişki kurulmuştur.	Disiplinlerin tarih çalışmalarına katkısı doğru şekilde açıklanmıştır.	Disiplinler arası ilişkiler derinlemesine açıklanmış, tarihsel araştırma süreciyle güçlü bağlantı kurulmuştur.	
Yaratıcı Tasarım	Çok özgün ve yaratıcı bir antik tapınak tasarımı yaptım.	Yaratıcı fikirler kullandım.	Bazı yaratıcı dokunuşlar vardı.	Yaratıcılık daha çok geliştirilebilir.	
Malzeme Kullanımı	Malzemeleri çok etkili ve yenilikçi kullandım.	Malzeme seçimim iyiydi.	Temel kullanım yaptım.	Malzeme kullanımım zayıftı.	
İş Birliği ve İletişim	Sürekli fikir alışverişi ve destek sağladım.	Genellikle takım çalışmasına katıldım.	Bazen takım çalışmasından koptum.	Takım içinde etkili çalışmadım.	
Sunum ve Anlatım	Antik tapınak tasarımı açık, etkili ve tarihî bir hikâyeye sundum.	Sunumum genel olarak anlaşılırdı.	Sunumum karışık ama çaba gösterdim.	Sunumda netlik ve anlatım eksikti.	

Toplam Puan: _____ / 24

Puanlama Aralığı ve Yorum

- 19–24: Çok İyi – Öğrenci tarihsel olayları çok boyutlu analiz etmiş ve özgün bir ürün ortaya koymuştur.
- 15–18: İyi – Tarihsel bilgiler doğru, analiz ve sunum yeterlidir.
- 11–14: Yeterli – Temel bilgiler mevcut, analiz sınırlıdır.
- 6–10: Geliştirilmeli – Bilgi eksik, ilişkilendirme zayıftır.

ETKİNLİK 8

TEMA: ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.2.5. Türklerde konargöçer yaşama ilişkin bakış açısı geliştirebilme	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	<p>a) Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini birinci ve ikinci elden kaynaklardan inceler.</p> <p>b) Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini kendi cümleleriyle ifade eder.</p> <p>c) Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini kaynaklara dayanarak çözümler.</p> <p>ç) Türklerde konargöçer yaşamın temel özelliklerini dönemin koşullarını göz önünde bulundurarak açıklar.</p> <p>d) Geçmiş ve günümüzden hareketle Türklerde konargöçer yaşam koşullarını karşılaştırır.</p> <p>e) Konargöçer yaşamın Türk kültüründeki yeri ve önemine yönelik çıkarımlarda bulunur.</p> <p>f) Türklerde konargöçer yaşamla ilgili kendi bakış açısını ifade eder.</p>	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin eski Türklerin yaşam tarzı ve geçim kaynaklarına ilişkin ön bilgileri olduğu kabul edilmektedir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrencilerin harita okuma, tarihsel kavramları doğru kullanma, neden-sonuç ilişkisi kurma ve çıkarım yapma becerilerini geliştirmeleri beklenir..	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	Öğrencilerden, görselde yer alan somut unsurları tek tek ifade etmek yerine bu unsurların temsil ettiği yaşam biçimini ve genel yapıyı açıklamaları istenir. Bu öğrencilerden; konargöçer yaşamın barınma, üretim ve toplumsal düzenle ilişkisini genelleme düzeyinde ifade etmeleri beklenir.
	Organizasyon (İFO)	Öğrencilerden ele aldıkları kavramları, neden-sonuç ilişkilerini ve toplumsal yapıyı tek bir ana çerçeve içinde düzenlemeleri istenir. Örneğin öğrenciler, "konargöçer yaşam" başlığını merkeze alarak kavramları, nedenleri ve sonuçları bu başlık altında alt kategoriler hâlinde ilişkilendirir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	<p>SFÜDD 1: Öğretmen, bu öğrencileri konuyla ilgili alternatif açıklamalar üretmeye yönlendirir. Öğrencilerden, aynı duruma farklı açılardan bakarak olası sonuçları tartışmaları istenir. Böylece öğrencilerin analiz, değerlendirme ve yorumlama becerileri derinleştirilir.</p> <p>SFÜDD 2: Öğrenciler oluşturdukları ürünlerde alternatif yorumlar geliştirmeye yönlendirilir. Örneğin bir öğrenci, konargöçer yaşamın günümüz toplumunda hangi yönleriyle sürdürülebileceğini ve hangi yönleriyle zorlanacağını tartışarak ürününe yansıtabilir.</p>
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	Öğrencilerden tek bir doğruya ulaşmak yerine farklı çözüm yolları ve yorumlar geliştirmeleri istenir. Örneğin bazı öğrenciler konargöçer yaşamı günümüz koşullarına uyarlayıp ekonomik açıdan ele alabilirken bazıları konargöçer yaşamın sosyal ya da çevresel boyutlarına odaklanabilir.

TARİH

9. SINIF

Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	Öğretmen, öğrencileri metin ve haritalardan elde ettikleri bilgiler doğrultusunda çıkarım yapmaya yönlendirir. Öğrencilerden, doğrudan verilen bilgilerin ötesine geçerek görsellerden hareketle yeni anlamlar keşfetmeleri beklenir.
Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	<p>SFAY 1: Öğretmen öğrencilerden verdikleri yanıtları kanıtlarla desteklemelerini ister. Bu öğrencilerden, metin ve haritalardan elde ettikleri bilgileri kullanarak görüşlerini gerekçelendirmeleri ve açıklamalarını neden-sonuç ilişkisi içinde sunmaları beklenir.</p> <p>SFAY 2: Öğretmen, öğrencilerden kurdukları bağlantıları yalnızca ifade etmelerini değil, neden bu sonuca ulaştıklarını açıklamalarını da ister. Örneğin bir öğrenciden, “Hayvancılıkla uğraşıldığı için dokumacılık gelişmiştir.” ifadesini, hayvansal ham maddelerin üretimde nasıl kullanıldığına ve bunun ekonomik yapı üzerindeki etkilerine dayandırarak gerekçelendirmesi beklenir.</p> <p>SFAY 3: Öğrencilerden yöneltilen sorularla yalnızca doğru bilgiyi hatırlamaları değil, yanıtlarını gerekçelendirmeleri de istenir. Örneğin bir öğrenciden, “Konargöçer yaşamın ekonomik yapıyı nasıl şekillendirdiğini düşünüyorsun?” sorusuna yanıt verirken grup raporunda yer alan örnekleri kullanarak açıklama yapması beklenir.</p>
Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Öğrencilerden uzman grup çalışmalarını yürütürken hangi kaynağı önce inceleyeceklerine, nasıl not alacaklarına ve bilgiyi gruba nasıl aktaracaklarına kendilerinin karar vermeleri istenir. Örneğin bazı öğrenciler harita üzerinden çalışmayı tercih ederken bazıları metinden başlayarak ilerleyebilir.
Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	Öğrencilerden inceledikleri metin ve haritalara dayanarak araştırma soruları oluşturmaları ve bu sorulara hangi kaynaklardan yanıt bulabilecekleri belirlemeleri istenir.
Grup Etkileşimi (SFGE)	<p>SFGE 1: Öğrenciler, grup içindeki uzmanlıklarını paylaşarak farklı gruplarla etkileşimde bulunarak bilgilerini pekiştirebilirler. Diğer grupların araştırmalarına geri bildirim vererek konuya dair daha geniş bir bakış açısı geliştirmeleri teşvik edilir.</p> <p>SFGE 2: Öğrencilerden yalnızca kendi uzmanlık alanlarını anlatmalarını değil, grup arkadaşlarının anlayıp anlamadığını takip etmeleri istenir. Örneğin kavram uzmanı, “toy” ve “kurultay”ı açıkladıktan sonra arkadaşlarına kısa sorular yönelterek anlatımını netleştirir; neden uzmanı ise kendi açıklamasını, önceki anlatımlarla ilişkilendirerek tamamlar.</p> <p>SFGE 3: Öğrencilerin grup içindeki etkileşimlerini görünür kılmak amacıyla geri bildirim yalnızca sonuç odaklı değil, süreç odaklı olarak sunulur. Örneğin “en iyi öğreten uzman” geri bildirimi verilirken öğrencinin grup arkadaşlarının sorularına nasıl açıklık getirdiği ya da farklı görüşleri nasıl birleştirdiği vurgulanır.</p>

TARİH

9. SINIF

Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	Öğrencilerden konargöçer yaşamı yalnızca geçmişte kalan bir yapı olarak ele almamaları istenir. Örneğin öğrencilerden, konargöçer yaşamın günümüz koşullarında (iklim değişikliği, geçici yerleşimler, mevsimlik tarım işçiliği gibi durumlar vb.) nasıl karşılık bulabileceğini düşünerek hikâye ya da göç rotasını bu bağlamda kurgulamaları beklenir.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	Öğrencilerden hazırladıkları el kitabı ya da kavram haritasında bilgileri yalnızca sıralamalarını değil, bir bütün oluşturacak şekilde ilişkilendirmelerini istenir. Örneğin öğrencilerden, konargöçer yaşamın ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarını tek bir ana tema etrafında toplayarak bu unsurların birbirini nasıl etkilediğini açıklamaları beklenir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Öğrenciler bilgileri farklı biçimlerde sunmaya teşvik edilir. Örneğin bazı öğrenciler, kavram haritası hazırlarken bazıları el kitabını görsel açıklamalarla zenginleştirebilir ya da tablo ve şemalarla destekleyebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	Öğrencilerden edindikleri tarihsel bilgileri farklı bir formata dönüştürmeleri istenir. Örneğin bir grup; konargöçer yaşamı anlatan hikâyeyi yazılı metin yerine zaman çizelgesi, şema ya da dijital bir anlatı hâline getirebilir. Bazı öğrenciler ise hazırladıkları göç rotasını, neden-sonuç ilişkilerini gösteren açıklamalarla yeniden düzenleyerek bilgiyi farklı bir bağlamda sunabilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Öğrencilerin uzman araştırması ve grup çalışmaları sırasında kendi ilgi ve fikirleri doğrultusunda süreci yönlendirmelerine olanak tanınır. Örneğin bu öğrenciler, sınıf içinde belirlenen uzman masalarında hangi konuyu derinleştireceklerine veya hangi kaynağı kullanacaklarına kendileri karar verebilir. Öğretmen bu süreçte yönlendirici rol üstlenerek öğrencilerin öğrenme sürecini aktif biçimde yapılandırmalarını destekler.

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Bozkırda Yaşayan, Dünyaya Hükmeden Türkler
Konu	Türklerde Konargöçer Yaşam
Öğrenme Hedefleri	a) Türklerde konargöçer yaşama ilişkin bakış açısı geliştirir. b) Türklerde konargöçer yaşamın temel özelliklerini dönemin koşullarını göz önünde bulundurarak açıklar.
Disiplinler Arası Bileşenler	Coğrafya, uluslararası ilişkiler, çağdaş Türk lehçeleri, Türk dili ve edebiyatı ve sosyoloji disiplinleriyle ilişkilendirilerek incelenir.
Materyaller	Etkileşimli tahta, ders kitapları, fiziki Türkistan haritası, fiziki dünya haritası, bilgisayar, post-it, kâğıt, kalem, renkli kartlar vb.
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Bu etkinlikte, Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini çok boyutlu bir şekilde analiz etmek ve iş birliğine dayalı bir öğrenme ortamı oluşturmak amacıyla Jigsaw (Ayrılıp Birleşme) tekniğinden yararlanılmıştır.</p> <p>Jigsaw (Ayrılıp Birleşme): Öğrencilerin 'öğretme sorumluluğu' üstlenerek konuyu derinlemesine sahiplenmelerini, akran etkileşimini artırmalarını ve büyük bir konunun farklı parçalarını (kavramlar, nedenler, ekonomik-sosyal yapı) birleştirerek bütüncül bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Bu teknik, her bir öğrencinin kendi uzmanlık alanında derinleşmesine ve elde ettiği bilgiyi grubuna aktararak öğrenme sürecini aktif bir şekilde yapılandırmasına olanak tanır.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>1. Aşama: Giriş (Asıl Grupların Oluşturulması)</p> <p>Öğretmen sınıfa girerek Ek 1'de yer alan Çadır/Barınak görselini akıllı tahtaya yansıtır. Öğrencilere "Bu görsel size neyi çağırıyor?" sorusu yöneltilerek beyin fırtınası yapılır. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar (at, ok, çadır, hayvancılık vb.) tahtaya yazılır ve bu yanıtlar üzerinden somut unsurlardan soyut kavramlara geçiş sağlanır (İFS).</p> <p>Öğretmen, sınıfı heterojen özellikler dikkate alınarak sekizer kişilik asıl gruplara ayırır. Gruplara 1'den 3'e kadar numara verilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. uzmanlık grubundaki öğrenciler konargöçer yaşamla ilgili kavramlar, • 2. uzmanlık grubundaki öğrenciler göç etme nedenleri, • 3. uzmanlık grubundaki öğrenciler ise ekonomik ve sosyal yapı konularında uzmanlaşacaklarını öğrenir. <p>Bu görev dağılımı ile içerik, kavramlar, neden-sonuç ilişkileri ve toplumsal yapı ekseninde örgütlenmiş olur (İFO). Grup yapısı, öğrenciler arasında iş birliği ve etkileşimi destekleyecek biçimde düzenlenir (SFGE1). Öğretmen, EK 2 ve EK 3'te yer alan metin, harita ve kaynakları gruplara dağıtır.</p>

TARİH

9. SINIF

2. Aşama: Uzman Araştırması (Uzman Grupların Buluşması)

Öğretmen bir zil çalar veya komut verir: “Şimdi uzmanlık alanlarınıza göre dağılma vakti!” Öğretmenin verdiği yönergeyle öğrenciler uzmanlık alanlarına göre bir araya gelir. Aynı numaraya sahip öğrenciler, kendi uzmanlık masalarında toplanır.

Uzman gruplar, kendilerine verilen metinleri ve haritaları inceleyerek konularıyla ilgili bilgi toplar. Öğretmen bu süreçte öğrencilerin metni doğrudan okumalarının yanı sıra haritaları ve görselleri kullanmalarını teşvik eder. Öğrenciler, kendi konuları hakkında notlar alır, sorular sorar ve görüş alışverişinde bulunur (**SFARŞ, SFKÖ**).

- **Derinleşme:** Örneğin; 1. uzmanlık grubundaki öğrenciler “çadırın” ne olduğunu tartışırken, 2. grup “sert karasal iklimin göçteki rolünü” harita üzerinden inceler.
- **İş Birliği:** Öğrenciler materyalleri (**EK 2, EK 3**) kullanarak kendi konularında “uzman” hâline gelirler.

Öğretmen, öğrencilerin “Bu durum neden böyle olmuş olabilir?” gibi sorular üzerinden düşüncelerini destekleyerek bilgileri gerekçelendirmelerini ister. Böylece öğrencilerin neden-sonuç ilişkileri kurmaları sağlanır (**SFAY1, SFÜDD1**). Uzman gruplar, çalışma sürecini kendi aralarında planlayarak öğrenme yollarını belirler (**SFSÖ, FÖOD-ÖMO**).

3. Aşama: Rapor Hazırlama ve Yeniden Biçimlendirme (Asıl Gruba Dönüş)

Uzmanlık süresi tamamlandığında öğretmen öğrencileri tekrar asıl gruplarına yönlendirir. Her grupta artık her konuya ilişkin bir uzman bulunmaktadır. Uzman öğrenciler, kendi alanlarıyla ilgili bilgileri grup arkadaşlarına aktarır.

Öğretme Sorumluluğu: Masada artık her konudan bir uzman vardır. 1 numara (Kavram Uzmanı), arkadaşlarına “toy” ve “kurultay” kavramlarının önemini anlatır. Ardından 2 numara (Neden Uzmanı) neden yerleşik hayata geçmediklerini açıklar. Öğretmen bu aşamada, her öğrencinin hem anlatan hem dinleyen rolünde olmasına dikkat eder (**SFGE2**).

Bütünleştirme: Öğrenciler, kavramlar ile neden-sonuç ilişkilerini birleştirir. Örneğin; Hayvancılık yapıldığı için dokumacılık gelişmiştir, bu da ekonomik yapının parçasıdır. Öğretmen, öğrencilerin bu bağlantıları açıklamalarını isteyerek düşüncelerini gerekçelendirmelerini sağlar (**SFAY2**).

Grup Raporu: Her grup, öğrendikleri tüm parçaları birleştirerek “Türklerde Konargöçer Yaşamın El Kitabı” veya bir “Kavram Haritası” hazırlar. Öğretmen, hazırlanan ürünlerin bilgileri bütünleştiren ve anlamlandıran nitelikte olmasına dikkat çeker (**ÜFSÜ, ÜFÜÇ**).

4. Aşama: Tamamlama

Öğretmen, öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesi amacıyla öğrencilerden yeni bir ürün ortaya koymalarını ister.

Ürün Oluşturma: Gruplardan, bir konargöçer obasının günlük yaşamını anlatan kısa bir hikâye yazmalarını veya bir “Göç Rotası” tasarımlarını isteyebilir. Bu aşamada her öğrenci kendi uzmanlık alanındaki bilgiyi hikâyeye dâhil etmek zorundadır. Aynı zamanda öğrencilerden konargöçer yaşamın günümüz toplum yapısına uyarlanarak yeniden yorumlanması istenebilir (**ÜFGHP, SFÜDD2, ÜFD**). Etkinlik, birden fazla ürün ve yorumun ortaya çıkmasına olanak tanıyacak şekilde açık uçlu biçimde yürütülür (**SFAU**).

5. Aşama: Değerlendirme

Öğretmen, öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçmek için süreci sonlandırır.

Bireysel ve Grup Değerlendirmesi: Öğretmen, “Öğrendiğimizi Kanıtlayalım” kartlarını dağıtır. Burada hem grubun hazırladığı raporu puanlar hem de her öğrenciye kendi uzmanlık alanı ve diğer alanlarla ilgili kısa sorular yöneltir (**SFAY3**).

Geri Bildirim: “En iyi öğreten uzman” veya “En iyi yardımcı grup” gibi kategorilerle motivasyon artırılır (**SFGE3**).

TARİH

9. SINIF

Değerlendirme	<p>Öğrencilerin, grup içindeki uzman arkadaşlarının performansını; tarihsel doğruluk, kanıt kullanma ve iş birliği gibi kriterler üzerinden objektif bir gözle analiz etmeleri amacıyla EK 4'te Akran Değerlendirme Formu kullanılır. Bu araç; Jigsaw tekniği kapsamında her bir üyenin “öğretme sorumluluğunu” ne derece yerine getirdiğini belirlemek ve öğrenciler arasında yapıcı bir geri bildirim döngüsü oluşturmak için tercih edilir. Gruplar, uzmanların asıl masalarına dönüp bilgi paylaşımını tamamlamasının ardından formu doldurur. Uygulama, etkinliğin “3. Aşama: Rapor Hazırlama ve Yeniden Biçimlendirme” bölümünde gerçekleştirilir.</p> <p>Öğrencilerin konargöçer yaşam ve coğrafya ilişkisine dair kazandıkları farkındalığı ve kendi grup içi katılımlarını yansıtıcı bir gözle değerlendirmeleri amacıyla EK 5'te Öz Değerlendirme Formu kullanılır. Bu araç; öğrencinin güçlü ve geliştirilmeye açık yönlerini keşfetmesini sağlamak ve öz düzenleme becerilerini desteklemek için tercih edilir. Öğrenciler, tüm öğrenme süreçleri tamamlandıktan sonra formda yer alan ifadeleri “Evet/Kısmen/Hayır” şeklinde bireysel olarak yanıtlar. Formun uygulaması, etkinliğin “5. Aşama: Değerlendirme” bölümünde yapılır.</p> <p>Öğrencilerin konargöçer yaşam konusu kapsamındaki araştırma, tartışma ve ürün geliştirme süreçlerini anlık olarak takip etmek amacıyla EK 6'da Öğretmen Gözlem Formu kullanılır. Bu araç; öğrencilerin kavramları doğru kullanımı, coğrafi koşulları açıklama becerisi ve iş birliği performanslarını 20 puanlık somut kriterlerle kayıt altına almak için tercih edilir. Öğretmen, gruplar uzman masalarında çalışırken ve ürünlerini (el kitabı, harita vb.) oluştururken bu formu doldurur. Uygulama, etkinliğin 2. Aşama: Uzman Araştırması'ndan başlayarak, 4. Aşama: Tamamlama sonuna kadar devam eden süreç boyunca gözlem verisi toplamak için kullanılır.</p>
Kariyer Çıktısı	Uluslararası ilişkiler uzmanı, araştırmacı, veri analisti, reklamcı, tasarımcı, iletişim uzmanı, sosyolog, liderlik ve yönetim kadroları (kamu veya özel sektör)
Teknoloji Entegrasyonu	Dijital haritalar, infografik oluşturma yazılımları, dijital sunum programları (Canva, PowerPoint vb.)

TARİH

9. SINIF

EK 1

EK 2

Konargöçerlerin Kışın Kaldığı Mekân

Kışlak

TARİH

9. SINIF

Konargöçerlerin Yazın Kaldığı Mekân

Yaylak

TARİH

9. SINIF

EK 3

KONARGÖÇER**YAŞAM TARZI****BARINMA**

Çadırlar (Yurtlar): Konargöçer yaşamda kolayca taşınabilir ve hızlıca kurulabilir yapılar olan çadırlar, göçebe toplumların yaşam tarzını yansıtır.

HAYVANCILIK

Konargöçerlerin ekonomisi büyük ölçüde **hayvancılığa** dayalıdır. Hayvansal ürünler, sadece beslenme değil, aynı zamanda giyim ve barınma gibi ihtiyaçların karşılanmasında da kullanılmaktadır.

ATLI GÖÇEBE KÜLTÜRÜ

Atlar: Konargöçer toplumlar için sadece bir ulaşım aracı değil, aynı zamanda bir statü sembolü ve savaşta önemli bir güç kaynağıdır.

YAYLAK

Yaylaklar, genellikle yüksek rakımlı, serin ve su kaynakları açısından zengin bölgelerdir.

KIŞLAK

Kışlaklar, genellikle alçak rakımlı, sıcak ve su kaynaklarına yakın bölgelerdir.

Türklerin yaylak ve kışlak arasında göç etmeleri, coğrafi koşullara uyum sağlamayı, ekonomik faaliyetleri sürdürmeyi ve toplumsal yapıyı koruyabilmeyi amaçlamıştır. Yaylaklar, hayvanların beslenmesi ve insanların serinlenmesi için ideal koşullar sunarken, kışlaklar ise daha sıcak ve korunaklı yaşam alanları sağlamıştır.

TARİH

9. SINIF

EK 4**Akran Değerlendirme Formu**

Adı Soyadı: _____

Tarih: _/~/__

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Aşağıdaki ölçütleri dikkate alarak arkadaş grubunun çalışmasını objektif biçimde değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütü	4 ÇOK İYİ	3 İYİ	2 YETERLİ	1 GELİŞTİRİLMELİ
Tarihsel doğruluk	◇	◇	◇	◇
Konargöçer yaşamın doğru açıklanması	◇	◇	◇	◇
Yorum ve çıkarım gücü	◇	◇	◇	◇
Sunum/ürün düzeni	◇	◇	◇	◇

Genel Puan: / 16**Geri Bildirim Notu:**

.....

.....

TARİH

9. SINIF

EK 5**Öz Değerlendirme Formu**

Adı Soyadı: _____

Tarih: _/ _/ _

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz.

İFADE	EVET	KISMEN	HAYIR
Konargöçer yaşamın temel özelliklerini öğrendim.	☐	☐	☐
Konargöçer yaşam ile coğrafya arasındaki ilişkiyi anlayabildim.	☐	☐	☐
Grup çalışmalarına aktif katıldım.	☐	☐	☐
Kendi görüşlerimi gerekçeleriyle ifade edebildim.	☐	☐	☐

Kendimle İlgili Notum:.....
.....

TARİH

9. SINIF

EK 6**Öğretmen Gözlem Formu**

Adı Soyadı: _____

Tarih: _/ _/ _

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Aşağıdaki formda grup isimlerini yazarak gruplara en uygun seçeneğini işaretleyiniz.

Öğrenci/Grup	Katılım	İş Birliği	Tarihsel Doğruluk	Yorumlama Becerisi	Genel Değerlendirme
	◇	◇	◇	◇	◇
	◇	◇	◇	◇	◇
	◇	◇	◇	◇	◇
	◇	◇	◇	◇	◇

Öğretmen Notu:

.....

.....

ETKİNLİK 9

TEMA: ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.3.1. Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da oluşturduğu değişimi neden ve sonuçlarıyla birlikte yorumlayabilme	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	a) Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlere neden olan unsurları inceler. b) Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin etkilediği unsurları inceler. c) Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da oluşturduğu değişimin etkilerini sorgular. ç) Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlerin Avrupa ve Asya'da oluşturduğu değişimin neden ve sonuçlarını bağlamından kopmadan ifade eder.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin; göç kavramı ve türleri, Eski Çağ'daki ekonomik faaliyetleri bildiği kabul edilmektedir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrencilerin harita okuma becerisine sahip olması, bilgileri yorumlama ve çıkarım yapabilmeleri beklenir.	
İçerik	Farklılaştırma Alanları	
	Soyutluk (İFS)	Tahtaya yazılan devlet adlarının yanına öğrencilerden, bu devletlerin bulunduğu bölgelerde geçmişte var olan siyasi yapıları tahmin etmeleri istenebilir. Öğretmen, "Bu devletlerin isimleri geçmişte de aynı mıydı?" sorusunu yönelterek öğrencilerin tarihsel değişim üzerine düşüncelerini sağlayabilir. Aşağıdaki sorular yöneltilerek süreç zenginleştirilebilir: <ul style="list-style-type: none">• Sizce bu bölgelerde geçmişte yaşayan topluluklar kimler olabilir?• Bu coğrafyada devletlerin değişmesine hangi olaylar yol açmış olabilir?• Bir coğrafyada devletlerin değişmesi bize tarih hakkında ne anlatır?
	Karmaşıklık (İFK)	Öğrencilerden, kitlesel göçlerin nedenlerini siyasi, ekonomik ve sosyal başlıklar altında sınıflandırarak incelemeleri istenebilir. Öğrenme sürecinin zenginleştirilmesine gereksinim duyan öğrenci/öğrencilere "Sizce bu nedenlerden hangisi göçlerin başlamasında daha etkili olmuştur, neden?" sorusu yöneltilir. Öğrencilerin karmaşık tarihsel süreçleri çok boyutlu analiz etme becerileri desteklenebilir.
Çeşitlilik (İFÇ)	Öğrencilerin Kavimler Göçü'nü tarihsel bağlamın yanı sıra günümüz küresel göç hareketleriyle ilişkilendirerek farklı disiplinlerden örneklerle yorumlamaları istenebilir. Ayrıca Anadolu Ajansı web sitesindeki görsel ve makaleler ile TRT Haber web sitesindeki görsel ve makaleler kullanılabilir.	

TARİH

9. SINIF

	Organizasyon (İFO)	<p>İFO 1: Öğrenciler, öğrendikleri bilgileri infografik, afiş veya kavram haritası şeklinde sunabilirler. “Bu bilgiyi en iyi hangi ürünle anlatabileceğini düşünüyorsun, neden?” sorusu yöneltilerek öğrencilerin bilgiyi düzenleme ve görselleştirerek sunma becerileri desteklenebilir.</p> <p>İFO 2: Öğrencilerden, araştırma sonuçlarını infografik şeklinde görselleştirmeleri istenebilir.</p>
	Seçkin Kişiler (İFSK)	<p>Hunlar, Alanlar, Franklar ve Germenler ele alınırken öğrencilerden;</p> <p>Attila (Atilla) - Avrupa Hun İmparatoru</p> <p>Bleda - Avrupa Hun İmparatorluğu Hükümdarı (Attila'nın kardeşi)</p> <p>I. Theodosius - Doğu Roma (Bizans) İmparatoru</p> <p>Valentinianus III - Batı Roma İmparatoru</p> <p>Alarik - Vizigot Kralı (Roma'yı yağmalayan lider)</p> <p>Odoacer - Batı Roma İmparatorluğu'na son veren Germen lider</p> <p>Clovis - Frank Krallığı'nın kurucusu</p> <p>Theoderik (Büyük Theoderik) - Ostrogot Kralı ile ilgili bir bulmaca hazırlamaları istenebilir.</p>
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	<p>SFÜDD 1: Öğrenciler, grup içinde hangi rolde daha etkili olabileceklerini tartışarak görev paylaşımı yapabilirler. “Bu çalışmada hangi görevde daha iyi katkı sağlayabileceğini düşünüyorsun, neden?” sorusu yöneltiler. Bu soruyla öğrencilerin kendi güçlü yönlerini fark etmeleri ve bu doğrultuda sorumluluk almaları desteklenebilir.</p> <p>SFÜDD 2: Öğrencilerden, harita üzerinde gösterdikleri her göç yolu için kısa neden-sonuç açıklamaları yazmaları istenebilir. Bu göç yolunun seçilmesinde hangi faktörler etkili olduğuna dair bilgiyi düzenlemeleri ve özetlemeleri istenebilir.</p>
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	<p>Öğrenci grup içinde tarihsel senaryo yazarı rolünü üstlenerek Kavimler Göçü'ne ilişkin tarihsel verilerden yola çıkarak, tek bir doğruya bağlı kalmadan olasılık temelli düşünmeye yönlendirilebilir. Alternatif tarihsel yorumlar geliştirmeleri sağlanabilir. Bu kapsamda, grubun hazırladığı afiş çalışmasına ek olarak Kavimler Göçü'nün hiç yaşanmaması ya da farklı biçimde gerçekleşmesi durumunda Avrupa'nın siyasi, sosyal ve kültürel yapısının nasıl şekillenebileceğine ilişkin birden fazla senaryo oluşturmaları ve bu senaryoları neden-sonuç ilişkisi içinde gerekçelendirmeleri istenebilir.</p>
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	<p>SFKÖ 1: Öğretmen, her öğrenme merkezi için konuya uygun ders kitabı bölümleri, harita, görsel ve kısa bilgi metinlerinden oluşan kaynak dosyaları hazırlayabilir. Öğrencilerin farklı kaynak türleriyle çalışabilmeleri için basılı ve dijital dokümanlar öğrenme merkezlerinde erişilebilir hâle getirilebilir.</p> <p>Öğrenme merkezlerinde kullanılacak kaynaklar zorluk düzeylerine göre sınıflandırılarak öğrencilerin ihtiyaçlarına göre seçim yapmalarına olanak tanınabilir.</p> <p>SFKÖ 2: Öğrencilerden, Kavimler Göçü'ne ait görseller ve haritalardan yararlanarak göç yollarını belirlemeleri istenebilir. “Bu göç yollarını belirlerken hangi kaynaktan yararlandınız, neden?” sorusu ile öğrencilerin harita ve görsel kaynakları yorumlama becerileri geliştirilebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	Kavimler Göçü'ne ilişkin öğrencinin seçtiği bir tarihsel iddiayı (örneğin "Kavimler Göçü, Avrupa'nın siyasi yapısını kültürel yapıdan daha fazla etkilemiştir.") açıkça ifade etmesi; ardından bu iddiayı destekleyen en az iki tarihsel kanıt (harita verisi, metin bilgisi veya görsel kaynak vb.) belirleyerek iddia-kanıt-gerekçe ilişkisi içinde yapılandırması ve ulaştığı sonucu grup çalışmasına gerekçeleriyle birlikte sunması istenebilir.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Öğrencilere "Seçtiğin çalışma yolu (odaklandığın konu, kullandığın kaynak ve oluşturduğun ürün türü vb.), Kavimler Göçü'nü anlamada sana nasıl bir avantaj sağladı? Bu yolun, diğer olası çalışma yollarına göre daha etkili olduğunu hangi gerekçelerle savunabilirsin?" soruları yöneltilir.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	Öğrenciler, Kavimler Göçü'ne neden olan unsurları ders kitabı, dergi ve görsellerden yararlanıp araştırarak notlar alabilir. Öğrencilerin araştırma yapma, bilgi toplama ve bilgiyi ayırt etme becerileri geliştirilmesi amacıyla "Bu göçlerin ortaya çıkmasında hangi etkenlerin daha belirleyici olduğunu düşünüyorsun? Neden?" soruları yöneltilir.
	Grup Etkileşimi (SFGÉ)	Grup üyeleri, birbirlerinin bulduğu bilgileri paylaşarak ortak bir ürün oluşturabilirler. "Grubundaki arkadaşlarının çalışmana nasıl katkı sağladığını düşünüyorsun?" sorusu yöneltilir. Böylece iş birliği yapma, iletişim kurma ve birlikte problem çözme becerileri geliştirilebilir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	Öğrencilere "Günümüzde yaşanan kitlesel göçlerle Kavimler Göçü'nün izlediği güzergâhlar arasında benzerlikler var mı? Neden aynı yollar tercih ediliyor olabilir? Kavimler Göçü'nün nedenleri ile günümüzde yaşanan göçlerin nedenleri arasında nasıl benzerlikler vardır?" soruları yöneltilir. <ul style="list-style-type: none"> • Birleşmiş Milletler Teşkilatının "2024 Açlık Raporu" değerlendirilerek Afrika'nın zor durumu görsellerle verilebilir. • Depremle yaşama gerçeği vurgusu ile "Deprem öncesi, depremde ve sonrasında yapılacaklar" konusunda ek bilgiler afiş hâline getirilebilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	Öğrenci alt sınıf öğrencilerinin, okul panosunu inceleyen diğer öğrencilerin veya okulun dijital paylaşım ortamlarını takip eden izleyicilerin anlayabileceği şekilde yeniden düzenleyebilir ve çalışmasını bu gerçek hedef kitleye dikkate alarak sunabilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	Sunumlar sırasında öğrencilere, diğer öğrenme merkezlerinde hazırlanan ürünleri inceleyerek farklı bakış açılarını görme ve bilgilerini karşılaştırma fırsatı sağlanabilir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Kavimler Göçü'ne ilişkin edindiği bilgileri tek ürün türüyle sınırlı kalmadan; infografik, karşılaştırmalı tablo, kavram haritası, kısa metin ya da görsel anlatım gibi farklı ürün biçimlerinden en az ikisini kullanarak ifade etmeleri ve bu ürünler aracılığıyla aynı bilgiyi farklı yollarla aktarmaları istenebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	Öğrenci, öğrenme merkezlerinde oluşturulan ürünü (infografik, harita, afiş veya senaryo vb.) farklı bir bağlama dönüştürerek yeniden yapılandırabilir; örneğin Kavimler Göçü'nü günümüz göç hareketleriyle ilişkilendiren karşılaştırmalı bir tabloya, kısa bir bilgilendirici metne ya da zaman çizelgesine dönüştürerek tarihsel bilginin farklı bağlamlarda nasıl anlam kazandığını ortaya koyabilir.

TARİH

9. SINIF

Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmek amacıyla günümüz Avrupa siyasi haritası üzerinden devletleri belirtmeleri istenebilir, tarihsel değişimlere yönelik düşünceleri sorulabilir. Öğretmen, Avrupa siyasi haritasını 30 saniye ekranda gösterip, ardından haritayı kapatarak öğrencilerden hatırladıkları devletleri sözlü olarak ifade etmelerini isteyebilir. “Bu haritada gördüğünüz devletlerden hangilerinin sınırlarının tarih boyunca değişmiş olabileceğini düşünüyorsunuz? Neden?” şeklinde soru yöneltilebilir. Öğrencilerin ön bilgilerini kullanarak tarihsel süreçlere dair tahmin yürütmeleri sağlanabilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	Öğrencilere, öğrenme merkezlerinde çalışırken aşağıdaki yönlendirici soru tercihlerinden en az birini seçerek düşüncelerini ifade etmeleri sağlanabilir: <ul style="list-style-type: none"> • Bu öğrenme merkezinde elde ettiğiniz bilgi Kavimler Göçü'nü anlamınıza nasıl katkı sağladı? • İncelediğiniz bilginin Kavimler Göçü'nün nedenleri veya sonuçlarıyla ilişkisini nasıl açıklayabilirsiniz? • Günümüz Avrupa'sındaki siyasi yapı ile Kavimler Göçü sonrası oluşan yapı arasında nasıl bir ilişki kurabilirsiniz? • Bu öğrenme merkezinde ulaştığınız bilginin Orta Çağ Avrupa ve Asya'sında ne tür değişimlere yol açtığını düşünüyorsunuz?

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Kavimler Göçü Öğrenme Merkezleri
Konu	Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlere neden olan unsurlar
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin verilen farklı kaynaklar üzerinden Kavimler Göçü öncesi Avrupa ve Asya'nın siyasi durumunu ve kitlesel göçlere neden olan unsurları tespit etmek.
Disiplinler Arası Bileşenler	Coğrafya, uluslararası ilişkiler
Materyaller	Etkileşimli tahta, ders kitapları, bilgisayar, vb.
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Bu etkinlikte; tarihsel süreçlerin bütüncül bir perspektifle kavranması ve öğrenci ilgi/ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş bir öğrenme deneyimi sunulması amacıyla doğrudan anlatım ve öğrenme merkezleri tekniklerinden yararlanılmıştır.</p> <p>Doğrudan Anlatım: Öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmek ve günümüz coğrafyası ile tarihsel süreçler arasında somut bir bağ kurmak amacıyla tercih edilmiştir. Öğretmen, PowerPoint sunusu ve harita destekli anlatımıyla Kavimler Göçü öncesi siyasi durumu netleştirerek, tüm öğrencilerin öğrenme merkezlerindeki derinleşme çalışmalarına güçlü bir temel bilgi birikimiyle başlamasını sağlar.</p> <p>Öğrenme Merkezleri: Öğrencilerin bireysel hazır bulunuşluk, ilgi ve öğrenme tercihlerine göre aktif rol alabilecekleri esnek ortamlar sunmak amacıyla bir süreç farklılaştırma stratejisi olarak kullanılmıştır. Bu teknik; konunun nedenler, göç yolları ve sonuçlar şeklinde bölümlere ayrılarak her öğrencinin kendi hızında bilgiye ulaşmasına, bilgiyi yapılandırmasına ve akranlarıyla iş birliği içinde özgün ürünler ortaya koymasına olanak tanır.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Öğretmen, etkileşimli tahtada günümüz Avrupa siyasi haritasını öğrencilere sunar ve öğrencilerden Avrupa'da yer alan devletleri belirlemelerini ister (FÖOD-OTÖ). Öğrenme merkezleri, öğrencilerin ilgi ve öğrenme tercihlerine göre çalışabilecekleri, öğretmenin yönlendirici rol üstlendiği öğrenen merkezli ortamlar olarak düzenlenmiştir. Öğrenciler, kendi öğrenme merkezlerinde aktif rol alarak bilgiye ulaşır, bilgiyi yapılandırır ve ürünlerini oluşturur. Öğretmen, süreç boyunca rehberlik ederken öğrencilerin kendi düşüncelerini keşfetmelerine ve ifade etmelerine olanak tanır. Öğrenciler tarafından ifade edilen devlet adları (Hollanda, İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya vb.) tahtaya yazılır. Ardından öğretmen, bu devletlerin günümüzde buldukları Avrupa coğrafyasında geçmişte hangi siyasi yapıların ve devletlerin var olduğu sorusunu yönelterek öğrencilerin dikkatinin tarihsel sürece ve konuya odaklanmalarını sağlar (İFS).</p> <p>Öğretmen, öğrenme merkezlerinde;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin araştırmalarında ihtiyaç duyacakları kaynak ve dokümanları öğrenme merkezlerinde hazır bulundurur (SFKÖ1). • Öğrenme merkezleri için gruplama yapılırken öğrencilerin farklı öğrenme becerilerine, ilgi alanlarına ve güçlü yönlerine sahip olacak şekilde heterojen gruplar oluşturulur. Bu gruplama, öğrencilerin birbirlerinden öğrenmelerini, iş birliği yapmalarını ve ortak ürünler ortaya koymalarını destekleyecek biçimde planlanır.

TARİH

9. SINIF

- Her öğrenme merkezinde öğrenciler, grup içinde belirlenen roller doğrultusunda çalışır. Bu roller; araştırmacı, harita analisti, veri düzenleyici, zaman yöneticisi ve sözcü gibi görevlerden oluşur. Roller, öğrencilerin ilgi ve güçlü yönleri dikkate alınarak paylaşılır ve süreç boyunca gerektiğinde değiştirilebilir (**SFÜDD1, SFGE**).
- Bu etkinlikte, Orta Çağ'da yaşanan kitlesel göçlere neden olan unsurların öğrenciler tarafından çok yönlü olarak incelenmesi amacıyla öğrenme merkezleri oluşturulmuştur. Öğrenme merkezleri, öğrencilerin konuyu neden-sonuç ilişkisi içinde ele almalarını, farklı kaynaklardan yararlanarak bilgiye ulaşmalarını ve elde ettikleri bilgileri anlamlı ürünlere dönüştürmelerini destekleyecek renklerle adlandırılan üç öğrenme merkezi planlanmıştır (**İFK, İFO1**);

Sarı Öğrenme Merkezi: Göçün Nedenleri**Konu:**

Kavimler Göçü'ne neden olan unsurlar

Amaç:

Öğrencilerin Kavimler Göçü'nün ortaya çıkmasına neden olan siyasi, ekonomik ve sosyal etkenleri inceleyerek neden-sonuç ilişkisi kurmalarını amaçlanır.

Materyaller:

Tarih ders kitabı, tarih dergileri, Kavimler Göçü'ne ait görseller, karton, renkli kalemler vb.

Görev:

Kavimler Göçü'nün nedenlerini araştırarak bu nedenleri infografik hâline getirme (**SFARŞ, İFO2**)

Mavi Öğrenme Merkezi: Göç Yolları ve Topluluklar**Konu:**

Kavimler Göçü'ne katılan topluluklar ve göç güzergâhları

Amaç:

Öğrencilerin Kavimler Göçü'ne katılan toplulukları ve izledikleri göç yollarını harita üzerinde göstererek tarihsel mekân algısı kazanmalarını amaçlanır.

Materyaller:

Avrupa ve Asya haritaları, Kavimler Göçü'ne ait görseller, renkli kalemler vb.

Görev:

Kavimler Göçü'ne katılan toplulukları ve göç yollarını bir harita üzerinde göstererek kısa açıklamalar ekleme (**SFKÖ2, ÜFGHP, SFÜDD2**)

Kırmızı Öğrenme Merkezi: Göçün Sonuçları**Konu:**

Kavimler Göçü'nün sonuçları

Amaç:

Öğrencilerin Kavimler Göçü'nün Avrupa ve Asya üzerindeki siyasi, sosyokültürel ve ekonomik etkilerini analiz etmeleri amaçlanır.

Materyaller:

Tarih ders kitabı, tarih dergileri, Kavimler Göçü'ne ait görseller, EK 1 Kavimler Göçü'nün Çok Boyutlu Sonuçları ve Tarihsel Yansımaları tablosu, karton, renkli kalemler, yapıştırıcı.

TARİH

9. SINIF

Görev:

Kavimler Göçü'nün sonuçlarını ele alarak bu sonuçları bir afiş çalışması ile ifade etme **(SFAU)**

Öğretmen, öğrenme konusunu, amacını ve kullanılacak materyalleri gösteren öğrenme merkezleri tablosunu öğrencilere tanıtır. Her öğrenme merkezinde öğrencilerden neler beklendiğini açık ve anlaşılır bir dille açıklar. Merkezlerde yer alan yönergeler sayesinde öğrenciler, çalışma sürecinde ne yapacaklarını kolayca takip eder.

Çalışma boyunca öğrencilerin düşüncelerini desteklemek amacıyla öğretmen, aşağıdaki yönlendirici sorulardan yararlanır **(FÖOD-T)**:

Öncelikle öğrencilerden göç ve konargöçer kavramları üzerine düşünceleri istenir **(İFÇ)**.

Öğretmen şu soruyu yöneltir:

- Göç ve konargöçer kavramlarını açıklayarak Kavimler Göçü'nün tanımını yapınız.

Bu noktada göç kavramının, bir topluluğun kendi yerini, yurdunu terk ederek başka bir yere gitmesine veya yer değiştirmesine verilen genel bir ad olduğu hatırlatılır.

Ardından öğrencilerin Türk göçlerini anlamalarına yönelik olarak şu sorular yöneltilir:

- Türk göçlerinin sebepleri nelerdir?
- Türk göçleri hangi güzergâhları takip etmiştir?

Öğrencilerin, Türk göçlerinin başlıca sebebinin iktisadî sıkıntılar, yani Türk anayurt topraklarının geçim bakımından yetersiz kalması olduğunu fark etmeleri sağlanır. Ayrıca Türk göçlerinin genellikle doğu-batı ekseninde gerçekleştiği ve Türklerin daima doğudan batıya doğru bir akış içinde oldukları vurgulanır.

Çalışmanın devamında öğretmen, öğrencilerden şu soruya cevap vermelerini ister:

Kavimler Göçü'ne katılan kavimleri yazınız.

Bu kapsamda Hunlar, Alanlar, Franklar ve Germanlar ele alınır **(İFSK)**.

Son olarak öğrenciler, Kavimler Göçü'nün sonuçları üzerine düşünmeye yönlendirilir:

Kavimler Göçü'nün sonuçlarını yazınız.

Bu soruyla birlikte öğrencilerin, günümüz Avrupası'nın etnik ve siyasi yapısının oluşmasında Kavimler Göçü'nün etkili olduğu, ayrıca Büyük Roma İmparatorluğu'nun parçalandığı ve yaklaşık bin yıl sürecek Orta Çağ'ın başladığı sonuçlarına ulaşmaları beklenir.

Öğretmen, tüm bu soruları öğrenme merkezlerinde yapılan çalışmalarla ilişkilendirerek öğrencilerin bilgilerini ürünlerine yansıtılmalarına rehberlik eder **(SFAY)**.

Öğrenme merkezleri kullanılırken zenginleştirme fırsatları açığa çıkmaktadır. Öğretmen bir konu etrafında hazırladığı merkezlere ek olarak derinleşmek isteyen öğrenciler için fırsat tanıyan merkezler oluşturabilir. (Örneğin gruptan bazıları göç, konargöçer vb. kavramlarını araştırırken diğer grup sebeplerini inceleyebilir).

Öğrenme merkezlerinde öğrencilerden istenen ürünlerde farklılaştırma yapılmalıdır **(SFSÖ, ÜFÜÇ)**. Burada seçim tabloları kullanılarak öğrencilere bilgilerini ifade etmede çeşitli opsiyonlar sunulmalıdır. Örneğin Kavimler Göçü öncesi ve sonrası haritası üzerinde renkler kullanarak gelişmeleri görsel hale getirebilir. Ayrıca diğer gruplardan infografik, sunu ya da tablo istenebilir. Buradaki opsiyonların çokluğu öğrencilerin katılım şansını artıracığı için mutlaka çeşitliliğin sağlanması gerekmektedir. Aşağıda öğrencilerin düzeylerine göre hazırlanmış bir öğrenme merkezi örneği bulunmaktadır.

TARİH

9. SINIF

Öğrenme merkezlerinde yürütülen çalışmaların ardından öğrenciler, hazırladıkları ürünleri sınıf ortamında sunar (**ÜFGAK, ÜFD**). Her öğrenme merkezi, Kavimler Göçü'nü farklı bir boyutuyla ele alan çalışmalarını arkadaşlarıyla paylaşarak süreci tamamlar. Sarı öğrenme merkezinde öğrenciler, Kavimler Göçü'nün nedenlerini ele aldıkları infografiklerini sunarak göçün ortaya çıkış sebeplerini neden-sonuç ilişkisi içinde açıklar. Mavi öğrenme merkezinde öğrenciler, Kavimler Göçü'ne katılan toplulukları ve izlenen göç yollarını harita üzerinde göstererek tarihsel mekân algılarını destekleyen sunumlar gerçekleştirir. Kırmızı öğrenme merkezinde ise öğrenciler, Kavimler Göçü'nün siyasi, sosyokültürel ve ekonomik sonuçlarını ele aldıkları afiş çalışmalarını tanıtarak göçlerin tarihsel etkilerini değerlendirir. Sunumlar sırasında öğrenciler, birbirlerinin çalışmalarını inceleme ve farklı bakış açılarını görme fırsatı bulur (**ÜFÜD**). Bu paylaşım süreci, öğrencilerin tarihsel düşünme, iletişim kurma ve kendini ifade etme becerilerini geliştirirken, öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini sağlar. Etkinlik sonunda öğrenciler, Kavimler Göçü'nün tarihsel süreçler üzerindeki etkisini bütüncül bir bakış açısıyla kavramış olur.

TARİH

9. SINIF

Değerlendirme	<p>EK 1 Kavimler Göçü'nün Çok Boyutlu Sonuçları ve Tarihsel Yansımaları</p> <p>Etkinliğin sonunda Öz Değerlendirme Formu, Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı, Akran Değerlendirme formu kullanılır.</p> <p>Öz Değerlendirme Formu (EK 2): Öğrencilerin Kavimler Göçü'nün neden ve sonuçlarını ne derece içselleştirdiklerini, harita okuma becerilerini ve grup içindeki iş birliği düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılır. Bu araç, öğrencinin kendi öğrenme sürecine dair yansıtıcı bir bakış açısı geliştirmesini ve akademik hedeflerini belirlemesini sağlamak için dersin “Sonuçlandırma” aşamasında bireysel olarak uygulanır. Formdan elde edilen veriler, öğretmenin bir sonraki dersin içeriğini öğrenci ihtiyaçlarına göre şekillendirmesine ve her öğrenciye gelişimine yönelik kişiselleştirilmiş geri bildirim sunmasına olanak tanır.</p> <p>Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (EK 3): Öğrencilerin Kavimler Göçü ile İstanbul'un Fethi arasında yer alan tarihsel süreçte etkili olan devletleri belirleme, harita ve zaman şeridi okuma, neden-sonuç ilişkisi kurma ve tarihsel kavramları doğru kullanma becerilerini ölçmek amacıyla kullanılır.</p> <p>Akran Değerlendirme Formu (EK 4): Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını artırmak, birbirlerinin çalışmalarını yapıcı bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlamak ve öğrenme merkezlerinde ortaya koydukları ürünleri çok yönlü biçimde incelemeleri için kullanılır.</p>
Kariyer Çıktısı	<p>Öğrenciler, iş birliği içinde çalışma, görev paylaşımı yapma, araştırma sonuçlarını planlı biçimde sunma ve farklı bakış açılarını değerlendirme deneyimi kazanır. Bu beceriler, ekip çalışması gerektiren tüm meslek alanlarında (eğitim, medya, proje yönetimi, kamu ve özel sektör vb.) kullanılabilir niteliktedir.</p>
Teknoloji Entegrasyonu	<p>Dijital haritalar: Kavimler Göçü'nün öncesi ve sonrasında Avrupa siyasi haritasının dijital ortamda incelenmesi görselle desteklenebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

EK 1

	SIYASİ	SOSYAL- KÜLTÜREL	EKONOMİK	ASKERİ
Büyük Roma İmparatorluğu'nun parçalanması				
Orta Çağ'da ticaret yollarının etkili olması				
Avrupa'nın etnik yapısının oluşması				
Türklerin Avrupa'ya ordu sistemini kabul ettirmesi				
Skolastik düşüncenin ortaya çıkması				
Feodal yapının kurulması				
İlk Çağ'ın sona ermesi, Orta Çağ'ın başlaması				

TARİH

9. SINIF

EK 2**Öz Değerlendirme Formu**

Adı Soyadı: _____

Tarih: _____

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: Kavimler Göçü ve Küresel Etkileri**Yönerge:**

Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel performansınızı ve edindiğiniz kazanımları değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak size en uygun olan kutucuğu işaretleyiniz. Bu form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize ve bir sonraki çalışma için hedefler belirlemenize yardımcı olacaktır.

Değerlendirme Ölçütü	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Kavimler Göçü'nün temel nedenlerini ve tetikleyici unsurlarını analiz edebildim.	☐	☐	☐	☐
Göç eden kavimleri ve izledikleri göç yollarını harita üzerinde doğru şekilde belirleyebildim.	☐	☐	☐	☐
Kavimler Göçü'nün siyasi, sosyal ve kültürel sonuçlarını sentezleyerek anlatabildim.	☐	☐	☐	☐
Grup çalışması sürecinde arkadaşlarımla etkili iletişim kurdum ve iş birliği yaptım.	☐	☐	☐	☐
Hazırladığımız ürünün (rapor, harita vb.) tarihsel önemi ve neden değerli olduğunu gerekçelendirebilirim.	☐	☐	☐	☐
Araştırma sürecinde dijital kaynakları ve haritaları amaçla uygun kullandım.	☐	☐	☐	☐

TARİH

9. SINIF

EK 3**Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı**

Bu değerlendirme, öğrenme merkezlerinde hazırlanan infografik, harita çalışması ve afiş ürünlerinin sınıf ortamında sunulduğu süreçte uygulanır.

Amaç: Öğrencilerin hazırladıkları ürünlerin; tarihsel doğruluk, neden-sonuç ilişkisi kurma, kavram kullanımı, görsel düzenleme ve sunum niteliği açısından objektif, anlaşılır ve karşılaştırılabilir biçimde değerlendirilmesini sağlamaktır.

Uygulama Yönergesi:

1. Öğrenciler, öğrenme merkezlerinde hazırladıkları ürünleri sunar.
2. Öğretmen, rubrikte yer alan her ölçüt için 1-4 puan arasında öğrencinin performansını en iyi yansıtan düzeyi işaretler.

Ölçüt	4 - Çok İyi	3 - İyi	2 - Yeterli	1 - Geliştirilmeli	Toplam
Harita Okuma ve Tarih Şeridi Kullanma	Harita ve zaman şeridini doğru yorumlar; tüm kritik tarihleri ve devletleri doğru konumlandırır.	Küçük hatalar dışında çoğu unsuru doğru konumlandırır.	Yorumlamada belirgin hatalar yapar.	Haritayı okuyamaz; eşleştirme yapamaz.	
Dönemin Etkili Devletlerini Belirleme	Dönemin tüm temel devletlerini eksiksiz ve doğru belirtir.	Temel devletleri çoğunlukla doğru belirtir.	Sınırlı sayıda devlet belirtir; tarihsel bağ zayıf.	Devletleri yanlış verir veya ilişkilendiremez.	
Neden-Sonuç İlişkisi Kurma	Dönem değişimlerini doğru neden-sonuç ilişkileriyle açıklar.	Temel ilişkileri kurar; detay eksiktir.	İlişkileri karıştırır veya kısmen kurabilir.	Neden-sonuç ilişkisi kuramaz.	
Kavram Kullanımı	Tüm kavramları yerinde ve doğru bağlamda kullanır.	Kavramları çoğunlukla doğru kullanır.	Kavram kullanımında hatalar vardır.	Kavramları yanlış kullanır veya hiç kullanamaz.	
Sözlü/Yazılı Açıklama Becerisi	Açıklamalar açık, tutarlı ve kronolojik olarak doğrudur.	Açıklamalar anlaşılırdır; küçük sıralama hataları olabilir.	Açıklamalar parçalıdır; kronoloji zayıf.	Açıklama yapamaz veya bütünlük yoktur.	

Toplam Puan: .../20

Başarı Düzeyleri:

Toplam Puan	Düzy
4-7	Geliştirilmeli
8-11	Yeterli
12-15	İyi
16-20	Çok iyi

TARİH

9. SINIF

EK 4**AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU**

Öğrencinin Adı Soyadı:

Değerlendiren Arkadaşı:

Yönerge: Aşağıdaki ölçütlere göre arkadaşının çalışmasını değerlendiriniz. Uygun kutuya (✓) işaret koyunuz.

Ölçüt	Evet (2 puan)	Kısmen (1 puan)	Hayır (0 puan)
Ürün, konuyu doğru şekilde yansıtmış.	◇	◇	◇
Harita / infografik / afiş açık ve anlaşılır hazırlanmış.	◇	◇	◇
Neden-sonuç ilişkisi doğru kurulmuş.	◇	◇	◇
Tarihsel kavramlar doğru kullanılmış.	◇	◇	◇
Sunum düzenli, özenli ve yaratıcı.	◇	◇	◇

Kısa Geri Bildirim

Arkadaşının çalışmasında beğendiğin bir yönü yaz:

.....
.....

Geliştirebileceğini düşündüğün bir yönü yaz:

.....
.....**Toplam Puan: / 10**

ETKİNLİK 10

TEMA: ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.3.2. Orta Çağ'daki başlıca devletlerin siyasi ve askerî gelişmelerini karşılaştırabilme	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	a) Orta Çağ'daki başlıca devletlerin yönetim ve ordu yapılarının özelliklerini belirler. b) Orta Çağ'daki başlıca devletlerin yönetim ve ordu yapıları arasındaki benzerlikleri listeler. c) Orta Çağ'daki başlıca devletlerin yönetim ve ordu yapıları arasındaki farklılıkları listeler.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Orta Çağ'daki başlıca devletlerin harita bilgisine sahip oldukları kabul edilmektedir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrencilerin harita okuma becerisine sahip olması, bilgileri yorumlama ve çıkarım yapabilmeleri beklenir.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	Öğrencilerden farklı devletlere ait en az iki silah türünü örnekleyerek listelemeleri istenebilir.
	Karmaşıklık (İFK)	Öğrencilerden seçtikleri devletin ordu teşkilatını; askerî birimler, görev dağılımı ve komuta yapısı birlikte olacak şekilde incelemeleri istenebilir.
	Organizasyon (İFO)	Öğrencilerden zaman şeridini yeniden organize etmeleri istenebilir. Organizasyon ölçütleri öğrenci tarafından; • Coğrafyaya göre • Yönetim biçimine göre • Ordu yapısına göre • Merkezîyetçilik düzeyine göre seçilebilir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	Karşılaştırma yaparak çıkarımda bulunabilmeleri, neden-sonuç ilişkisi kurabilmeleri için öğrencilere "Bu devletlerin yönetim ve ordu yapılarındaki benzerliklerin devletlerin uzun süre ayakta kalmasına nasıl bir etkisi olmuş olabilir?" sorusu yöneltilebilir.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	Öğrencilerin sundukları bilgileri tarihsel verilerle temellendirmelerini sağlamak amacıyla; ulaştıkları sonuçlar arasında "iddia, kanıt ve gerekçe" bağı kurmaları istenebilir. Öğretmen, öğrencileri sadece bilgi aktarmaya değil; "Bu sonuca hangi kanıtla ulaştın?" sorusuyla yanıtlarını tarihsel kaynaklara dayandırmaya ve neden-sonuç zinciri kurmaya yönlendirmelidir. Ayrıca, farklı kaynaklardaki bilgileri karşılaştırarak ulaştıkları kanıtları sentez ürünlerine (rapor, infografik vb.) yansıtmaları ve ulaştıkları yargıları bilimsel bir dille gerekçelendirmeleri teşvik edilebilir.

TARİH

9. SINIF

	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	<p>SFSÖ1: Öğrenciler haritalarında gösterecekleri devletleri verilen listeden kendi tercihleri doğrultusunda seçebilirler.</p> <p>SFSÖ2: Öğretmenin geri bildirimini sonrasında öğrenciler hangi bölümü nasıl geliştirebileceklerine kendileri karar verebilirler.</p>
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	<p>Öğrencilerin araştırma sürecini sadece bilgi toplamanın ötesine taşımak amacıyla; incelenen kaynaklardaki bilgilerin tutarlılığını sorgulamaları, benzerlik ve farklılıkları saptayarak kendi hipotezlerini oluşturmaları istenebilir. Öğretmen, öğrencileri metin ve haritalardan elde ettikleri veriler doğrultusunda kendi araştırma sorularını üretmeye ve bu soruların yanıtlarını hangi tarihsel kanıtlarla destekleyebileceklerini belirlemeye yönlendirmelidir. Ayrıca, ulaşılan bilgilerin güvenilirliğini değerlendirmek için birinci ve ikinci el kaynaklar arasında karşılaştırmalar yapılması, elde edilen bulguların neden-sonuç zinciri içerisinde bir araştırma raporuna veya akademik bir poster sunumuna dönüştürülmesi teşvik edilebilir.</p>
	Grup Etkileşimi (SFGGE)	<p>SFGGE1: Öğrenciler seçtikleri çalışma gruplarında; araştırmacı, düzenleyici ve sunucu gibi roller üstlenerek grup içinde etkileşim halinde çalışabilirler.</p> <p>SFGGE2: Öğrenciler aynı devletin ordu teşkilatını araştıran arkadaşlarıyla grup içinde görev paylaşımı yaparak çalışabilirler.</p>
Ürün	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	<p>Öğrenciler infografiği herkesin anlayacağı şekilde sadeleştirerek dijital platformlarda paylaşabilirler.</p>
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	<p>Öğrencilerin hazırladığı analiz raporu, karşılaştırma tablosu veya görsel materyaller; sadece biçimsel açıdan değil, tarihsel verilerin doğruluğu, meşruiyet kaynaklarının neden-sonuç ilişkisiyle temellendirilmesi ve “feodalizm, monarşi, imparatorluk” gibi temel terminolojinin akademik bağlamda doğru kullanımı gibi profesyonel ürün kriterleri esas alınarak değerlendirilebilir.</p>
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	<p>Öğrenciler, araştırma raporundaki bilgileri doğrudan aktarmak yerine; Orta Çağ siyasi yapılarının meşruiyet ve ordu temellerini yansıtan ikonik semboller ve kısa analizlerle desteklenmiş infografikler hazırlayabilirler. Alternatif olarak, yönetim modelleri arasındaki güç hiyerarşisini somut nesnelere ilişkilendiren görsel analogi posterleri, bir hükümdarın karşılaştığı krizlere yönelik tarihsel tutarlılığı olan karar akış şemaları veya dönemin ruhuna uygun bir meşruiyet beyannamesi kaleme alarak bilgiyi farklı bağlamlarda yeniden yapılandırılabilir.</p>
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	<p>Öğrenciler, araştırma sonuçlarını geleneksel rapor ve tabloların ötesine taşıyarak; Orta Çağ siyasi yapılarının güç merkezlerini ve yayılım alanlarını gösteren etkileşimli/katmanlı dijital haritalar tasarlayabilirler. Bilginin görselleştirilmesi sürecinde, yönetim modelleri arasındaki benzerlik ve farkları somutlaştıran karşılaştırmalı infografikler, dönemin meşruiyet kaynaklarını sembolize eden nesnelere yer aldığı sanal müze sergileri veya bir hükümdarın idari kararlarını gerekçelendiren dijital anlatılar oluşturabilirler. Ayrıca, tarihsel verileri zaman çizelgeleri ve şemalarla yeniden düzenleyerek bilgiyi farklı bağlamlarda sunmaları teşvik edilebilir.</p>
	Dönüşümler (ÜFD)	<p>Akran ve öğretmen geri bildirimini sonrasında hazırlanan ürünler yeniden düzenlenerek dönüştürülebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif rol almalarını desteklemek amacıyla; hangi uzmanlık alanına (meşruyet, ordu, yönetim) odaklanacaklarına veya araştırmaya hangi kaynaktan başlayacaklarına kendilerinin karar vermesi sağlanabilir. Bu süreçte, öğrencilerin çalışma sürelerini kendi ihtiyaçlarına göre yönetmelerine, akranlarından geri bildirim isteme zamanlarını belirlemelerine ve edindikleri bilgiyi sınıfın geri kalanına hangi yöntemle (sunum, hikâyeleştirme, dijital anlatı) aktaracaklarını seçmelerine olanak tanımalıdır. Ayrıca, sınıf içindeki fiziksel alanın, öğrencilerin bireysel derinleşme veya grup tartışmaları ihtiyaçlarına göre esnek bir şekilde düzenlenmesi teşvik edilerek öğrenme sürecinin bizzat öğrenci tarafından yapılandırılması desteklenebilir.
--	--------------------------------------	--

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırılmış ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Orta Çağ Yönetim ve Ordu Teşkilatı									
Konu	Orta Çağ'da görülen yönetim ve ordu teşkilatı									
Öğrenme Hedefleri	Grup çalışması yoluyla öğrenciler verilen farklı kaynaklar ve örnek tarihsel olaylardan hareketle Sasaniler, Doğu Romalılar ve Türklerin (Göktürkler, Uygurlar) yönetim ve ordu yapısını kavratmak.									
Disiplinler Arası Bileşenler	Uluslararası ilişkiler, siyasal bilgiler									
Materyaller	Etkileşimli tahta, ders kitapları, bilgisayar, vb.									
Süre	2 ders saati									
Etkinlik Açıklaması	<p>Bu etkinlikte; karmaşık tarihsel kavramların yapılandırılması ve öğrenci ihtiyaçlarına göre kişiselleştirilmiş bir öğrenme süreci sunulması amacıyla doğrudan anlatım ve kademeli etkinlikler tekniklerinden yararlanılmıştır.</p> <p>Doğrudan Anlatım: Orta Çağ'ın temel özellikleri, feodalizm, monarşi ve imparatorluk gibi soyut siyasi kavramların tüm öğrenciler tarafından doğru ve ortak bir terminolojiyle kavranmasını sağlamak için tercih edilmiştir. Öğretmen bu teknikle, karmaşık tarihsel arka planı netleştirerek öğrencilerin üzerine inşa edeceği temel bilgi zeminini oluşturur.</p> <p>Kademeli Etkinlikler: Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme hızları ve performans seviyelerindeki farklılıkları (temel, orta, zor) gözetenek her öğrenciye uygun akademik zorlukta görevler sunmak amacıyla kullanılmıştır. Bu yöntem, öğrencilerin kendi kapasitelerine en uygun seviyeden başlayarak Orta Çağ devletlerinin yönetim ve ordu yapılarını derinlemesine analiz etmelerine ve sürece aktif katılımlarına olanak tanır.</p>									
Uygulama Aşamaları	<p>Öğretmen sınıfa büyük bir tarih şeridi görseli yansıtır. Şeritte Kavimler Göçü (375) ve İstanbul'un Fethi (1453) özellikle vurgulanır. Öğretmen "Gördüğünüz zaman şeridi, Orta Çağ'ın başlangıcı ve bitişini gösteriyor. Sizce bu iki tarih arasında hangi devletler dünyada etkili olmuştur? Aklınıza gelen devlet adlarını söyleyebilirsiniz." diyerek derse giriş yapılır. Öğrencilerin cevapları doğruluğu gözetilmeksizin tahtaya yazılır (İFO). Öğretmen, tahtadaki devlet adlarına dikkat çekerek bu devletlerin Orta Çağ'da farklı yönetim anlayışları ve ordu yapılarıyla öne çıktığını belirtir. Ardından "Bugün dersimizde Orta Çağ'daki başlıca devletlerin yönetim ve ordu yapısını işleyeceğiz" diyerek öğrenciler bilgilendirilir. Öğretmen konu ile ilgili olarak temel, orta ve zor seviyede etkinlikler tasarlar. Temel seviye, konunun veya becerinin temel kavramlarını kapsarken, orta seviye daha fazla derinlemesine anlayış ve uygulamayı gerektirir ve zor seviye daha karmaşık veya zorlayıcı görevleri içerir. Öğrencilerin öğrenme hızı ve performansına göre seçmeleri için aşağıdaki tabloyu sunar;</p> <div style="text-align: center;"> <p>ORTA ÇAĞ'DAKİ BAŞLIKA DEVLETLERİN YÖNETİM VE ORDU YAPILARI</p> <table border="1"> <tr> <td> TEMEL SEVİYE Orta Çağ'da bulunan devletler Orta Çağ'da orduların kullandığı silahlar </td> <td>→</td> <td>TABLO DİJİTAL HARİTA</td> </tr> <tr> <td> ORTA SEVİYE Orta Çağ'da Sasani ordu teşkilatı yapısı Orta Çağ'da Doğu Roma ordu teşkilatı Orta Çağ'da Türk ordu teşkilatı </td> <td>→</td> <td>İNOGRAFIK</td> </tr> <tr> <td> ZOR SEVİYE Orta Çağ'da Sasani yönetim teşkilatı Orta Çağ'da Doğu Roma yönetim teşkilatı Orta Çağ'da Türk yönetim teşkilatı </td> <td>→</td> <td>İNOGRAFIK</td> </tr> </table> </div>	TEMEL SEVİYE Orta Çağ'da bulunan devletler Orta Çağ'da orduların kullandığı silahlar	→	TABLO DİJİTAL HARİTA	ORTA SEVİYE Orta Çağ'da Sasani ordu teşkilatı yapısı Orta Çağ'da Doğu Roma ordu teşkilatı Orta Çağ'da Türk ordu teşkilatı	→	İNOGRAFIK	ZOR SEVİYE Orta Çağ'da Sasani yönetim teşkilatı Orta Çağ'da Doğu Roma yönetim teşkilatı Orta Çağ'da Türk yönetim teşkilatı	→	İNOGRAFIK
TEMEL SEVİYE Orta Çağ'da bulunan devletler Orta Çağ'da orduların kullandığı silahlar	→	TABLO DİJİTAL HARİTA								
ORTA SEVİYE Orta Çağ'da Sasani ordu teşkilatı yapısı Orta Çağ'da Doğu Roma ordu teşkilatı Orta Çağ'da Türk ordu teşkilatı	→	İNOGRAFIK								
ZOR SEVİYE Orta Çağ'da Sasani yönetim teşkilatı Orta Çağ'da Doğu Roma yönetim teşkilatı Orta Çağ'da Türk yönetim teşkilatı	→	İNOGRAFIK								

Öğrenciler ilgi ve isteklerine göre gruplardan birini seçerler (**SFGE1**).

Farklılaştırılmış Görevler: Her seviye için farklılaştırılmış görevler ve materyaller oluşturulur. Bu görevler, öğrencilerin mevcut bilgi düzeylerine ve beceri seviyelerine uygun olarak tasarlanır. Öğretmen grupların görevlerine ilişkin aşağıdaki yönergeyi verir:

1. Temel seviye:

- Orta Çağ'da bulunan devletlerin dijital haritalarını oluşturmak (**SFSÖ1**)
- Öğrenciler dijital harita çalışmasını öğretmen yönlendirmesi olmadan bireysel ya da ikili olarak yürütür.
- Orta Çağ'da orduların kullandığı silahları araştırmak (**İFS**)

2. Orta seviye (İFK, SFGE2):

- Orta Çağ'da Sasani ordu teşkilat yapısını araştırmak
- Orta Çağ'da Doğu Roma ordu teşkilatını araştırmak
- Orta Çağ'da Türk ordu teşkilatı araştırma yapmak

3. Zor seviye (SFAY, SFARŞ):

- Orta Çağ'da Sasani yönetim teşkilat yapısını araştırmak
- Orta Çağ'da Doğu Roma yönetim teşkilat yapısını araştırmak
- Orta Çağ'da Türk yönetim teşkilat yapısını araştırmak

Hedef Belirleme: Her öğrenci için belirli hedefler belirlenir ve bu hedeflere ulaşmak için uygun seviyedeki etkinlikler seçilir. Öğrenciler, kendi seviyelerine ve ihtiyaçlarına göre etkinlikleri tamamlarlar (**FÖOD-ÖMO**).

1. Temel seviye: Orta Çağ'da bulunan devletlerin dijital haritalarını oluşturmak. Ayrıca orduların kullandığı silahlar hakkında araştırma yaparak topladığı bilgileri raporlaştırmak. Raporadaki bilgilerden tablo hazırlamak (**ÜFÜÇ**)

2. Orta seviye: Orta Çağ'da Sasani, Doğu Roma ve Türk devletlerinin ordu teşkilatı hakkında araştırma yaparak topladığı bilgileri raporlaştırmak (**ÜFSÜ**)

3. Zor seviye: Orta Çağ'da Sasani, Doğu Roma ve Türk devletlerinin yönetim teşkilatı hakkında araştırma yaparak topladığı bilgileri raporlaştırmak. Raporadaki bilgilerden infografik hazırlamak (**ÜFGAK**)

İlerleme Takibi ve Geri Bildirim: Öğretmen, öğrencilerin ilerlemesini takip eder ve gerektiğinde geri bildirim sağlar. Bu, öğrencilerin hedeflerine ulaşmalarına ve gerektiğinde stratejilerini ayarlamalarına yardımcı olur.

Örneğin grupların hazırladığı rapor bilgilerinin öğretmen tarafından kontrol edilip ürün hazırlanmadan önce raporun son hâlinin verilmesi önemlidir (**SFSÖ2**).

İş Birliği Fırsatları: Öğrenciler, aynı seviyedeki veya farklı seviyelerdeki diğer öğrencilerle iş birliği yapma fırsatına sahiptir. Bu, öğrencilerin birbirleriyle etkileşim hâlinde olmalarını ve karşılıklı destek vermelerini sağlar. Gruplar çalışma sıralarında materyal paylaşımı, bilgi alışverişi yapabilirler. Ayrıca ortaya konan ürünler ve raporlar grupların değerlendirmesine sunulur. Akran ve öğretmen geri bildirim sonrası ürünler yeniden düzenlenerek dönüştürülür (**ÜFD**). Öğrencilerin öğrenme eksiklerini görmek üzere EK 1'deki Orta Çağ'daki başlıca devletlere ait tabloyu doldurmaları istenir.

TARİH

9. SINIF

Değerlendirme	<p>Etkinliğin süreç değerlendirmesinde öğrencilerin öğrenme düzeylerini ölçmek amacıyla Orta Çağ'daki başlıca devletlere ait EK 1'deki tablo öğrencilerin doldurması için verilir. Verilen devletlere ait sütunlarda ilgili yerleri doldurmaları istenir.</p> <p>Etkinliğin sonunda ise EK 2'deki Öz Değerlendirme Formu ile EK 3'deki ürüne dayalı Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı uygulanır. Öz Değerlendirme Formu ile öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini ve etkinliğe katılımlarını değerlendirmeleri sağlanır. Ürüne dayalı Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı ile öğrencilerin Orta Çağ'daki devletlerin yönetim ve ordu yapılarını kendi seviyelerine uygun ürünler ortaya koyarak araştırmalarını, bilgiyi yapılandırmalarını ve öğrenme sürecine aktif katılım göstermeleri değerlendirilir.</p>
Kariyer Çıktısı	Öğrenciler tarihsel verileri araştırma, düzenleme ve görselleştirme becerilerini kullanarak bilgi temelli mesleklere yönelik farkındalık kazanır.
Teknoloji Entegrasyonu	Dijital tarih şeridinin sunulması Ürünlerin öğrenciler tarafından dijital platformlarda paylaşılması

TARİH

9. SINIF

EK 1**Yönerge:** Orta Çağ'daki başlıca devletlere ait tablodaki yerleri doldurunuz.

	YÖNETİM ŞEKLİ	ORDUNUN BÖLÜMLERİ	KULLANILAN SİLAHLAR
SASANİLER			
DOĞU ROMA			
TÜRKLER (GÖKTÜRK, UYGUR)			

TARİH

9. SINIF

EK 2**Öz Değerlendirme Formu**

Adı Soyadı: _____

Tarih: ___/___/___

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel katkınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize yardımcı olacaktır.

Değerlendirme Ölçütü	Evet	Kısmen	Hayır
Seçtiğim seviyeyi (temel-orta-zor) bilinçli bir şekilde belirledim.	☐	☐	☐
Araştırma sorularını dikkatlice inceledim ve yönergeleri doğru takip ettim.	☐	☐	☐
Çalışmam için güvenilir ve uygun kaynaklar kullandım.	☐	☐	☐
Elde ettiğim bilgileri düzenli bir şekilde raporlaştırdım.	☐	☐	☐
Harita/tablo/infografik/dijital ürünümü etkinlik yönergesine uygun hazırladım.	☐	☐	☐
Ürünümü oluşturmadan önce öğretmen geri bildirimlerini dikkate aldım.	☐	☐	☐
Grup arkadaşlarımla iş birliği içinde çalıştım ve katkı sağladım.	☐	☐	☐
Farklı seviyelerdeki arkadaşlarımdan bilgi alışverişi yaptım.	☐	☐	☐
Çalışmamı sunarken açık, anlaşılır ve düzenli ifadeler kullandım.	☐	☐	☐
Bu etkinliğin Orta Çağ'daki devletlerin ordu ve yönetim yapısını anlamaya yardımcı olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐

TARİH

9. SINIF

EK 3**Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı****Etkinlik Adı:**

Yönerge: Bu ölçek, Orta Çağ siyasi yapılarına (feodalizm, monarşi, imparatorluk) dair yaptığınız analizleri değerlendirmek için hazırlanmıştır. Çalışmanızda; bilgilerin doğruluğu, kanıtların neden-sonuç bağıyla sunulması ve “vasal, süzeren, meşru-iyet” gibi kavramların doğru kullanımı esas alınacaktır. Değerlendirme sürecine sadece hazırladığınız rapor değil; araştırma basamaklarınız ve grup içi iş birliğiniz de dahil edilerek performansınız dört düzeyde puanlanacaktır.

Ölçütler	4-Çok İyi	3-İyi	2-Yeterli	1-Geliştirilmeli
İçerik Doğruluğu ve Kapsamı	◇	◇	◇	◇
Ürün Tasarımı (Harita/Tablo/Rapor/İnfografik)	◇	◇	◇	◇
Göreve Uygunluk	◇	◇	◇	◇

Toplam Puan: ____

Başarı Düzeyleri:

Toplam Puan	Düzye
21-24	Çok iyi
17-20	İyi
13-16	Yeterli
6-12	Geliştirilmeli

ETKİNLİK 11

TEMA: ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.3.3. Orta Çağ'daki ticaret yollarının kendi çevresinde meydana getirdiği etkiyi sorgulayabilme
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	<p>a) Orta Çağ'daki ticaret yolları üzerinde yer alan devlet ve toplumların etkileşimleriyle ilgili sorular sorar.</p> <p>b) Orta Çağ'daki ticaret yolları üzerinde yer alan devlet ve toplumların ilişkilerini siyasi, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla çözümler.</p> <p>c) Orta Çağ'daki ticaret yollarının devlet ve toplumların siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerine etkisiyle ilgili çıkarımlarda bulunur.</p>
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin Orta Çağ ekonomi faaliyetleri hakkında ön bilgi ve harita okuma becerisi olduğu kabul edilmektedir.
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrencilerin harita okuma becerisine sahip olması, bilgileri yorumlama ve çıkarım yapabilmeleri beklenir.
Farklılaştırma Alanları	
İçerik	<p>Soyutluk (İFS)</p> <p>İFS1: Öğrencilerin ticaret yollarının güzergâhlarını belirleyen coğrafi, ekonomik ve siyasi etkenleri karşılaştırmaları, hangi etkenin daha belirleyici olduğuna dair gerekçeli bir çıkarım yapmaları ve bunu kısa bir değerlendirme metniyle açıklamaları istenebilir.</p> <p>İFS2: Öğrencinin, ticaret yollarında kullanılan yük hayvanlarını yalnızca tanımlamakla kalmayıp; bu hayvanların seçilmesinin ticaretin hızı, maliyeti ve güvenliği üzerindeki etkilerini yorumlayarak neden-sonuç ilişkisi kurmaları teşvik edilebilir.</p> <p>İFS3: Öğrencinin, ticaret yolları üzerindeki şehirleri harita üzerinde işaretlerken bu şehirlerin zaman içinde önem kazanma ya da önem kaybetme nedenlerini analiz etmeleri ve günümüz ticaret merkezleriyle bağlantı kurmaları istenebilir.</p> <p>İFS4: Öğrenciden, ticaret yollarında taşınan ürünleri inceleyerek bu ürünlerden birinin küresel ticareti nasıl dönüştürdüğüne dair alternatif bir senaryo geliştirmesi, senaryosunu dijital harita veya infografik ile desteklemesi istenebilir.</p>
	<p>Karmaşıklık (İFK)</p> <p>Öğrenciye, "Aynı ticaret yolu farklı dönemlerde farklı devletler tarafından kullanıldığında, siyasi, ekonomik ve teknolojik koşullardaki değişimler bu yolun önemini nasıl etkilemiş olabilir?" sorusu sorulabilir. Bu kapsamda öğrenciden; coğrafi koşullar, siyasi otorite, güvenlik durumu ve ticari talepler gibi birden fazla değişkeni birlikte değerlendirerek kısa bir karşılaştırma tablosu veya açıklayıcı paragraf oluşturması istenebilir. Elde ettiği sonuçları grubuyla paylaşarak ticaret yollarının gelişiminin tek bir nedene bağlı olmadığını, çok boyutlu ve değişken bir sistem olduğunu gerekçeleriyle ortaya koyması istenebilir.</p>

TARİH

9. SINIF

	Seçkin Kişiler (İFSK)	Öğretmen, “Marco Polo’nun İpek Yolu boyunca yaptığı seyahatler, Avrupa’nın Doğu dünyasına bakışını nasıl değiştirmiştir? Sence onun anlattıkları olmasaydı, Avrupa’nın ticaret ve kültür anlayışı aynı şekilde gelişir miydi? Neden?” sorusunu sorarak araştırma yapması istenebilir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	Problem çözüme, karar verme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek amacıyla öğretmen şu soruyu yöneltir: “Bu ticaret yolu olmasaydı Orta Çağ dünyasında hangi alanlar (ekonomi, kültür, siyaset vb.) en çok etkilenirdi? Kararını hangi gerekçelere dayanarak verdin?” Bu soru sayesinde öğrenciler, bir bilgi aktarmak yerine neden-sonuç ilişkisi kurar, alternatif durumları değerlendirir ve ulaştıkları sonucu gerekçelendirerek savunur.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Öğrenciler, araştırma sürecinde kendi ilgi alanlarına uygun olarak daha derinlemesine inceleme yapmaları ve ürünlerini disiplinler arası yenilikçi formatlarda sunmaları hususunda teşvik edilebilir.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	Öğrenme sürecinde liderlik özelliklerine sahip öğrencilerin tartışmaları derinleştirme, kanıt temelli açıklamalar sunma ve grup içinde analitik düşünmeyi teşvik etmeleri gibi yönlendirici roller üstlenerek öğrenme sürecine nitelikli katkı sağlamaları için fırsat verilebilir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Modern İpek Yolu niteliğindeki uluslararası demir yolu ve kara yolu projelerinin ekonomik ve çevresel etkilerini inceleyerek ulaşım güvenliği veya sürdürülebilir lojistik için geliştirilebilecek çözüm önerilerini içeren bir sunum hazırlamaları istenebilir. ÜFGHP2: Baharat Yolu’nun günümüzdeki karşılığı olan deniz ticaret rotalarında yaşanan güvenlik, korsanlık veya taşımacılık maliyeti gibi sorunları araştırarak uluslararası ticaretin güvenli ve kesintisiz yürütülebilmesi için uygulanabilir çözüm önerileri sunan bir poster oluşturmaları istenebilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	Hazırlanan çalışmanın yalnızca sınıf içinde değil okuldaki diğer öğrencilerin de anlayabileceği şekilde yeniden düzenlenmesi istenebilir. Bunun için ürünü okuldaki diğer öğrencilerin de inceleyebileceği bir dijital sergi içeriğine dönüştürmeleri sağlanabilir. Bu kapsamda öğrenci; hazırladığı harita, tablo ya da rapordan en önemli iki veya üç bilgiyi seçerek, bu bilgileri okuldaki tüm öğrencilerin anlayabileceği şekilde kısa ve sade bir dille yeniden yazabilir. Ardından ürününe yönlendiren bir QR kod oluşturarak QR kodun altına “Sence bu ticaret yolu olmasaydı dünya nasıl değişirdi?” sorusunu eklemeleri tavsiye edilebilir. Hazırlanan dijital sergi içeriği okul panosunda, koridor sergi alanında veya okulun web sitesi/dijital panosunda paylaşılabilir.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Öğrencilerden Kürk Yolu’nun tarihsel güzergâhını, ticareti yapılan ürünleri ve günümüzdeki ülke sınırlarını bir araya getirerek “Kürk Yolu’nun Dün-Bugün Analizi” başlıklı bir dijital mini broşür oluşturmaları; broşürde hem tarihsel verileri hem de güncel coğrafi bilgileri sentezleyerek açıklayıcı bir değerlendirme metni yazmaları istenebilir. ÜFSÜ2: Öğretmen öğrenciye “Bu çalışmadan sonra Orta Çağ medeniyetleri hakkında tek bir tane güçlü cümle kuracak olsan, bu ne olurdu?” sorusunu sorarak yorumunu sınıf arkadaşları ile paylaşmasını isteyebilir.

TARİH

9. SINIF

	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Öğrencilerden hazırladıkları çalışmaya ek olarak, sınıf arkadaşlarına kısa bir dijital anket uygulamaları istenebilir. Anket sorusunun “Orta Çağ’da bir tüccar olsaydın, İpek Yolu, Kürk Yolu ya da Baharat Yolu’ndan hangisini kullanmayı tercih ederdin?” şeklinde olması beklenebilir. Anket sonuçlarını dijital bir grafik hâline getirerek bu sonuçların neden böyle çıktığına dair kısa bir yorum cümlesi ile arkadaşlarına sunmaları istenebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	Öğrencilere, “Bugün bir ticaret yolu seçilecek olsaydı, İpek Yolu, Kürk Yolu veya Baharat Yolu’ndan hangisi daha stratejik olurdu? Neden?” sorusu yöneltilebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Etkileşimli tahta ve bilgisayar destekli sınıflar tercih edilerek öğrencilerin dijital materyallerle etkileşim kurabilecekleri öğrenme ortamları oluşturulur.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Öğrenme ortamı, yalnızca öğretmen-öğrenci etkileşimiyle sınırlı kalmayıp öğrencilerin kendi aralarında etkileşim kurabilecekleri şekilde düzenlenebilir. Öğrenme sürecinin zenginleştirilmesine ihtiyaç duyan öğrenciler için Marco Polo’nun İpek Yolu seyahatlerini ifade eden posterler, ticaret yollarını gösteren haritalar, dergi ve görsel materyaller bulundurulurak öğrencilerin bağımsız inceleme yapmaları sağlanabilir. Aynı zamanda ek sorular üretmeleri ve öğrenmeyi derinleştirmelerine rehberlik edilebilir.

TARİH

9. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Ticaret Hayattır									
Konu	Orta Çağ'daki Ticaret Yolları									
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin Orta Çağ'daki İpek, Baharat ve Kürk yollarının güzergâhlarını, ticareti yapılan malları açıklamaları; dilsiz harita üzerinde İpek, Baharat ve Kürk yollarını çizmeleri; harita-daki yolların günümüzde hangi ülkelerden geçtiğini incelemeleri sağlanır.									
Disiplinler Arası Bileşenler	Coğrafya, uluslararası ilişkiler, ekonomi, kültür, antropoloji									
Materyaller	Etkileşimli tahta, ders kitapları, bilgisayar, vb.									
Süre	2 ders saati									
Etkinlik Açıklaması	<p>Bu etkinlikte; tarihsel bilginin doğru yapılandırılması ve öğrenci merkezli bir araştırma sürecinin yürütülmesi amacıyla doğrudan anlatım ve üç kare tekniği birlikte kullanılmıştır.</p> <p>Doğrudan Anlatım: Öğretmen tarafından dersin giriş aşamasında, Orta Çağ ticaret yollarına dair temel kavramların netleştirilmesi ve günümüz coğrafyasıyla tarihsel arka plan arasında doğru bir bağ kurulması amacıyla tercih edilmiştir. Bu teknik, öğrencilerin sahip oldukları ön bilgileri (İpek, Baharat ve Kürk yolları gibi) ortaya çıkararak araştırma sürecine sağlam bir akademik zeminle başlamalarını sağlar.</p> <p>Üç Kare Tekniği: Öğrencilerin Orta Çağ ticaret yollarını güzergâh, ticareti yapılan ürünler ve günümüzdeki ülke sınırları olmak üzere üç farklı boyutta derinlemesine araştırmalarını sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Bu yöntem; öğrencileri bilgiyi sadece dinleyen konumundan çıkararak, verileri seçme, analiz etme ve uygun ürünlerle (harita, tablo, rapor vb.) sentezleme süreçlerine aktif olarak dâhil eder.</p>									
Uygulama Aşamaları	<p>Öğretmen, derse giriş aşamasında “Orta Çağ’da kullanılan ticaret yolları hangileridir?” sorusunu öğrencilerle paylaşarak ön bilgilerini ortaya çıkarır ve verilen yanıtları tahtaya yazar. Öğrencilerden gelen İpek Yolu, Baharat Yolu, Kürk Yolu gibi örnek cevaplar üzerinden konuya yönelik farkındalık sağlanır. Ardından “Bugünkü dersimizin konusu Orta Çağ ticaret yollarıdır.” diyerek öğrenme hedefini açıklar. Öğrenme sürecinde etkileşimli tahta veya bilgisayar destekli sınıflar tercih edilir (FÖOD-OTÖ). Öğretmen etkileşimli tahta ya da yansı ile aşağıda verilen üç kare tablosunu öğrencilere sunar. Öğrencilerden tabloda yer alan bu ticaret yollarına ilişkin temel bilgileri araştırmalarını, bulgularını derlemelerini ve seçtikleri uygun bir ürünle sunmalarını ister. Böylece öğrencilerin araştırma, bilgi seçme ve anlamlandırma becerilerini sürece aktif biçimde dâhil etmiş olur.</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="background-color: #00b0f0; color: white;">Kürk Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.</td> <td style="background-color: #00b0f0; color: white;">Kürk Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.</td> <td style="background-color: #00b0f0; color: white;">Kürk Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke sınırları içindedir?</td> </tr> <tr> <td style="background-color: #ff0000; color: white;">İpek Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.</td> <td style="background-color: #ff0000; color: white;">İpek Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.</td> <td style="background-color: #ff0000; color: white;">İpek Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke içindedir?</td> </tr> <tr> <td style="background-color: #008000; color: white;">Baharat Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.</td> <td style="background-color: #008000; color: white;">Baharat Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.</td> <td style="background-color: #008000; color: white;">Baharat Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke içindedir?</td> </tr> </table>	Kürk Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.	Kürk Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.	Kürk Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke sınırları içindedir?	İpek Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.	İpek Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.	İpek Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke içindedir?	Baharat Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.	Baharat Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.	Baharat Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke içindedir?
Kürk Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.	Kürk Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.	Kürk Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke sınırları içindedir?								
İpek Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.	İpek Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.	İpek Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke içindedir?								
Baharat Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde göster.	Baharat Yolu'nda ticareti yapılan ürünleri listele.	Baharat Yolu'nun güzergah şehirleri bugün hangi ülke içindedir?								

TARİH

9. SINIF

Ardından, öğrencilerin ilgi alanları, öğrenme hızları ve bireysel ihtiyaçları dikkate alınarak heterojen nitelikte üç çalışma grubu oluşturulur (**SFGE**).

Öğretmen, üç kare tekniğine uygun olarak aşağıdaki görevlendirmeleri yapar:

1. GRUP: Kürk Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde tespit eder, ticareti yapılan ürünleri listeler ve günümüzde Kürk Yolu şehirlerinin hangi ülke sınırları içerisinde olduğunu tablo ile gösterirler (**ÜFSÜ 1**).

2. GRUP: İpek Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde tespit eder, ticareti yapılan ürünleri listeler ve günümüzde Kürk Yolu şehirlerinin hangi ülke sınırları içerisinde olduğunu tablo ile gösterirler (**ÜFGHP 1, İFSK**).

3. GRUP: Baharat Yolu'nun güzergâhını harita üzerinde tespit eder, ticareti yapılan ürünleri listeler ve günümüzde Kürk Yolu şehirlerinin hangi ülke sınırları içerisinde olduğunu tablo ile gösterirler (**ÜFGHP 2**).

Gruplar, kendilerine verilen konular doğrultusunda araştırmalarını gerçekleştirerek kapsamlı raporlar hazırlar. Öğretmen, süreci desteklemek amacıyla gerekli kaynak ve materyallerin sınıf ortamında bulunmasını sağlar; öğrencilerin kendi seçimlerine göre dijital ve çevrim içi kaynaklardan çalışmalarını için özgür bırakılır (**SFSÖ**). Hazırlanan sunumlar; dijital haritalar, PowerPoint sunumları, fotoğraflar, makaleler, infografikler, tablolar ya da duvar gazetesi gibi çeşitli formatlarda veya öğrencilerin tercih ettiği farklı bir yöntemle profesyonel biçimde ifade edilir (**ÜFÜÇ, ÜFGAK**).

Öğretmen, süreci özetlemek amacıyla gruplara şu sokratik soruları yöneltir:

- Ticaret yollarının güzergâhlarını belirlemede hangi etkenler etkili olmuştur (**İFS 1, ÜFD**)?
- Ticaret yollarında yük taşımada kullanılan hayvanlar nelerdir ve özellikleri nasıldır (**İFS 2**)?
- Güzergâhlar üzerinde hangi şehirler bulunmaktadır (**İFS 3**)?
- Ticaret yollarında taşınan ürünlerin önemi nedir? Bu ürünleri görsel destekli bir sunum ve dijital harita ile ifade ediniz (**İFS 4**).

Ürünlerin sergilenebilmesi için sınıf duvar panoları ve çevrim içi içerik paylaşımı amacıyla okulun web sitesi gibi platformlara erişim sağlanır (**FÖOD-ÖMO**). Üç Kare tablosundaki temel bilgilerin araştırılarak elde edilen verilerin uygun bir ürün aracılığıyla sunulması beklenir (**İFK, ÜFSÜ 2**).

Değerlendirme

Öğrencilerin Orta Çağ ticaret yollarına ilişkin kavramsal bilgilerini, güzergâh-şehir ilişkilerini anlama düzeylerini ve ticaret yollarını doğru eşleştirme becerilerini ölçmek amacıyla aşağıdaki dijital etkinlik kullanılır. Aynı zamanda "Ticaret Yolları Etkinliği", öğrencilerin yol-şehir ilişkilerini kavrama, mekânsal düşünme ve tarihsel ağları bütüncül biçimde değerlendirme becerilerini ölçmeye yönelik olarak uygulanır.

1. Ticaret yolları etkinliği

<https://meb.ai/UmhjgtQ>

2. Orta Çağ Ticaret Yolları Haritası (EK 2)

Öğrencilerin Orta Çağ ticaret yolları etkinliğini (şehir-yol eşleştirme) doğru, dikkatli ve yönergelere uygun biçimde tamamlayıp tamamlamadıklarını değerlendirmek amacıyla öğretmen kontrol listesi kullanılır. Bu liste, öğrencilerin harita okuma, şehirleri doğru eşleştirme, gerekçelendirme, araştırma ve sunum becerilerini sistemli olarak gözlemlemeye olanak sağlar.

3. Öğretmen Kontrol Listesi (EK 3)

Bu kontrol listesi, öğrencilerin “Orta Çağ Ticaret Yolları” etkinliği kapsamındaki harita okuma, şehir-yol eşleştirme ve araştırma verilerini gerekçelendirme becerilerini sistemli bir şekilde gözlemlemek amacıyla hazırlanmıştır. Öğretmen, uygulama sürecinde her bir öğrencinin veya grubun performansını; şehir konumlarını doğru belirleme, güvenilir kaynak kullanımı ve sürece aktif katılım gibi kriterler üzerinden “Evet” veya “Hayır” şeklinde işaretleyerek değerlendirmelidir.

4. Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (EK 4)

Öğrencilerin İlk ve Orta Çağ’da ticaret yollarının ekonomik ve sosyal hayata etkilerine dair hazırladıkları özgün ürünleri (harita, afiş, sunum vb.) profesyonel kriterlere göre değerlendirmek amacıyla Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılır. Bu araç; öğrencilerin tarihsel bilgiyi doğru kullanma, coğrafi koşulları üretim modelleriyle ilişkilendirme ve bilgiyi yeni bir bağlama dönüştürme performanslarını objektif kriterlerle puanlamak için tercih edilir. Öğretmen, gruplar öğrenme merkezlerinde rotalarını tasarlar ve sunumlarını hazırlarken gözlem yapar; sunulan nihai ürünleri rubrikteki dördü başarı aralığına göre değerlendirir. Uygulama, etkinliğin “Paylaşım ve Sunum” aşamasında, kazanımların somut birer çıktıya dönüştüğü son bölümde gerçekleştirilir.

5. Çalışma Kağıdı (EK 5)

Öğrencilerin ticaret yolları, üretim modelleri ve yerleşim stratejileri arasındaki neden-sonuç bağlarını keşfetmelerini sağlamak amacıyla EK 5’te Çalışma Kağıdı-Ekonomi Dedektifi: İz Sürme Soruları kullanılır. Bu araç; coğrafi ve siyasi değişimlerin ekonomik yapılar üzerindeki domino etkisini analiz etme ve tarihsel nedenleri kanıta dayalı olarak gerekçelendirme becerilerini ölçmek için tercih edilir. Öğrenciler, Kral Yolu ve İpek Yolu üzerindeki değişimleri iki adet nitelikli açık uçlu soru üzerinden yazılı olarak raporlayarak kendi çıkarımlarını sunarlar. Uygulama, etkinliğin “Sonuçlandırma ve Değerlendirme” aşamasında, kazanımların üst düzey düşünme ve akıl yürütme becerileriyle temellendirilerek içselleştirilmesi

6. Akran Değerlendirme Formu (EK 6)

Öğrencilerin öğrenme merkezlerindeki (Sarı, Mavi, Kırmızı) araştırma süreçlerini ve Üç Kare Tekniği ile oluşturdukları tarihsel çıkarımları birbirlerinin gözünden analiz etmeleri amacıyla Akran Değerlendirme Formu kullanılır. Bu araç; öğrencilerin ticaret yollarındaki süreklilik ve değişimi görselleştirme, neden-sonuç bağlarını kanıta dayalı sunma ve grup içi iş birliği performanslarını ölçmek için tercih edilir. Öğrenciler, öğrenme merkezlerindeki çalışmalarını tamamlayıp sentez ürünlerini (harita, afiş vb.) paylaştıktan sonra formu doldururlar. Uygulama, etkinliğin “Paylaşım ve Sunum” aşamasında, kazanımların akran geri bildirimleriyle desteklenmesi amacıyla gerçekleştirilir.

Kariyer Çıktısı

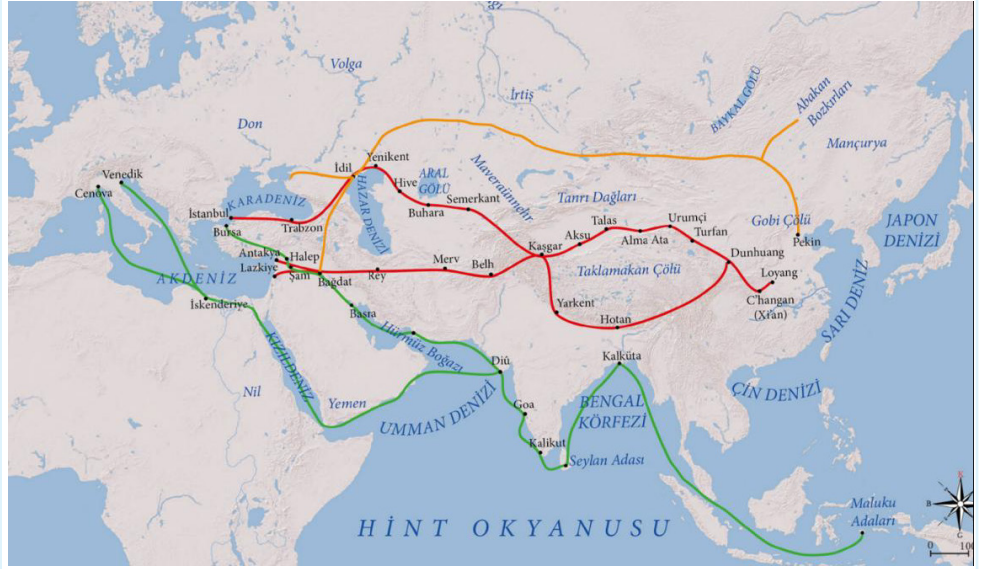
Bu etkinlik, öğrencilerin tarihsel veri analizi, harita okuryazarlığı, araştırma raporu hazırlama ve sunum becerilerini geliştirerek ileride tarih, coğrafya, arkeoloji, lojistik, dış ticaret ve uluslararası ilişkiler gibi alanlarda gerekli olan temel akademik ve mesleki yetkinlikleri edinmelerine katkı sağlar.

Teknoloji Entegrasyonu

Ders sürecinde etkileşimli tahta, dijital haritalar, çevrim içi araştırma platformları ve çoklu ortam araçları kullanılarak öğrencilerin dijital okuryazarlık, veri analizi ve teknoloji destekli sunum becerileri geliştirilir.

TARİH

9. SINIF

EK 1**Orta Çağ Ticaret Yolları Haritası****EK 2****Orta Çağ Ticaret Yolları Eşleştirme Tablosu**

Yönerge: Orta Çağ ticaret yolları haritasını inceleyiniz. Tabloda uygun yolları işaretleyiniz.

	KÜRK YOLU	İPEK YOLU	BAHARAT YOLU
Changan			
Kalküta			
Abakan			
Hanbalık			
Semerkant			
Bağdat			
Antakya			
Şam			
Goa			
Buhara			
Diu			
Kaşgar			
İstanbul			

TARİH

9. SINIF

EK 3**Öğretmen Kontrol Listesi****Grup/Öğrencinin Adı Soyadı:** _____**Tarih:** ___/___/___**Sınıf:** _____**Etkinliğin Adı:** _____

Yönerge: Bu kontrol listesi, öğrencilerin veya grupların hazırladıkları infografik çalışmasını değerlendirmek amacıyla kullanılacaktır. Öğretmen, gözlem sürecinde tabloda yer alan kriterleri dikkate alarak “Evet” ya da “Hayır” kutucuğunu işaretler. Kriterler; çalışmanın zamanında teslim edilmesi, verilerin bilimsel kaynaklara dayalı sunulması, sürdürülebilirlik odaklı çözüm önerisi geliştirilmesi, sunumun anlaşılır biçimde yapılması, görseller ve metin arasındaki uyumun sağlanması ve infografiğin özgünlük içermesi başlıklarını kapsamaktadır.

Değerlendirme Ölçütü	Evet	Hayır
Şehir-ticaret yolu eşleştirmelerini doğru yaptı.	☐	☐
Haritayı doğru okuyarak şehir konumlarını belirledi.	☐	☐
Eşleştirmeleri mantıklı gerekçelerle açıkladı.	☐	☐
Araştırma sürecinde uygun ve güvenilir kaynaklar kullandı.	☐	☐
Etkinlik sürecine aktif olarak katıldı.	☐	☐

TARİH

9. SINIF

EK 4**Ürün Değerlendirme İçin Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı****Grup Adı:** _____**Tarih:****Etkinlik Adı:** Kral Yolu'ndan İpek Yolu'na Ekonomi

Yönerge: Bu rubrik, İlk ve Orta Çağ'da ticari yolların ve ekonominin gelişimine dair hazırladığınız ürünleri; tarihsel doğruluk, neden-sonuç ilişkisi, coğrafi farkındalık ve ürün niteliği ölçütlerine göre değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Her ölçüt için çalışmanıza en uygun düzeyi (1-4 arası) işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütü	4 ÇOK İYİ	3 İYİ	2 YETERLİ	1 GELİŞTİRİLMELİ	PUAN
Tarihsel Doğruluk ve Kavramsal Uygunluk	Kral ve İpek Yolu'nun özellikleri, üretim modelleri ve ticari mekanlar hatasız ve derinlemesine yansıtılmıştır.	Temel özellikler ve kavramlar doğru verilmiş ancak bazı ayrıntılarda derinlik eksiktir.	Bazı bilgiler hatalıdır veya kavramlar (karum, han, arasta vb.) bağlam dışı kullanılmıştır.	Bilgiler büyük ölçüde yanlıştır veya konuyla ilgisizdir.	
Neden-Sonuç ve Analiz Becerisi	Ticaret yollarının değişimi ile devletlerin ekonomik güçleri arasındaki bağ özgün çıkarımlarla kurulmuştur.	Geçmiş ve günümüz ekonomisi arasında doğru bağlantılar kurulmuş ancak analiz kısıtlıdır.	İlişkiler sadece yüzeysel benzerlikler üzerinden kurulmuş, neden-sonuç bağı zayıf kalmıştır.	Herhangi bir analiz veya ilişkilendirme yapılmamıştır.	
Coğrafi ve Mekânsal Farkındalık	Ticaret rotaları, iklim etkileri ve stratejik duraklar harita/ürün üzerinde tam ve doğru işaretlenmiştir.	Rotalar genel olarak doğru gösterilmiş, coğrafi faktörler ürüne yansıtılmıştır.	Harita üzerindeki işaretlemelerde veya mekan-yol eşleştirmesinde hatalar vardır.	Coğrafi faktörler göz ardı edilmiş, rotalar yanlış gösterilmiştir.	
Ürün Niteliği ve Dönüştürme	Seçilen formatta (dijital sunum, afiş vb.) bilgiler yaratıcı, düzenli ve etkiyleyici bir dille dönüştürülmüştür.	Ürün yönergeye uygun, temiz ve anlaşılır bir tasarıma sahiptir.	Bilgiler ve görseller arasında uyum zayıftır, ürün düzeni geliştirilmelidir.	Ürün düzensizdir ve bilgiyi aktarma potansiyeli düşüktür.	

Başarı Düzeyi ve Puanlama Tablosu

Toplam Puan Aralığı	Başarı Düzeyi	Açıklama
14-16 Puan	Çok İyi	Öğrenci/grup; tarihsel veriyi coğrafi bilinç ve yaratıcılıkla mükemmel bir şekilde sentezleyerek üst düzey bir ürün sunmuştur.
11-13 Puan	İyi	Kazanımlara büyük ölçüde ulaşılmıştır. Tarihsel ve coğrafi bilgiler doğru, ürün niteliği yeterli seviyededir.
8-10 Puan	Yeterli	Temel bilgiler mevcuttur ancak analiz boyutu ve ürünün görsel/mantıksal kurgusu geliştirilmeye muhtaçtır.
4-7 Puan	Geliştirilmeli	İçerik ve uygulama açısından ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Temel ekonomik kavramlar ve ticaret rotaları yeterince anlaşılammıştır.

TARİH

9. SINIF

EK 5**Çalışma Kâğıdı****Ekonomi Dedektifi:** İz Sürme Soruları**Ad Soyad:****Tarih:****Etkinlik Adı:** Kral Yolu'ndan İpek Yolu'na Ekonomi

Yönerge: Bu çalışma kağıdı, İlk ve Orta Çağ'daki ticari dönüşümleri birer "ekonomi dedektifi" titizliğiyle analiz etmeniz için hazırlanmıştır. Soruları yanıtlarken; incelediğiniz metin, harita ve görsellerdeki tarihsel kanıtları temel alarak bilgileri aktarmak yerine kendi özgün çıkarımlarınızı ifade etmelisiniz. Olayları sadece gerçekleşme biçimleriyle değil, "neden-sonuç" zinciri içerisinde ve "artı ürün", "kervansaray", "üretim modeli" gibi temel kavramları doğru bağlamda kullanarak akademik bir bakış açısıyla analiz etmeniz beklenmektedir.

Soru 1: İlk Çağ'da Lidyalıların Kral Yolu üzerinde başlattığı ticari hareketlilik ile Orta Çağ'da İpek Yolu'nun küresel bir ağa dönüşmesi kıyaslandığında; ulaşım hızındaki artışın ve güvenlik önlemlerinin (karakollar, derbentler) ticaret hacmi üzerindeki etkisini neden-sonuç ilişkisi kurarak açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Soru 2: Bir bölgede tarımsal üretimin artması ile o bölgeden geçen ticaret yolunun canlanması arasında nasıl bir bağ vardır? Bu durumu artı ürün kavramı ve ticari mekanların (arasta, bedesten vb.) kuruluşu üzerinden sorgulayarak değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

TARİH

9. SINIF

EK 6**Akran Değerlendirme Formu****Değerlendiren Öğrenci:** _____**Tarih:** _____**Değerlendirilen Grup/Arkadaş:** _____

Yönerge: Aşağıdaki ölçütleri dikkate alarak, grup arkadaşınızın uzmanlık alanındaki (Kral Yolu, İpek Yolu, üretim modelleri vb.) bilgilerini size aktarma sürecini ve ortak ürüne katkısını objektif bir şekilde değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütü	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Üç Kare Tekniği kapsamında olayları (geçmiş, değişim, gelecek) mantıklı bir sırayla ilişkilendirdi.	◇	◇	◇	◇
Ticaret yolları ve üretim modelleri arasındaki bağı harita ve görsellerle destekledi.	◇	◇	◇	◇
Farklı ticaret yollarının ekonomik sonuçlarını karşılaştırırken doğru kanıtlar sundu.	◇	◇	◇	◇
Öğrenme merkezindeki görev dağılımına uyararak ortak ürünün niteliğine katkı sağladı.	◇	◇	◇	◇
Arkadaşlarının sorularına açıklayıcı ve neden-sonuç odaklı cevaplar verdi.	◇	◇	◇	◇

ETKİNLİK 12

TEMA: ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TAR.9.3.4. Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin oluşturduğu ürünleri paylaşabilme				
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	<p>a) Araştırmasında belirlediği kaynaklardan Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin bilgi toplar.</p> <p>b) Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin belirlediği kaynakları inceleyerek araştırmasına dair bilgileri tespit eder.</p> <p>c) Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin kullanacağı kaynakların sınırlılığını sorgular.</p> <p>ç) Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin kaynaklardan araştırmasına uygun olarak belirlediği bilgileri yorumlar.</p> <p>d) Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin kanıtlara dayanarak oluşturduğu araştırmasını paylaşır.</p>				
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin Orta Çağ'daki bilim, kültür ve sanata etkilerine ilişkin ön bilgileri olduğu; dönemin bilim adamları ve eserlerini örneklendirebileceği kabul edilir.				
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Medeniyet havzalarının coğrafi konumlarını harita üzerinde ayırt edebilme, bilim, kültür ve sanat alanlarındaki gelişmeleri neden-sonuç ilişkisi içinde değerlendirebilme, farklı medeniyetler arasında etkileşim ve aktarımı fark edebilme, görsel, yazılı ve dijital kaynaklardan elde edilen bilgileri karşılaştırma ve çıkarım yapma becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir.				
Farklılaştırma Alanları					
İçerik	<table><tr><td>Soyutluk (İFS)</td><td>Öğrenciye Medeniyet Havzaları Haritası (EK 1) verilerek harita üzerinde görülen etkileşimlerden hareketle "Sizce medeniyetlerin gelişimini asıl belirleyen unsur coğrafya mı yoksa bilgi alışverişi midir? Neden?" sorusu yöneltilebilir.</td></tr><tr><td>Karmaşıklık (İFK)</td><td><p>İFK1: Öğretmen, öğrenciden seçtiği rolün perspektifinden (örneğin bir astronomun gözünden mimara veya tüccara) diğer bir RAFT grubuna hitaben, bilginin tek bir merkezde değil medeniyetler arası bir iş birliği ve sistem döngüsü içerisinde geliştiğini kanıtlayan, kuramsal gerekçelere dayalı bir iş birliği çağırısı/mektubu kaleme almasını isteyebilir.</p><p>İFK2: Öğretmen; öğrenciden, incelediği icadın veya mimari yapının sadece kendi alanındaki etkisini değil bu gelişmenin aynı anda ekonomik (tüccar), bilimsel (astronom) ve sosyal (yönetici) yapılar üzerindeki zincirleme etkilerini analiz eden bir "Disiplinler Arası Etki Şeması" oluşturmasını isteyerek tarihsel olguların karmaşık ve birbirine bağımlı doğasını somutlaştırmasını sağlayabilir.</p></td></tr></table>	Soyutluk (İFS)	Öğrenciye Medeniyet Havzaları Haritası (EK 1) verilerek harita üzerinde görülen etkileşimlerden hareketle "Sizce medeniyetlerin gelişimini asıl belirleyen unsur coğrafya mı yoksa bilgi alışverişi midir? Neden?" sorusu yöneltilebilir.	Karmaşıklık (İFK)	<p>İFK1: Öğretmen, öğrenciden seçtiği rolün perspektifinden (örneğin bir astronomun gözünden mimara veya tüccara) diğer bir RAFT grubuna hitaben, bilginin tek bir merkezde değil medeniyetler arası bir iş birliği ve sistem döngüsü içerisinde geliştiğini kanıtlayan, kuramsal gerekçelere dayalı bir iş birliği çağırısı/mektubu kaleme almasını isteyebilir.</p> <p>İFK2: Öğretmen; öğrenciden, incelediği icadın veya mimari yapının sadece kendi alanındaki etkisini değil bu gelişmenin aynı anda ekonomik (tüccar), bilimsel (astronom) ve sosyal (yönetici) yapılar üzerindeki zincirleme etkilerini analiz eden bir "Disiplinler Arası Etki Şeması" oluşturmasını isteyerek tarihsel olguların karmaşık ve birbirine bağımlı doğasını somutlaştırmasını sağlayabilir.</p>
Soyutluk (İFS)	Öğrenciye Medeniyet Havzaları Haritası (EK 1) verilerek harita üzerinde görülen etkileşimlerden hareketle "Sizce medeniyetlerin gelişimini asıl belirleyen unsur coğrafya mı yoksa bilgi alışverişi midir? Neden?" sorusu yöneltilebilir.				
Karmaşıklık (İFK)	<p>İFK1: Öğretmen, öğrenciden seçtiği rolün perspektifinden (örneğin bir astronomun gözünden mimara veya tüccara) diğer bir RAFT grubuna hitaben, bilginin tek bir merkezde değil medeniyetler arası bir iş birliği ve sistem döngüsü içerisinde geliştiğini kanıtlayan, kuramsal gerekçelere dayalı bir iş birliği çağırısı/mektubu kaleme almasını isteyebilir.</p> <p>İFK2: Öğretmen; öğrenciden, incelediği icadın veya mimari yapının sadece kendi alanındaki etkisini değil bu gelişmenin aynı anda ekonomik (tüccar), bilimsel (astronom) ve sosyal (yönetici) yapılar üzerindeki zincirleme etkilerini analiz eden bir "Disiplinler Arası Etki Şeması" oluşturmasını isteyerek tarihsel olguların karmaşık ve birbirine bağımlı doğasını somutlaştırmasını sağlayabilir.</p>				

TARİH

9. SINIF

	Çeşitlilik (İFÇ)	Öğrenciden aşağıdaki sanal müzelerden iki tanesini ziyaret ederek ortak kültürel birikimde ilgili çıkarımda bulunması istenebilir.
		1. Sanal Müze - T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı https://sanalmuze.gov.tr/
		2. Louvre Müzesi - Çevrim İçi Turlar https://www.louvre.fr/en/online-tours
		Google Arts & Culture - Sanal Müzeler ve Koleksiyonlar https://artsandculture.google.com/
	Organizasyon (İFO)	Öğrenciye “Bu medeniyetlerin bilim, kültür ve sanat alanındaki çalışmalarına baktığınızda onu diğerlerinden ayıran en belirgin özellikler nelerdir? Neden?” sorusu sorulabilir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İbn Sina, Farabi, Biruni, İbn Rüşd, Konfüçyüs, Leonardo da Vinci gibi isimler örnek olarak ele alınabilir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	Öğrenciye “Medeniyetlerden hangisi bilgiyi insanlara ulaştırmada daha güçlüydü, böyle düşünmene yol açan tarihsel kanıtlar var mı?” sorusu sorulabilir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	Öğrencinin, “Tarihsel Olasılık Tasarımcısı” rolünü üstlenerek grubun çalıştığı medeniyetle ilgili şu tetikleyici cümle üzerinden düşünmesi istenebilir: “Bu medeniyetin en önemli katkısı hiç ortaya çıkmıyordu ----” Öğrenciden, bu cümleyi en az iki farklı olasılıkla tamamlaması ve her olasılık için kısa bir gerekçe sunması istenebilir. Örneğin bilimin, kültürel yaşamın ya da sanat anlayışının nasıl farklılaşabileceğine dair alternatif yorumlar geliştirir. Ardından grup arkadaşlarına “Sizce hangi ihtimal daha güçlü ve neden?” sorusunu yönelterek tartışmayı başlatabilir. Bu süreçte tek doğruya ulaşmak hedeflenmez; önemli olan, üretilen fikirlerin gerekçelendirilmesi ve tarihsel bağlamla ilişkilendirilmesidir. Böylece öğrenme süreci ilerletilir, olasılık temelli düşünme desteklenir ve grup çalışması derinleştirilebilir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	Öğrenciye; “Harita, görsel ya da metinde fark ettiğin hangi ayrıntı, bu medeniyetlerin sandığından daha gelişmiş ya da farklı olduğunu düşündürdü?” “Bu ayrıntıyı gruba anlattıysan onların düşüncesi hangi yönde değişebilir?” soruları sorulabilir.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	Öğrenciye; “Bu bilgiyi açıklarken neden özellikle bu kaynağı kullanmak istedin?” “Bu konuyu farklı görüşler içeren bir kaynaktan araştırmış olsaydın yorumunun hangi yönü değişebilirdi?” soruları sorulabilir.

TARİH

9. SINIF

Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	Öğrenciye “Bilimsel bilginin medeniyetler arası aktarımı olmasaydı günümüz dünyası nasıl olurdu?” sorusu sorularak bu soru üzerinden ürünler oluşturulabilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	<p>ÜFGAK1: Öğretmen; öğrenciden, seçtiği RAFT rolü (Endülüslü astronom, Venedikli tüccar vb.) kapsamında hazırlayacağı ürünü, yalnızca sınıf içi bir ödev olarak değil o disiplindeki gerçek bir muhataba (üniversite senatosu, ticaret odası veya müze kurulu vb.) hitap eden profesyonel bir rapor, teknik çizim veya proje taslağı standartlarında oluşturmasını isteyebilir.</p> <p>ÜFGAK2: Öğretmen; hazırlanan özgün ürünlerin, okul koridorlarındaki QR kodlu sanal sergi aracılığıyla farklı kademelerdeki öğrencilere, okul dışı uzmanlara veya ilgili dijital platformlardaki topluluklara sunulmasını sağlayarak öğrencinin akademik emeğinin gerçek bir sosyal faydaya ve izleyici kitlesine ulaşmasına imkân tanıyabilir.</p> <p>QR Kodlu Okul Sergisi için aşağıdaki yönerge kullanılabilir:</p> <p>Amaç:</p> <p>Hazırlanan çalışmaları okul genelinde paylaşarak tarihsel bilginin farklı kitlelere aktarılmasını sağlamak.</p> <p>Uygulama:</p> <p>Öğrenci, Endülüslü bir astronom rolüyle Avrupa’daki bir üniversiteye hitaben kısa bir mektup veya teknik çizim hazırlar. Çalışmada usturlabın kullanımı ve gökyüzü haritalarının bilimsel önemi sade ve anlaşılır biçimde açıklanır.</p> <p>Hazırlanan ürün dijital ortama aktarılır ve bir QR kod oluşturulur. QR kod, okul panosunda sergilenir. Okulu gezen öğrenciler QR kodu okutarak çalışmayı inceleyebilir.</p>
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	Öğrenciye “Bu çalışmadan sonra Orta Çağ medeniyetleri hakkında öğrendiğin en önemli şeyi tek bir cümle ile anlatacak olsan bu cümle ne olurdu?”
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Öğrenciye “Öğrendiğin bilgileri başka bir yolla anlatmanı isteseydin hangi yolu seçerdin ve neden?” sorulabilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Dönüşümler (ÜFD)	<p>ÜFD1: Öğretmen; öğrenciden topladığı akademik verileri seçtiği rolün (tüccar, astronom vb.) diline ve XII. yüzyılın kültürel bağlamına tercüme ederek dönüştürmesini isteyebilir; bu kapsamda öğrenci, ham bilgiyi yeni bir tarihsel perspektif ve format (mektup, seyahatname vb.) içerisinde yeniden yapılandırabilir.</p> <p>ÜFD2: Öğretmen; öğrenciden, hazırladığı profesyonel ürünü (rapor), “Bu bilgileri akademik bir çevre yerine bir çocuk müzesi ziyaretçilerine veya bir pazar yeri esnafına anlatacak olsaydın dilinde ve içeriğinde hangi temel dönüşümleri yapman gerekirdi?” sorusu ekseninde farklı bir kitle için yeniden kurgulamasını isteyebilir.</p>
	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Öğretmen; öğrenme ortamını sadece fiziksel bir alan olarak değil öğrencilere zengin etkileşim ve keşif fırsatları sunan dinamik bir öğrenme alanı olarak tasarlayabilir; bu kapsamda sınıfı, RAFT gruplarının birbiriyle bilgi alışverişinde bulunabileceği, dijital kaynaklara erişebileceği ve tarihsel materyallerle etkileşim kurabileceği şekilde çok yönlü olarak düzenleyebilir.

TARİH

9. SINIF

	Tercihler (FÖOD-T)	Öğretmen; öğrencilerin bireysel öğrenme profillerindeki çeşitliliği dikkate alarak, ortamı hem sessiz bireysel çalışmaya hem de grup hâlinde tartışma ve paylaşım imkân tanıyacak şekilde esnek ve değişken bir yapıda düzenleyebilir. Bu süreçte öğrenci, kendi çalışma tercihine uygun alanı seçerek aktif üretici rolünü üstlenirken öğretmen, değişen ortam ihtiyaçlarına göre rehberlik ederek her öğrencinin en verimli olduğu fiziksel düzeni bulmasını destekleyebilir.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Öğretmen; öğrenme ortamını öğrencilerin iskân ve istimal politikalarına dair kendi fikirlerini, ilgi alanlarını ve tarihsel çıkarımlarını özgürce keşfetmelerine olanak tanıyacak şekilde tasarlayabilir. Bu süreçte ortam, öğretmenin doğrudan bilgi aktaran değil öğrenci odaklı araştırmayı destekleyen bir yönlendirici rol üstlendiği, etkileşimli ve keşifçi bir merkez olarak yapılandırılmalıdır.

TARİH

9. SINIF

FARKLILAŞTIRILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Medeniyetin İzinde Bakış Açıları																						
Konu	Orta Çağ'da Bilim, Kültür ve Sanat																						
Öğrenme Hedefleri	Orta Çağ'daki başlıca medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanat alanlarındaki faaliyetlerini öğretmek.																						
Disiplinler Arası Bileşenler	Coğrafya, uluslararası ilişkiler, astronomi, matematik, felsefe, mantık, sanat tarihi, mimari,																						
Materyaller	Etkileşimli tahta, ders kitapları, fiziki dünya haritası, bilgisayar, post-it, kâğıt, kalem ve renkli kartlar vb.																						
Süre	2 ders saati																						
Etkinlik Açıklaması	<p>Bu etkinlikte; Orta Çağ medeniyet havzalarının bilim, kültür ve sanata etkilerini çok boyutlu bir perspektifle analiz etmek ve öğrenciyi sürecin merkezine almak amacıyla Doğrudan Anlatım ve RAFT tekniklerinden yararlanılmıştır.</p> <p>Doğrudan Anlatım: Orta Çağ'da Doğu ve Batı dünyasındaki medeniyet odaklarının temel faaliyetleri ile bu bölgelerin güncel durumları arasında somut bağlar kurmak için tercih edilmiştir. Öğretmen, 'Bilgi sadece kitaplarda mı kalır, bir seyyahın günlüğünde mi canlanır?' sorusuyla süreci başlatarak öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirir ve bilginin yayılımına dair gerçekleştirilen beyin fırtınası yoluyla konunun tarihsel çerçevesini netleştirir. Bu basamak, tüm öğrencilerin araştırma ve ürün geliştirme aşamasına güçlü bir akademik altyapıyla başlamasını sağlar.</p> <p>RAFT (Rol, İzleyici, Format, Konu): Öğrencilerin edindikleri bilgileri astronom, tüccar veya mimar gibi farklı tarihsel kimliklerin (rol) bakış açısıyla, belirli bir kitleye (izleyici) yönelik özgün formatlarda (mektup, rapor, broşür) sunmalarını sağlayarak içeriği derinlemesine kişiselleştirmek amacıyla kullanılmıştır. Bu zenginleştirme stratejisi; bilginin sadece ezberlenmesini değil, XII. yüzyılın dili ve kültürel bağlamıyla yeniden yapılandırılmasını, olasılık temelli düşünmeyi ve üst düzey tarihsel empati becerisini desteklemek için tercih edilmiştir.</p>																						
Uygulama Aşamaları	<p>Öğretmen, "Bilgi sadece kitaplarda mı kalır, bir seyyahın günlüğünde mi canlanır?" sorusuyla derse başlar. Orta Çağ'da bilginin nasıl yayıldığına dair kısa bir beyin fırtınası yapılır. Ardından, öğrencilerin hazır bulunuşluklarına ve ilgilerine göre seçebilecekleri RAFT Seçim Tablosu etkileşimli tahtaya yansıtılır.</p> <p>Öğrenciler aşağıdaki satırlardan birini seçerek çalışmalarını yürütürler. Her satır, öğrencinin konuyu farklı bir perspektiften "zenginleştirmesini" sağlar.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ROL</th> <th>İZLEYİCİ</th> <th>FORMAT</th> <th>KONU</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Endülüslü astronom</td> <td>Avrupa'daki bir üniversite</td> <td>Mektup/Teknik Çizim</td> <td>Usturlabın kullanımı ve gökyüzü haritalarının önemi</td> </tr> <tr> <td>Venedikli tüccar</td> <td>Venedik Ticaret Odası</td> <td>Seyahatname/Rapor</td> <td>İpek Yolu üzerindeki Asya icatlarının (kâğıt, matbaa) ticari potansiyeli</td> </tr> <tr> <td>Bağdatlı mimar</td> <td>Abbasi Halifesi</td> <td>Proje Taslağı/İnfoğrafik</td> <td>Beytül-Hikme'nin mimari yapısı ve içindeki kültürel zenginlik</td> </tr> <tr> <td>Modern müze yöneticisi</td> <td>Lise öğrencileri</td> <td>Sanal Sergi Broşürü</td> <td>"Orta Çağ Karanlık Değildi" İslam, Batı ve Asya havzalarından 3 ana eser.</td> </tr> </tbody> </table>			ROL	İZLEYİCİ	FORMAT	KONU	Endülüslü astronom	Avrupa'daki bir üniversite	Mektup/Teknik Çizim	Usturlabın kullanımı ve gökyüzü haritalarının önemi	Venedikli tüccar	Venedik Ticaret Odası	Seyahatname/Rapor	İpek Yolu üzerindeki Asya icatlarının (kâğıt, matbaa) ticari potansiyeli	Bağdatlı mimar	Abbasi Halifesi	Proje Taslağı/İnfoğrafik	Beytül-Hikme'nin mimari yapısı ve içindeki kültürel zenginlik	Modern müze yöneticisi	Lise öğrencileri	Sanal Sergi Broşürü	"Orta Çağ Karanlık Değildi" İslam, Batı ve Asya havzalarından 3 ana eser.
ROL	İZLEYİCİ	FORMAT	KONU																				
Endülüslü astronom	Avrupa'daki bir üniversite	Mektup/Teknik Çizim	Usturlabın kullanımı ve gökyüzü haritalarının önemi																				
Venedikli tüccar	Venedik Ticaret Odası	Seyahatname/Rapor	İpek Yolu üzerindeki Asya icatlarının (kâğıt, matbaa) ticari potansiyeli																				
Bağdatlı mimar	Abbasi Halifesi	Proje Taslağı/İnfoğrafik	Beytül-Hikme'nin mimari yapısı ve içindeki kültürel zenginlik																				
Modern müze yöneticisi	Lise öğrencileri	Sanal Sergi Broşürü	"Orta Çağ Karanlık Değildi" İslam, Batı ve Asya havzalarından 3 ana eser.																				

TARİH

9. SINIF

	<p>Öğrenciler seçtikleri rolün gerektirdiği bilgileri toplamak için araştırma basamaklarını uygularlar (İFK 1, SFAU, FÖOD-OTÖ, FÖOD-T, FÖOD-ÖMO):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bilgi Toplama: Ders kitabı ve dijital kaynaklar (müzeler, kütüphaneler) üzerinden rollerle ilgili kanıtlar bulurlar (İFÇ, İFS, SFAY, ÜFGHP). • Sentezleme: Bir “Endüslü Astronom” rolündeki öğrenci, sadece bilgiyi öğrenmez; o bilgiyi XII. yüzyılın diliyle bir Avrupalı bilim insanına nasıl anlatacağını tasarlar (SFÜDD, İFO, SFKÖ). • Ürün Oluşturma: Taslaklar hazırlanır, görseller seçilir ve seçilen formatta (mektup, rapor, broşür vb.) ürün son hâline getirilir (ÜFGAK1, İFK 2, ÜFD1, ÜFÜÇ). <p>Öğretmen, ürünlerin tarihsel doğruluk ve yaratıcılık açısından değerlendirilmesinin ardından, süreci üst düzey düşünme ve öz yansıtma ile sonlandırmak için yansıtıcı bir müzakere başlatabilir. Bu aşamada, hazırlanan mektup, rapor ve sanal sergi broşürleri gibi özgün ürünler QR kodlara dönüştürülerek sınıf panosunda sergilenir, böylece çalışmaların gerçek alıcı kitleye ulaşması sağlanır. Öğrenciler, “Galeri Yürüyüşü” ile arkadaşlarının farklı perspektiflerden (astronom, tüccar vb.) hazırladığı içerikleri incelerken aynı zamanda kendi öğrenme süreçlerini değerlendirmek üzere öz değerlendirme formlarını doldururlar. Süreç, Orta Çağ’daki bilgi ağının günümüzün küresel bilimsel iş birlikleriyle olan bağını kuran bir sentez tartışmasıyla, öğrenilen bilgilerin yeni bağlamlara taşınması ve profesyonel kriterlere dayalı geri bildirimlerin paylaşılmasıyla tamamlanır (ÜFGAK2, ÜFD2, ÜFÜD).</p> <p>EK 2 Analitik Dereceli Değerlendirme Anahtarı etkinliğin sonunda ürünler sergilendiğinde galeri yürüyüşü sırasında öğrencilerin RAFT çalışmaları, rolüne uygunluk, tarihsel doğruluk, sunum biçimi ve yaratıcılık açısından adil ve anlaşılır biçimde değerlendirmelerini için uygulanır. RAFT ürünlerini değerlendirirken öğretmen “Galeri Yürüyüşü” yaparak sınıfa küçük yapışkan notlar (post-it) dağıtarak öğrencilerin birbirlerinin ürünlerine “Tarihsel Doğruluk” ve “Yaratıcılık” üzerinden kısa geri bildirimler bırakmasını sağlayarak değerlendirme sürecini daha da zenginleştirebilir.</p> <p>EK 3 Öz Değerlendirme Formu, öğrencinin seçtiği rolü ne kadar iyi benimsediğini ve içeriği tarihsel gerçeklerle ne kadar doğru harmanladığını ölçmek için kullanılır.</p>
Değerlendirme	
Kariyer Çıktısı	Tarih, uluslararası ilişkiler, halkla ilişkiler (PR), akademisyenlik, arşiv uzmanlığı, müze müdürlüğü, senaryo yazarlığı, içerik editörlüğü.
Teknoloji Entegrasyonu	Dijital haritalar, öğrenciler; mektup, broşür veya rapor tasarımları için Canva, Adobe Express veya Microsoft Publisher kullanarak görsel okuryazarlık becerilerini geliştirirler (Ek 1). Araştırma safhasında Google Arts & Culture, British Museum Digital Collection veya İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi sanal turları kullanılarak "yerinde öğrenme" simülasyonu gerçekleştirilir. Hazırlanan ürünler, Genially veya Prezi gibi etkileşimli araçlarla sunularak "İnsanlık Medeniyeti" dijital sınıf arşivi (E-portfolyo) oluşturulur.

TARİH

9. SINIF

EK 1 Orta Çağ Medeniyet Havzaları Haritası

TARİH

9. SINIF

EK 2**ANALİTİK DERECELEME PUANLAMA ANAHTARI**

Bu değerlendirme, etkinliğin sonunda ürünler sergilendiğinde galeri yürüyüşü sırasında yapılır.

Amaç: Öğrencilerin RAFT çalışmaları; rolüne uygunluk, tarihsel doğruluk, sunum biçimi ve yaratıcılık açısından adil ve anlaşılır biçimde değerlendirilir.

Uygulama Yönergesi

1. Öğrenciler hazırladıkları RAFT çalışmalarını sınıfta sergiler.
2. Öğretmen, ürünleri rubriğe bakarak inceler.
3. Her ölçüt için 1'den 4'e kadar en uygun puan seçilir.
4. Öğrenciler, arkadaşlarının çalışmalarına kısa ve yapıcı notlar yazarak geri bildirim verir.

Değerlendirme Ölçütü	4 ÇOK İYİ	3 İYİ	2 YETERLİ	1 GELİŞTİRİLMELİ
Rol Uyumu	Seçilen rolün bakış açısı, dili ve üslubu tüm üründe tutarlı bir şekilde yansıtılmış.	Rolün özellikleri yoğunlukla yansıtılmış, üslupta ufak kopmalar var.	Rol zaman zaman unutulmuş, daha çok öğrenci ağızıyla yazılmış.	Seçilen rol ile içerik arasında bağ kurulamamış.
Tarihsel Doğruluk	Orta Çağ medeniyet havzalarına ait bilgiler eksiksiz ve tarihsel gerçeklere tam uygundur.	Bilgiler genel olarak doğrudur, ancak küçük kronolojik hata mevcuttur.	Bilgiler yüzeysel ve bazı temel tarihsel hatalar barındırmaktadır.	Bilgiler yanlış veya Orta Çağ gerçekliğiyle örtüşmüyor.
İzleyici ve Format	Hedef kitleye uygun bir dil seçilmiş ve formatın (mektup, rapor vb.) tüm kuralları uygulanmış.	Hedef kitleye hitap ediliyor, format kurallarına büyük oranda uyulmuş.	Format kurallarında eksiklikler var (Örn: mektup ama hitap bölümü yok.).	Belirlenen format ve izleyici kitlesi tamamen göz ardı edilmiş.
Yaratıcılık ve Özgünlük	Konu yaratıcı ve merak uyandırıcı bir şekilde işlenmiş.	Konu alışılmış bir akışla sunulmuş, özgün detaylar içeriyor.	Sunum monoton ve sadece ders kitabı bilgilerinin tekrarı niteliğinde.	Hiçbir yaratıcı çaba gösterilmemiş, kopyala-yapıştır bilgiler kullanılmış.

TOPLAM PUAN	BAŞARI DÜZEYİ
13-16	Çok İyi
10-12	İyi
7-9	Yeterli
4-6	Geliştirilmeli

TARİH

9. SINIF

EK 3**ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU**

Bu form, öğrencinin seçtiği rolü ne kadar iyi benimsediğini ve içeriği tarihsel gerçeklerle ne kadar doğru harmanladığını ölçmek için kullanılır.

Öğrenci Adı/Soyadı: Seçilen Rol:

1. Araştırma Süreci: Seçtiğim rolün yaşadığı dönemle ilgili bilgi toplarken en çok hangi kaynağın (ders kitabı, dijital müze, makale vb.) faydasını gördüm? Neden?

Cevap:

2. Kültürel Etkileşim: Hazırladığım üründe, farklı medeniyet havzalarının (İslam, Batı veya Asya) birbirini nasıl etkilediğine dair hangi kanıtı kullandım?

Cevap:

3. Empati ve Bakış Açısı: Başka birinin (bir tüccarın, bir astronomun vb.) gözüyle tarihe bakmak, konuyu öğrenme şeklimi nasıl değiştirdi?

Cevap:

4. Zorluklar: Bu çalışmayı yaparken en çok zorlandığım kısım neresiydi ve bu zorluğu nasıl aştım?

Cevap:

KAYNAKLAR

- Allen, J., Way, J. D., & Casillas, A. (2019). Relating school context to measures of psychosocial factors for students in grades 6 through 9. *Personality and Individual Differences*, 136, 96–106. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2018.01.041>
- Ambrose, D. (2021). Strengthening the moral development of the gifted: Interdisciplinary insights about ethical thoughts and actions. In *Handbook for counselors serving students with gifts and talents* (pp. 409-423). Routledge.
- Armour, M. (2015). Restorative practices: Righting the wrongs of exclusionary school discipline. *U. Rich. L. Rev.*, 50, 999.
- Atticot, L. (2023). Administrator and teacher experiences implementing restorative practices: A phenomenological study [Unpublished doctoral dissertation]. Concordia University Wisconsin).
- Casino-García, A. M., Llopis-Bueno, M. J., Gómez-Vivo, M. G., Juan-Grau, A., Shuali-Trachtenberg, T., & Llinares-Insa, L. I. (2021). "Developing Capabilities": Inclusive extracurricular enrichment programs to improve the well-being of gifted adolescents. *Frontiers in Psychology*, 12, 731591. doi:10.3389/fpsyg.2021.731591
- Çitil, M., & Ataman, A. (2019). Positive behavior support-based pre-ventive classroom management practices for gifted students: An action research. *Talent*, 9(2), 102-130.
- Davis, G. A., Rimm, A. B., ve Siegle, D. (2011). Gifted education: Matching instruction with needs. In J. W. Johnston (Ed.), *Education of the Gifted and Talented* (pp. 1-30). NJ: Pearson Education.
- Demir, S. (2021). Effects of learning style based differentiated activities on gifted students' creativity. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(1), 47-56.
- Dowling, K., & Barry, M. M. (2020). The effects of implementation quality of a school-based social and emotional well-being program on students' outcomes. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 10(2), 595-614. <https://doi.org/10.3390/EJIHPE10020044>
- Dursun, E. (2023). 9-13 yaş aralığındaki özel yetenekli çocukların öz-şefkat düzeyleri ile bilinçli farkındalık temelli öz-yeterlilik düzeylerine anne baba tutumlarının etkisinin incelenmesi [Unpublished master's thesis]. Istanbul Aydin University.
- Elmore, R. F., & Zenus, V. (1994). Enhancing social-emotional development of middle school gifted students. *Roeper Review*, 16(3), 182-185.
- Elmore, R. F., & Zenus, V. (1994). Enhancing social-emotional development of middle school gifted students. *Roeper Review*, 16(3), 182-185. <https://doi.org/10.1080/02783199409553569>
- Febriana, S., Syafril, S., & Kuswanto, C. W. (2024). Bullying in gifted and talented children: A systematic review. *Atfālunā*, 7(1), 15-30. <https://doi.org/10.32505/atfaluna.v7i1.8191>
- Garland, A. F., & Zigler, E. (1999). Emotional and behavioral problems among highly intellectually gifted youth. *Roeper Review*, 22(1), 41-44. <https://doi.org/10.1080/02783199909553996>
- Gualdi, G. (2019). Being a parent of gifted children and adolescents: Personal strategies to support growth. In *Understanding Giftedness* (pp. 91-102). Routledge.
- Jia, X., & Wu, W. (2025). The integration of psychological education and moral dilemmas from a value perspective. *BMC Psychology*, 13(1). <https://doi.org/10.1186/s40359-025-03197-8>
- Ladd, G. W., Kochenderfer-Ladd, B., Ettekal, I., Cortes, K. I., Sechler, C. M., & Visconti, K. J. (2014). The 4R-SUCCESS program: Promoting children's social and scholastic skills in dyadic classroom activities. *Gruppendynamik Und Organisationsberatung*, 45(1), 25-44. <https://doi.org/10.1007/S11612-013-0231-1>
- Matthews, M. S. (2004). Leadership education for gifted and talented youth: A review of the literature. *Journal for the Education of the Gifted*, 28(1), 77-113. <https://doi.org/10.1177/016235320402800105>
- Mendaglio, S. ve Peterson, J. S. (2007). *Models of counseling gifted children, adolescents, and young adults*. Austin, TX: Prufrock.
- Mofield, E. L., & Chakraborti-Ghosh, S. (2010). Addressing multidimensional perfectionism in gifted adolescents with affective curriculum. *Journal for the Education of the Gifted*, 33(4), 479-513.

- Mooij, T. (2008). Education and self-regulation of learning for gifted pupils: Systemic design and development. *Research Papers in Education*, 23(1), 1-19.
- Oppong, E., Shore, B. M., & Muis, K. R. (2019). Clarifying the connections among giftedness, metacognition, self-regulation, and self-regulated learning: Implications for theory and practice. *Gifted Child Quarterly*, 63(2), 102-119.
- Peterson, J. S. (1998). The burdens of capability [abstract]. *Reclaiming Children and Youth: Journal of Emotional and Behavioral Problems*, 6(4), 194-198.
- Pfeiffer, S. I., & Stocking, V. B. (2000). Vulnerabilities of academically gifted students. *Special Services in the Schools*, 16, 83-93. https://doi.org/10.1300/J008V16N01_06
- Polaschek, N. (2018). Improving the social and emotional education curriculum in a middle school, school within a school gifted and talented program.
- Rinn, A. N., & Majority, K. L. (2018). The social and emotional world of the gifted. 49-63. https://doi.org/10.1007/978-3-319-77004-8_4
- Sağlam, A. (2023). Özel yetenekli öğrencilerin davranışsal problemlerine yönelik müdahale yöntemleri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 1*, 1192-1206.
- Stormont, M., Stebbins, M. S., & Holliday, G. (2001). Characteristics and educational support needs of underrepresented gifted adolescents. *Psychology in the Schools*, 38(5), 413-423.
- Yaman, D. Y., & Sökmez, A. B. (2020). A case study on social-emotional problems in gifted children. *İlköğretim Online* 19(3), 1768–1780. <https://doi.org/10.17051/ILKONLINE.2020.735156>
- Glasser, W. (1999). *Choice theory: A new psychology of personal freedom*. HarperPerennial.

